

Laténské pohřebiště v pískovnách u Vliněvsi, okr. Mělník

The La Tène cemetery in the sandpits near Vliněves in the Mělník district

Petr Limburský — Pavel Sankot — Helena Březinová — Jakub Likovský

Předloženo redakci v listopadu 2014, upravená verze v březnu 2015

Oblast Mělnicka pokrývá zdánlivě okrajová koncentrace plochých kostrových pohřebišť 4.–3. stol. př. Kr. v Čechách, ale díky recentnímu výzkumu v areálu pískoven v okolí obce Vliněvsi lze vyhodnocením nově získaného nálezového fondu, spolu s vyhodnocením místních nálezů z 1. poloviny 20. století, sledovat i zde proces formování a vývoje fenoménu plochých kostrových pohřebišť, platný nesporně i pro jejich ostatní regionální skupiny v Čechách. Názorně se zde projevuje vazba české oblasti na západolaténskou oblast v průběhu 4. století př. Kr. a změna této orientace v průběhu 3. stol. př. Kr. směrem na oblast Podunají. Mimoto katastr Vliněvsi a jeho bezprostředního okolí vykazuje unikátní potenciál pro budoucí vyhodnocení vývoje pohřební komponenty prakticky celého laténu, především časně laténského období.

střední Čechy – Mělnicko – pohřebiště – laténské období – chronologie – sociální struktura – meziregionální vztahy k západní Evropě a Podunají

The Mělník area in Bohemia seemingly has a marginal concentration of flat-grave inhumation cemeteries from the 4th and 3rd centuries BC. However, a recent excavation in the sandpits near the community of Vliněves and the evaluation of the newly acquired finds along with an evaluation of local finds from the first half of the twentieth century have made it possible to contribute to the study of the formation and development of the phenomenon of flat-grave inhumation cemeteries – a process that is undoubtedly also valid for the other regional groups of the La Tène cemeteries in Bohemia. The new information indicates ties between Bohemia and the western La Tène territory during the course of the fourth century BC and a change in this orientation in the third century BC toward the Danube region. Moreover, Vliněves and its immediate surrounding area have unique potential for a future evaluation of the development of the burial component of virtually the entire La Tène, especially the Early La Tène period.

Central Bohemia – Mělník region – cemetery – La Tène period – chronology – social structure – interregional ties to western Europe and the Danube region

1. Úvod

Archeologický výzkum laténského pohřebiště v pískovnách ve Vliněvsi¹ probíhal v několika etapách. V mělnickém muzeu lze dohledat jednotlivé nálezy průběžně shromážděné z 20. a 30. let 20. století, kdy nedaleko polohy u Černého kříže poblíž Posadovického statku u Vliněvsi začínala první těžba v soukromých pískovnách zahluobených do terénní vlny nad cestou vedoucí k Cítovu. V této první, živelné etapě výzkumu, byl těžbou zničen neznámý počet hrobů, z rekonstruovaných prostorových podmínek na lokalitě a zachráněných nálezů se lze domnívat, že nepřesáhl desítku hrobů.

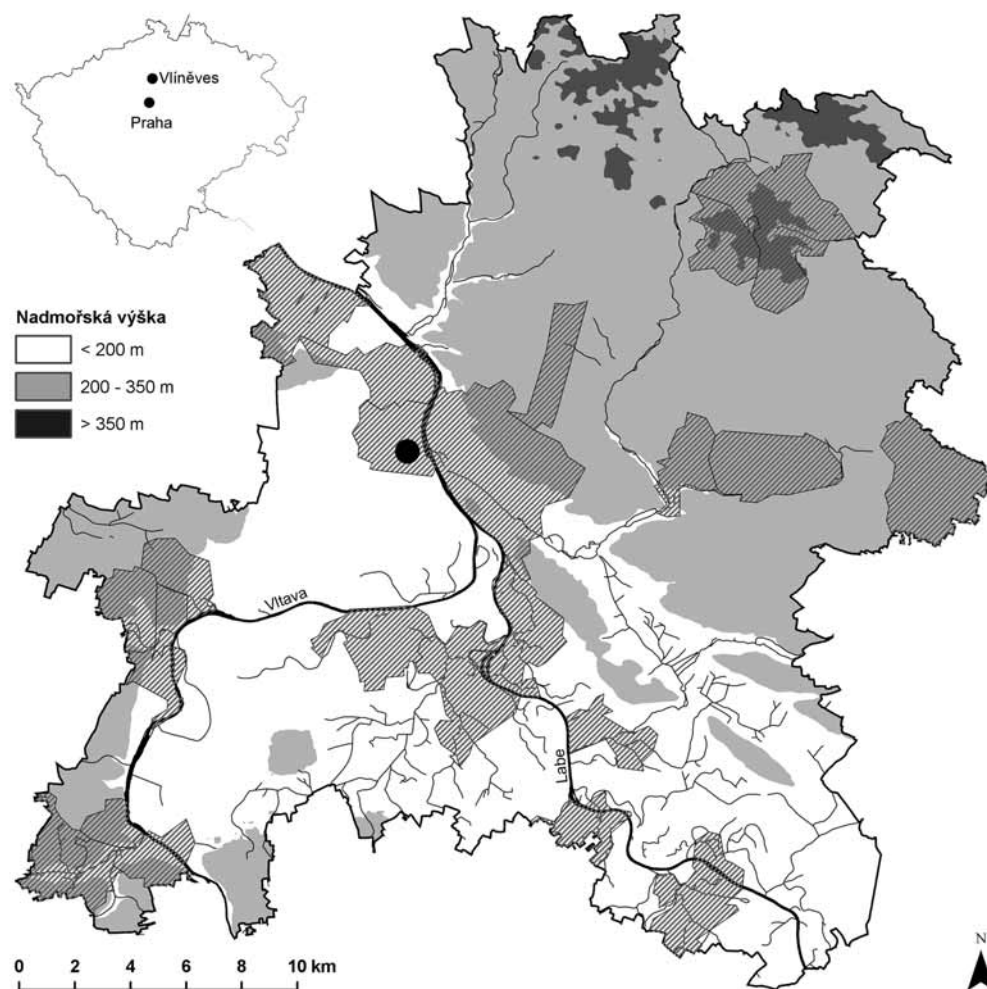
Druhou etapu výzkumu tohoto období na lokalitě dozajista představují již výzkumy s účastí pracovníků Archeologického ústavu na konci třicátých a z počátku čtyřicátých let minulého století. Výzkum této polohy byl následně završen otevřením nové pískovny v roce 1999, která navázala na dříve zkoumané plochy. V uvedených třech etapách

tak došlo k zdokumentování 34 hrobových celků z doby laténské. Jejich publikace² včetně dalších nálezů z hrobů původem z této lokality uložených v muzeích bez doprovodných informací jsou předmětem tohoto příspěvku.

Svým počtem nejméně 34 dokumentovaných hrobových celků patří laténské pohřebiště ve Vliněvsi ke středně velkým pohřebišťům tohoto období v Čechách. Lze předpokládat, že původní počet hrobů, se započtením narušených a nedokumentovaných hrobů v první etapě zájmu o tuto lokalitu, se mohl pohybovat okolo 50 hrobů. Velikostně je tak toto pohřebiště srovnatelné s pohřebišti např. v Letkách (Waldhauser — Sedláček 1987), Libčevsi (Filip 1956, 359–361), Novém Bydžově (Filip 1956, 368–369) či s nově zkoumanými pohřebišti v Kutné Hoře - Karlově (Valentová — Sankot 2011), Praze 5 - Jinonicích a Praze 6 - Ruzyni, poloha Jiviny (Fridrichová et al. 1995, 237) či Soběsukách (Holodňák 1991, 432). Při srovnání s nálezem z Mělnické kotliny

¹ Psaní obce od 2. sv. války kolísá. Na některých mapách a podkladech lze též nalézt místo Vliněves název Vliněves. Obec se nachází u Dolních Beřkovic, okr. Mělník.

² Publikováno s podporou grantového projektu č. 564512 Grantové agentury Univerzity Karlovy v Praze.

Obr. 1. Situační umístění lokality. Mapa okresu Mělník s vyznačením katastrů s dochovanými nálezy hrobů doby laténské (kresba Č. Čišecký, P. Limburský). — **Fig. 1.** Location of sites. Map of the Mělník district indicating the cadastres with preserved finds of La Tène graves (drawing by Č. Čišecký, P. Limburský).

na soutoku Vltavy a Labe však pohřebiště ve Vliněvsi představuje největší doposud známé pohřebiště v této oblasti.

Význam lokality je dán několika faktory. Jednak se díky intenzivnímu zájmu podařilo dokumentovat hrobové celky v jejich úplnosti a vzhledem k rozsahu výzkumu se podařilo i stanovit hranice pohřebního areálu na severní straně. Mimořádně přínosná je i skutečnost, že ploché laténské hroby se částečně překrývají se sídlištěm staršího pozdně halštatského a časně laténského období a zároveň se také nalézají v relativní blízkosti komplexu časně laténských pohřbů, uložených do čtvercových příkopovitých objektů a datovaných do stupně LT A (Limburský 2010; Limburský — Ginoux — Sankot 2013). Po vyhodnocení všech těchto nálezů lze očekávat detailnější vzhled do dynamiky uvedených období. V neposlední řadě je pro vyhodnocení i důležité, že následné osídlení tohoto prostoru již nikdy nedosáhlo takové úrovně, aby archeologické situace z laténského období byly výrazně narušeny.

Předkládaný příspěvek představuje výsledky všech tří etap výzkumů laténských hrobů v pískovnách u Posadovic u Vliněvsi. Do vyhodnocení byly zařazeny i nálezy uložené a shromážděné v muzejních sbírkách. Největší část však pochází z nejnovějších výzkumů z posledních let. Právě tyto nálezy poté umožňují i detailnější diskusi

nejen o chronologickém vývoji tohoto pohřebiště, ale i o dalších aspektech pohřebního ritu na lokalitě.

2. Topografie lokality a přírodní prostředí

Katastr obce Vliněves, okr. Mělník, se nachází v mělnické kotlině na pravém břehu Labe nedaleko soutoku Labe s Vltavou. Svojí polohou na břehu velkého vodního toku se obec nachází na důležité komunikační tepně, která již v průběhu pravěku spojovala území Čech se sousedním Saskem a s oblastmi dolního toku Labe v dnešním Německu. Charakter vodního toku v této oblasti již umožňuje dopravu v obou směrech. Jeho nejen hospodářský, ale i strategický význam lze doložit mimo jiné též existencí opevněných poloh i z doby středověku podél toku. Je tak pravděpodobné, že zmíněná spojnice s možným pokračováním po toku řeky Vltavy, byla intenzivně využívána již v době železné (Salač 2007; 2008). Potvrzuje to hustota archeologických lokalit podél toku obou řek, které se koncentrují na menších vyvýšeninách či říčních terasách (Sklenář 1998; Salač 1997).

Zkoumané pohřebiště se nacházelo v jižní části katastrálního území několik málo kilometrů severně od soutoku Vltavy s Labem, přibližně 100 m od současného koryta řeky (obr. 1). Tato vzdálenost se díky cha-

rakteru břehů toku od doby mladšího zemědělského pravěku patrně příliš nezměnila. Lokalita se nachází v plochem terénu na menší vyvýšenině. Z jižní strany byla vyvýšenina zvýrazněna menší depresí jednoho z dřívějších ústí Vltavy do Labe. Tato deprese, přinejmenším od doby bronzové a jistě tak v době laténské, byla suchá a v některých obdobích zde můžeme sledovat i umístění pravěkých objektů přímo v tomto níže umístěném terénu. V ploché rovinaté krajině soutoku představovalo převýšení několik metrů patrný pohledový horizont, který byl možná i jedním z faktorů pro výběr umístění tohoto pohřebiště.

Lokalita se nachází v nadmořské výšce 161 m n. m. Její převýšení od současné výškové úrovně vodního toku Labe se pohybuje okolo 8 m. Charakter krajiny je otevřený, výrazné dominanty v okolí tvoří vrch Vejčina u Dolních Beřkovic na severu, poněkud západněji hora Říp a ve směru na jih mělnický kopec.

Z geologického hlediska je krajina okolo naleziště charakterizována jako erozně-denudační sníženina, tvořená většinou turonskými slínovci a jílovci, příznačným akumulacím reliéfem údolních niv a středopleistocenních až mladopleistocenních šterkopískových říčních teras (*Demek — Mackovčín a kol. 2006, 278, heslo Lužecká rovina*). Podle geologické mapy M-33-53-Dd, se zaznamenáním kvartérních změn, tam tvoří podloží würmské spraše na říčních píscích téhož stáří, případně váté würmské písky. V holocénu se na tomto substrátu vytvořila černozem, jejíž silná degradace se datuje v důsledku intenzivního osídlení již do časné doby laténské (*Žebera 1949; Žebera — Ložek 1953, 29–30*).

Při bližším srovnání v rámci širšího regionu je patrné, že umístění lokality optimalizuje geomorfologický potenciál Labské nivy. Blízkost k řece, lehce vyvýšená poloha a přítomnost sprašových půd nabízí vhodné předpoklady pro zemědělský způsob obživy v kombinaci s rybolovem.

Geobotanická rekonstrukční mapa (M-33-XV Praha, vyd. 1969) předpokládá v lokalitě luhy a olšiny, v systému map potenciální přirozené vegetace se území nalézá na rozhraní topolové doubravy, třípatrového porostu s dominantním dubem letním a topolem černým, a černýšové dubohabřiny, s dominujícím dubem zimním a habrem, provázenými často lípou (*Neuhäuslová a kol. 1998, 71–73, 85–89 + příložená mapa*). Nálezy kavyly však ukazují, že přinejmenším od středního eneolitu je nezbytné v okolí lokality předpokládat výskyt společenstev stepního charakteru (*Bieniěk — Pokorný 2005; Dobeš et al. 2011, 375–424*).

Je otázkou, do jaké míry bylo přírodní prostředí lokality v průběhu pravěku stabilní a do jaké míry zde docházelo k podstatným změnám. V době vzniku kostrového laténské pohřebiště se ale do okolní přírody bezpochyby promítla předchozí existence poměrně intenzivního osídlení přelomu starší a mladší doby železné. Lze tak předpokládat, že v epoše založení a užívání laténské pohřebiště v pískovnách u Vliněvsi, se v okolí nacházela plně kultivovaná krajina spíše snad otevřeného charakteru, s výrazným otiskem předchozí hospodářské a zemědělské činnosti.

3. Nálezy laténských pohřbů v širším okolí Vliněvsi

Období plochých pohřebišť laténské období je vnímáno jako výrazný periodizační celek. Pozornost si toto období zasloužilo nejen výrazností svého projevu, prostorovým rozpětím, ale i atraktivitou nálezového fondu. Dozajista zde hraje pozitivní roli selekce nálezových souborů v počátcích archeologie, při které sice špatně dochované a sběratelsky neatraktivní nálezy většinou zůstávaly stranou pozornosti, umělecky ceněné nálezy především bronzových, keramických a sápropelitových předmětů však uchovaly nezanedbatelnou část informace i o památkách dříve objevených. Dobrým příkladem může být poznání mělnického okresu, kde hlášení památek původem z kostrových laténských hrobů pochází z 24 katastrů (*obr. 1*), přitom ale téměř u podstatné části lokalit na těchto katastrech nejsou známy bližší informace k nálezovým celkům a nálezovým okolnostem mimo určení místa nálezu (cf. *Sklenář 1982*).

Nejstarší nálezy z laténských pohřebišť v regionu jsou zaznamenány v okolí okresního města Mělníka. Již z roku 1857 pochází soubor nálezů z výkopů při stavbě cukrovaru v Dolních Beřkovicích. Ten obsahuje zlomky pohřebních výbav ze 4. a 3. století př. Kr. Kromě několika nálezů bližší informace o charakteru pohřebiště ani nákresy hrobů dochovány nejsou (*Sklenář 1982, 45*). Další nálezy z roku 1859 uvádí K. Sklenář z pohřebiště na katastru obce Kly a z roku 1867 v nedalekých Zálezlicích (*Sklenář 1982, 120, 445*). Dle citované práce (*Sklenář 1982*) pochází z osmdesátých let 19. století nálezy z laténských pohřebišť v Řepíně, Střednici a Zálezlicích, v devadesátých letech 19. století přibývají nálezy z Kostelce n. L. a Vepřku, do konce 1. světové války nálezy z pohřebišť v Hoříně, Mělnickém Vtelnu a Nové Vsi. Nálezy z tohoto období a následně z období mezi světovými válkami z území Mělníka a jeho čtvrtí Blata a Rousovic dovolují nahlédnout do mikrostruktury laténské osídlení.

V období mezi světovými válkami doplňují síť laténských pohřebišť stupňů LT B1 – LT C1 na Mělnicku a Kralupsku další zjištěná pohřebiště v Kralupech n. Vlt., Lobči, Lobkovicích, Mířejovicích a Mšenu (*Sklenář 1982, 160 ad.*). Období po 2. světové válce je spojeno s nápadným útlumem, kdy vedle nálezu zlomku bronzového náramku z Jenichova tvoří ojedinělé výjimky nálezy z nových pohřebišť v Kralupech-Mikovicích a Horních Počaplech (*Sklenář 1974; 1982, 62; Hrala 1964*). Zásadní změnu proto přináší výsledky záchranných výzkumů od 90. let 20. století, spojených s odkrytím pohřebišť v Tišicích, Mlčechvostech a Vliněvsi.

V Tišicích bylo v roce 1996 výzkumem v místní pískovně postupně odkryto a zdokumentováno 20 laténských pohřbů, které byly prostorově rozděleny do dvou nepříliš vzdálených skupin (*Turek 1997*). Patrně neúplně se podařilo zdokumentovat laténská pohřebiště na katastru Mlčechvost, jejichž výzkum proběhl v roce 2001, a v roce 2005. Při vyrovnání železniční tratě v poloze „Na svini“ bylo prozkoumáno pět laténských hrobů (*Jančo 2003*). Při stavbě silniční přeložky na severním okraji obce v roce 2005 byly v trase vedení odbočky k obci zdokumentovány čtyři hroby, kde pouze hrob 67 se řadí svoji výbavou do období LT B2 (*Levínský 2009*;

Sankot 2014a). Z umístění na ploše lze usuzovat na možnou existenci dalších hrobů mimo skrytou plochu.

Vedle uvedených pohřebišť, jejichž výskyt sleduje tok řeky Vltavy a Labe, bylo ve větší vzdálenosti od těchto řek zjištěno pouze pohřebiště o neznámém počtu hrobů na katastru obce Střednice, které bylo zkoumáno ještě na konci 19. století (Filip 1956, 383).

I z dalších katastrů jsou hlášeny nálezy jednotlivých hrobů laténské doby. V dnešní době již ale nelze důvěryhodně vyhodnotit, zda tyto nálezy byly součástí většího počtu hrobů, či zda se jedná o osamocené izolované náhodně objevené hroby či části jejich výbavy. Na katastrech v blízkosti podél Labe byly zjištěny laténské nálezy původem pravděpodobně z hrobů na území Kostelce nad Labem, Všetat, Klů, Lobkovic, Obříství, Lobče a Horních Počapel nebo v blízkosti Vltavy z katastrů Kralup nad Vltavou a Nové Vsi. Zřetelně méně nálezů je poté hlášeno z katastrů více vzdálených od těchto řek z katastrů Mšena, Mělnického Vtelna, Řepína, Sedlce či Kralup nad Labem - Mikovic (Sklenář 1982).

4. Dějiny bádání o laténských pohřbech na lokalitě ve Vliněvsí

První informace o odkryvu laténských hrobů v písečnicku na jižním okraji katastrálního území Vliněvsí, poblíž dvora Posadovice při silnici vedoucí z Brozánků, pochází od A. Knora³. V hlášení autor zmiňuje soubor nálezů z prvních cca 8–10 hrobů, zničených předchozí těžbou písku a dále uvádí popis hrobů 1–4 (zde H 280 – H 283), odkrytých při jeho výzkumu v roce 1937. Tyto nálezy byly předány do mělnického muzea (Sklenář 1966, 28–29, tab. XXIII). Spolu s inventářem hrobů odkrytých v roce 1937 je zde uveden i obsah jednoho ze dvou hrobů následně odkrytých ve dnech 15.–16. prosince 1939 za účasti člena tehdejšího Krajinického muzea v Mělníce F. Purše⁴.

Dle hlášení R. Šanovce z 18. 5. 1940 došlo „před 4 týdny“, tj. v dubnu 1940 v Pšeničkově pískovně k náhodnému nálezům dalších laténských hrobů⁵. Část nálezů byla zachráněna pro mělnické muzeum. Výzkumem, prováděným od 25. 6. 1940 pod vedením M. Šolleho, byly odkryty další dva hroby – jeden s bronzovým nákrčníkem, bronzovým náramkem a dvěma železnými sponami, druhý hrob s dvojicí železných spon⁶. Blíže popis ani uložení nálezů však není známo.

V další nálezové zprávě z roku 1940 R. Šanovec uvádí, že od září toho roku se nenarazilo na další laténské hroby⁷. Zde stanovený počet 16 hrobů „ve čtyřech řadách souběžných“ a s jedním hrobem „v samostatné řadě (celkem páté)“ patrně nezahrnuje hroby porušené v dubnu 1940. Lze se tak domnívat, že počet laténských hrobů v této části těžené plochy nutně převyšoval 18 hrobů.

Z období 1940–1948 pochází z této polohy soubor nálezů z laténských hrobů, zachráněných zaměstnancem

pískovny V. Maštaliřem (Sklenář 1982, 417–418; 2004, 8 ff.). Nálezové okolnosti ani informace, z kolika hrobů nálezy pocházejí, nejsou známy.

S ohledem na tyto starší výzkumy J. Waldhauser upozornil na nález švartnového kroužku, zapsaný ve sbírce Národního technického muzea pod i. č. 47846, který byl na podzim roku 1947 darován K. Žeberou do sbírek muzea. Tento přírůstek je uváděn s místem lokace „u dvora Posadovice u Vliněvsí“. V článku K. Žebery (Žebera 1980, 237) je uváděn i údaj o nálezu dalších dvou švartnových kroužků, které v roce 1929 získala americká expedice. Informace o místě původu není jistá, neboť aktivity americké expedice na konci 20. a ve 30. letech jsou uváděny na lokalitě v Tišicích, kde bylo posléze též objeveno laténské pohřebiště (cf. Turek 1997, 237).

Přínos pro vyhodnocení laténských pohřbů na lokalitě představují výsledky výzkumů v pískovně u Posadovic z let 1999–2008 (obr. 2: 2). V roce 2004 byl prozkoumán jediný laténský hrob H 288 (obr. 3). V letech 2007–2008 byla zdokumentována část plochy přímo navazující na pískovny, využívané ve třicátých a čtyřicátých letech, a ve kterých byly učiněny výše uváděné nálezy (obr. 2: 1). Tímto výzkumem bylo zdokumentováno 26 laténských hrobů (obr. 2: 3), které prostorově navazují na dříve zkoumané hroby. Z rozsahu výzkumu je též patrné, že výzkum v letech 2007–2008 zachytil všechny zbývající hroby pohřebiště postupně odkryvaného od 30. let minulého století.

5. Způsob dokumentace a metodika výzkumu laténských hrobů

Při výzkumu v letech 2007–2008 byla provedena identifikace některých hrobů již po skrývce ornice. Jámy byly dobře odlišitelné svým pravidelným obdélným půdorysem barevně kontrastním s okolním podložím. Některé z hrobů, především hroby v superpozicích, byly rozpoznány až v průběhu vybírání výplně těchto objektů. Začištění terénu probíhalo bez použití techniky. V průběhu vybírání zásypů hrobů byly ponechány úzké kontrolní bloky pro dokumentaci vertikálního vrstvení. Vybírání výplně hrobů probíhalo plošně po 2–5 cm ve všech sektorech současně. Vedle artefaktů byly sledovány především změny v barevnosti výplně, v jejich frakci nebo případné nehomogenitě.

Za velmi účelné především pro odlišení různých narušení výplně ať bioturbulacemi nebo druhotnými zásahy, se na lokalitě osvědčilo sledování laminace zásypů a vrstev. Složení terasy, kde nad šterkovými vrstvami nasedají někdy i jen pár centimetrů mocné vrstvy hlinito-písčité a spraš, vykazuje v případě již malého narušení výrazné změny v homogenitě průsaku vody. Poskytuje tak vhodné předpoklady k pozitivní detekci časově oddělených zásahů a změn v těchto výplních. Vytvářením výplně objektu zasypáním zvláště u hrobů dochází k homogenizaci této výplně, která poté ve srovnání s jinými vrstvami vykazuje jinou průstupnost vody. Působením a průchodem vody v propustných vrstvách pak dochází k makroskopicky zřetelné laminaci výplně – odělení průstupnějších a pro vodu méně průstupných mikrovrstviček. Pro rozpoznání zásahů do výplně je sig-

³ Hlášení o nálezích na parcele č. 86/53. NZ ARÚ 1944/37.

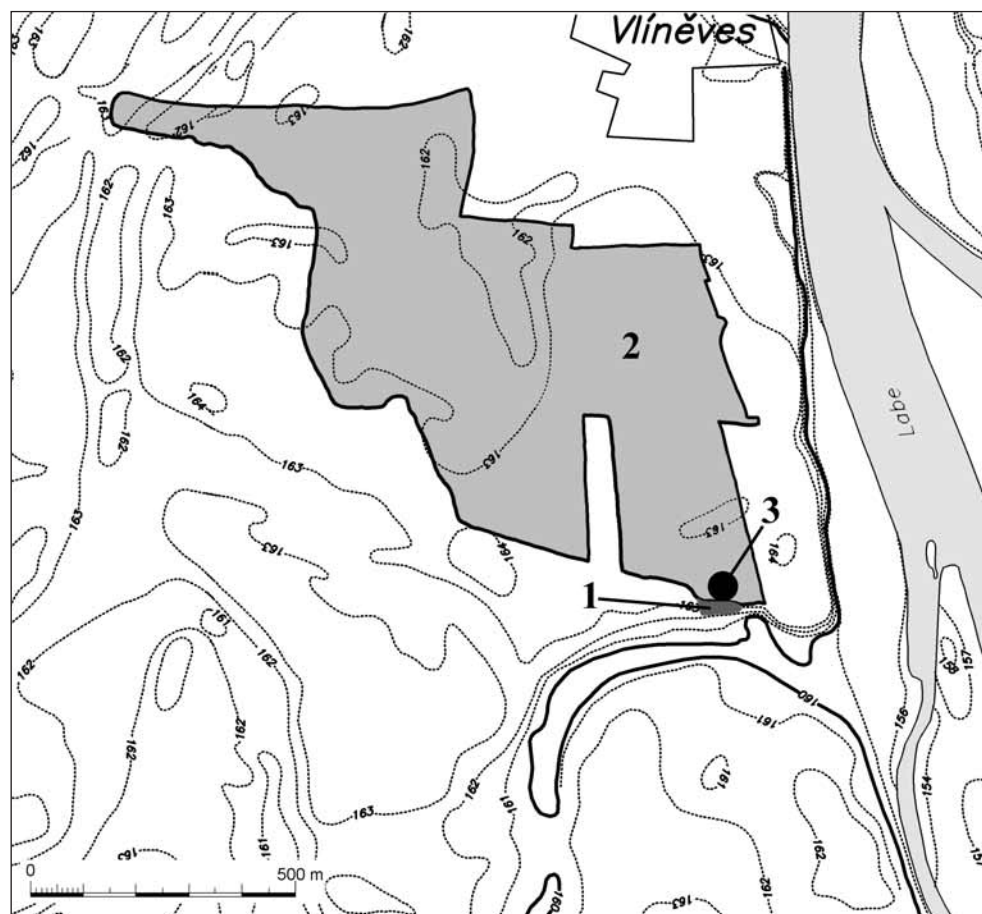
⁴ NZ ARÚ 3949/39, 76/40, 120/40, 2020/40, 2272/40, 3461/40, NZ OM Mělník 432/64.

⁵ NZ ARÚ 2933/40.

⁶ NZ ARÚ 3023/40, 1852/41.

⁷ NZ 4230/40.

Obr. 2. Vliněves, okr. Mělník. Plán zkoumané plochy s vyznačením umístění starších výzkumů (**1** – výzkumy z 20.–40. let 20. století; **2** – plocha výzkumu z let 1999–2008; **3** – umístění laténské pohřebiště zkoumaného v letech 2007–2008) (kresba P. Limburský). — **Fig. 2.** Vliněves, Mělník district. Plan of investigated area showing location of earlier excavations (**1** – excavations from the 1920s to 1940s; **2** – excavation area from 1999–2008; **3** – location of La Tène cemetery investigated in 2007–2008) (drawing by P. Limburský).

nifikanční pouze porušení této laminace, případně evidence v celé vrstvě. Makroskopicky nejzřetelněji byla pozorována případná laminace u hlinito-písčitých nebo šterkovito-písčitých vrstev, zatímco u ryze šterkových nebo kompaktně-hlinitých vrstev byla laminace méně čitelná nebo i nevyhodnotitelná. Tím, že pohřby laténské období byly zahloubeny většinou do písčito-sprásového podloží, bylo možné provést důvěryhodnější posouzení narušení výplní hrobů.

Pohřby v terénu byly dokumentovány nejméně v jednom vertikálním profilu a většinou i v několika úrovních vodorovných řezů v půdorysu. Intenzita a četnost dokumentace byla volena v závislosti na předpokládaném informačním potenciálu dokumentované situace (změny ve vrstvení, obrysy schránek atp.). Cílem zvoleného typu dokumentace bylo především identifikovat jednotlivé konstrukční prvky, změny v charakterech zásypů, možná porušení těchto zásypů a případné posuny inventářů v rámci celého objemu hrobové výplně.

Prozkoumaná plocha byla po ukončení výzkumu zcela devastována a odtěžena. Následná těžba probíhala posunem stěny pískovny. Důkladná kontrola ploch připravených před těžbou i průběžná kontrola stěny těžby v průběhu odebírání šterkopísku dovolují s velice vysokou pravděpodobností tvrdit, že během výzkumu nedošlo k pomnutí a nezdokumentování hrobových celků, které by zanechávaly zřetelný a srovnatelný archeologický záznam a že dokumentovaná skupinka hrobů představuje úplnou a prostorově uzavřenou skupinu archeologicky čitelných pohřbů v této části celé lokality.

5.1. Metodika antropologického zpracování laténských nálezů na lokalitě ve Vliněvsi

Antropologické zpracování bylo provedeno na dokumentovaných hrobech pocházejících z výzkumu z let 2007–2008. Starší nálezy se nepodařilo v muzejních sbírkách dohledat.

Možnosti hodnocení byly limitovány zachovalostí a kompletností koster, metrické hodnocení vycházelo ze standardních metod (Kuželka 1999). Pohlaví bylo možné určit na základě pánevních rozměrů výpočtem DSP (Murai et al. 2005) pouze u dvou jedinců, v několika případech bylo možné přihlídnout k pohlavním znakům na lebce (Acsádi — Nemeskéri 1970), případně k morfologickým, znakům na pánvi podle J. Brůžka (Brůžek 2002). Odhad věku dožití byl ve většině případů problematický. Bylo možné částečně vycházet z opotřebenosti zubů (Lovejoy 1985), rozvoje degenerativních změn (Vyhnánek — Stloukal 1971; Stloukal — Vyhnánek 1975; Vyhnánek 1999). Použity byly běžně užívané věkové kategorie (Stloukal et al. 1999), nicméně u několika jedinců bylo nutné interval velmi rozšířit. Změny sakroliliakálního skloubení (např. Schmitt 2005) nebylo možné hodnotit u žádného jedince. Výška postavy byla odečtena jednak z tabulek Manouvriových (Manouvrier 1894), jednak vypočítána pro muže podle E. Breitingera (Breitinger 1937) a pro ženy podle H. Bacha (Bach 1965). Hodnoceno bylo i oploštění dlouhých kostí dolních končetin (*index platymericus* a *cnemicus*), vysvětlované nadměrným namáháním určitých svalových skupin (např. Kennedy 1989).

Kosterní materiál po předání do Národního muzea v Praze je uložen v centrálních depositářiích Přírodovědeckého muzea NM v Praze - Horních Počernicích pod inventárnými čísly uvedenými níže za číslem objektu.

5.2. Metodika rozboru textilních fragmentů

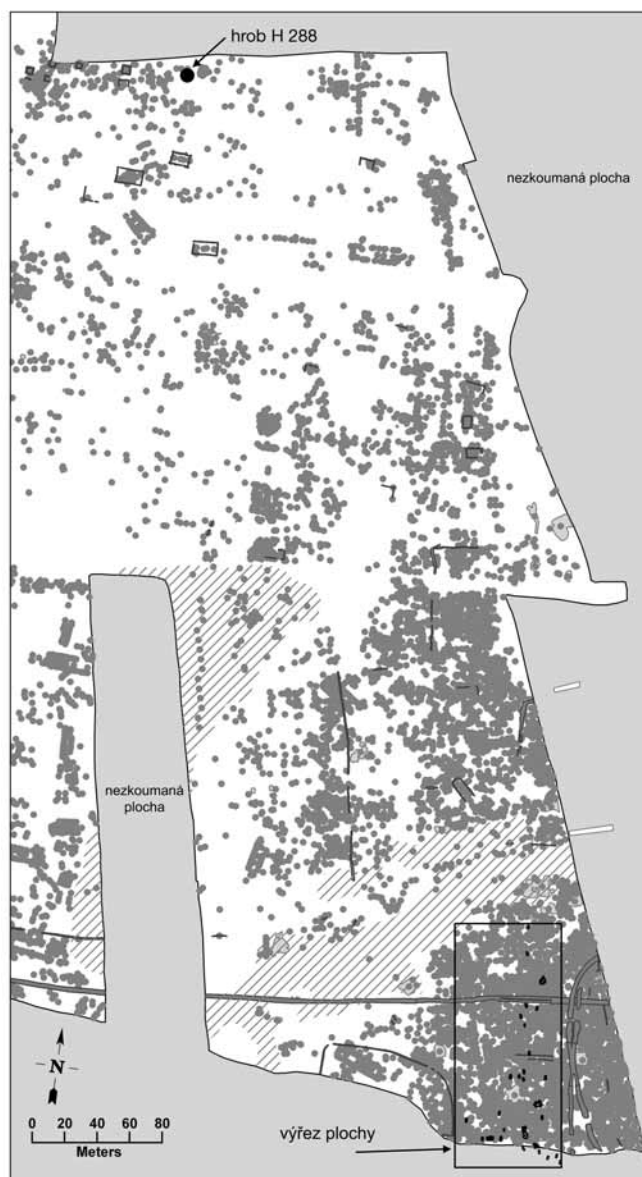
Drobné textilní fragmenty prostoupené korozními produkty, dochované na povrchu nebo v těsné blízkosti kovových archeologických nálezů, nejčastěji z hrobové výbavy, patří k poměrně vzácným a jedinečným pramenům pro studium produktů laténské textilní výroby. V oblastech s nepříznivými podmínkami pro zachování organických materiálů představují i jediný zdroj poznání vzhledu, variability, způsobu zhotovení i použití textilních výrobků.

Analýza textilních fragmentů z Vliněvsi byla provedena v letech 2010 a 2011 v Restaurátorské laboratoři ArÚ AV ČR Praha, v. v. i., průzkum a dokumentace byly provedeny stereomikroskopem Meiji techno EMZ-13TR, Olympus BX60, SZ60 a fotoaparátém Olympus E520. Rozbor zachovaných korozí prostoupených textilních pozůstatků probíhal v průběhu restaurování kovových předmětů, které bylo vedeno tak, aby organické pozůstatky zůstaly zachovány v původním stavu jako nedílná součást kovového artefaktu (Černochová 2010).

V rámci textilně-technologické analýzy byly sledovány a určovány parametry, které charakterizují textilii, způsob jejího zhotovení a použití. Mezi nejdůležitější údaje patří popis stavu dochování a nálezových okolností, typ textilie, počet dochovaných fragmentů, jejich rozměr, tkalcovská vazba, dostava (hustota) na 10 mm plochy tkaniny, zákrut a tloušťka nití, použitá textilní surovina (Walton — Eastwood 1988; Bravermanová — Březinová — Urbanová 2011, 103). U drobných korozí prostoupených textilních pozůstatků je velmi problematické rozlišení osnovních a útkových nití, protože v naprosté většině případů nebývá dochován pevný boční okraj, který je jednoznačné určení osnovy a útku dovoluje. Při popisu jednotlivých fragmentů tak bývá používáno označení první a druhá soustava nití, bez provázanosti s pojmy osnova a útek. Vůbec nejobtížnější je určení textilní suroviny, protože původní buněčná struktura vláken, která je pro identifikaci suroviny klíčová, je většinou silně degradována korozními produkty (Rast-Eicher 2008, 29–39). Nejlépe zachované textilní pozůstatky, u nichž byla možnost odebrání mikroskopického vzorku, byly pro stanovení použité suroviny analyzovány metodou infračervené mikrospektroskopie, která umožňuje identifikovat chemické složení vzorku a tedy detekovat případnou proteinovou (živočišná vlákna) nebo celulózovou (rostlinná vlákna) složku.⁸

6. Lokalizace pohřebiště a starších nálezů

Nálezy učiněné v 30. a 40. letech v pískovných nejsou kartograficky dokumentovány a jejich poloha je popsána

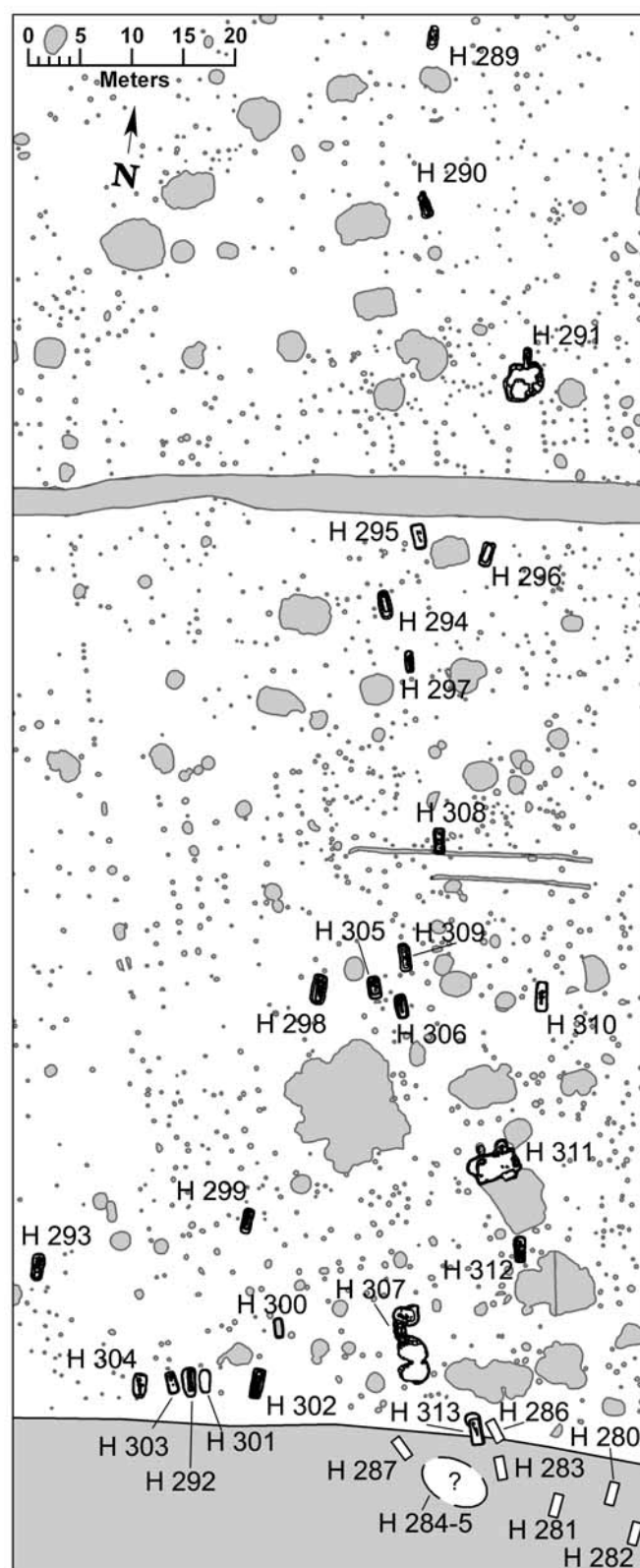
Obr. 3. Vliněves, okr. Mělník. Celkový plán zkoumané plochy s vyznačením umístění laténských hrobů (kresba P. Limburský). — Fig. 3. Vliněves, Mělník district. General plan of investigated areas showing the location of La Tène graves (drawing by P. Limburský).

většinou slovně, případně je slovní popis doprovázen jednoduchým náčrtkem. Dle zprávy A. Knora „pískovna Pšeničky jest na malém návrší, vzdálena as 100 m od L břehu Labe“⁹. Bližší popis umístění nálezů uvádí další zpráva, která uvádí nálezy při zakládání a rozšiřování písečnicků na č. kat. 86/53. Jako poloha naleziště je uvedeno místo na levé straně silnice vedoucí z Brozánky do Vliněvsi, speciální mapa list č. 3853 (Mělník), přibližně 4 mm jižně mezi písmeny c–e slova dv. Posadovice¹⁰. A. Knor zde upozorňuje, že hroby byly v půdě dost špatně znatelné, protože jejich zásyp byl písčité a promíšený chuchvalci černé země, „nepřilíš rozlišný od půdy po odkrytí“. V poslední zprávě, ve které je uváděno umístění starších nálezů, se týká hrobů zkoumaných

⁸ Analýzy byly provedeny na FTIR spektrometru Nicolet 6700 ve spojení s mikroskopem Continuum v Laboratoři molekulové spektrometrie VŠCHT Praha, pod vedením ing. M. Novotné, Ph.D.

⁹ NZ 3949/39.

¹⁰ NZ 1944/37.

Obr. 4. Vliněves, okr. Mělník. Detailní plán laténské pohřebiště (kresba P. Limburský). — Fig. 4. Vliněves, Mělník district. Detailed plan of the La Tène cemetery (drawing by P. Limburský).

v roce 1940, u kterých je uvedeno, že se nacházely „blíže dvora Posadovice v poloze u Černého kříže“¹¹.

Na základě dostupných informací byla provedena lokalizace dřívějších nálezů s ohledem na přesnost určení

nálezů provedených v jednotlivých sezónách (obr. 3, 4). Nálezy dokumentované v letech 2004–2008 byly geodeticky zaměřeny.

7. Popis nálezové situace a nálezů

Popisy hrobů jsou uváděny ve standardním uspořádání, odkazy a lomítka, jestliže byly použity, zachovávají příslušnost dle primární literatury, příp. byly pro jednoznačnost doplněny v navazující řadě. Odkazy na inventární čísla (i. č.) odkazují na systematickou evidenci Regionálního muzea v Mělníku¹². Rozměry kruhových předmětů jsou uvedeny s vnějším průměrem a v závorce s vnitřním průměrem. Výsledky antropologického určení jsou čerpány z antropologického posudku, který vyhotovil J. Likovský (viz Appendix 1).

7.1. Nálezy z hrobů zničených před rokem 1937 (obr. 5A)

V prvé zprávě o laténských nálezech z Vliněvsí A. Knor uvádí, že „před výzkumem bylo zničeno asi 8–10 laténských kostrových hrobů, z jichž obsahu zachráněny a předány 2 hladké tyčinkovité br. náramky a zlomek jednoho vinutého náramku“¹³. V archeologické sbírce Okresního muzea Mělník jsou tyto nálezy uvedeny pod i. č. následujících položek (Sklenář 1966, 28, XXIII/930, 950; 1982, 415):

Popis nálezů:

- 1) zlomky zdeformovaného bronzového nákrčníku s pečetiťkovými konci, oddělenými od těla žlábkem, i. č. 4639 (obr. 5A: 1);
- 2) bronzový náramek z esovitě vinutého drátu, současný průměr 80 (75) x 70 (61) mm, výška 14 mm, i. č. 4640 (obr. 5A: 2);
- 3) bronzový náramek z esovitě vinutého drátu, současný průměr 85 (78) x 68 (60) mm, v. 13 mm. S tím deponován zlomek zřejmě dalšího náramku o délce 40 mm a v. 11 mm (i. č. 4641), (obr. 5A: 3).
- 4) zlomek bronzové duchcovské spony s lučíkem zdobeným žebrováním, vinutím 3 + 3 (?) závitů a vnitřní tětívou, zachovaná d. zlomku je 36 mm, v. 16 mm (i. č. 4642), (obr. 5A: 5).
- 5) otevřený bronzový náramek s nezdobeným povrchem a rozšířenými konci, oddělenými od těla žlábkem, průměr 64 (58) x 51 (42) mm, síla středu 5 mm (i. č. 4643), (obr. 5A: 6).
- 6) zlomek bronzového náramku z esovitě vinutého drátu, zachovaná délka zlomku 34 mm, výška 11 mm (i. č. 4646), (obr. 5A: 4).

7.2. Hroby odkryté v roce 1937

Dle popisu A. Knora byly s postupující těžbou v roce 1937 odkryty 4 laténské hroby¹⁴. V archeologické sbírce Okresního muzea Mělník jsou uvedeny jako tyto položky (Sklenář 1966, 28, XXIII/931–932, 951; 1982, 416):

Hrob H 280 (dle A. Knora 1/1937) (obr. 6C)

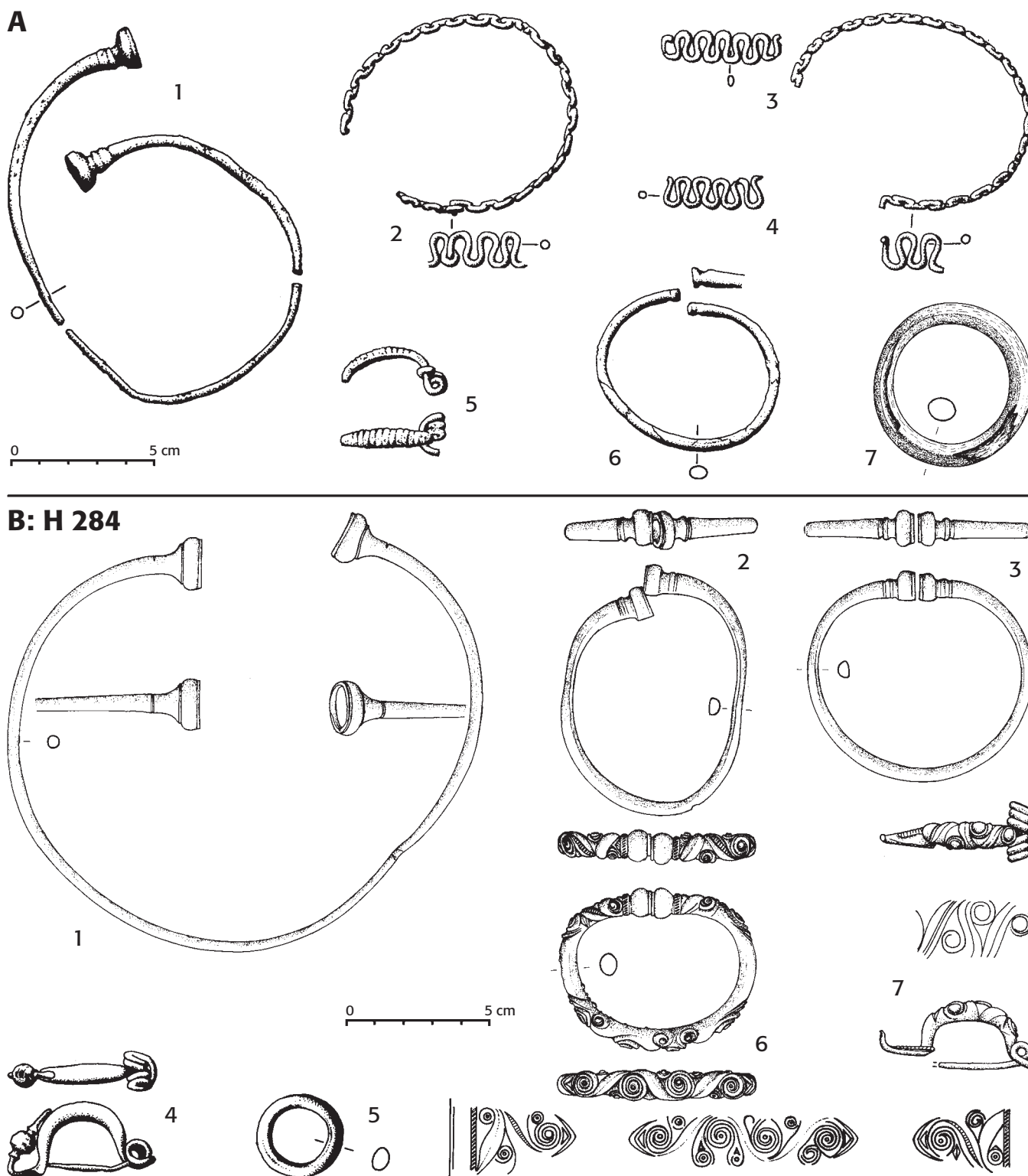
Hrobová jáma o rozměrech 220 x 100 cm, hluboká 120 cm byla orientovaná delší osou ve směru S–J. Výplň hrobu byla pravděpodobně neporušená druhotným zásahem. Kostra úplně strávená, jen v severní části hrobu

¹¹ NZ 1852/41.

¹² Za zpřístupnění a umožnění studia nálezů uložených ve sbírkách Regionálního muzea v Mělníci náleží poděkování PhDr. Aleně Veselé.

¹³ NZ 1944/37.

¹⁴ NZ 1944/1937 z 10. 5. a NZ 3191/1937 z 15. 10.

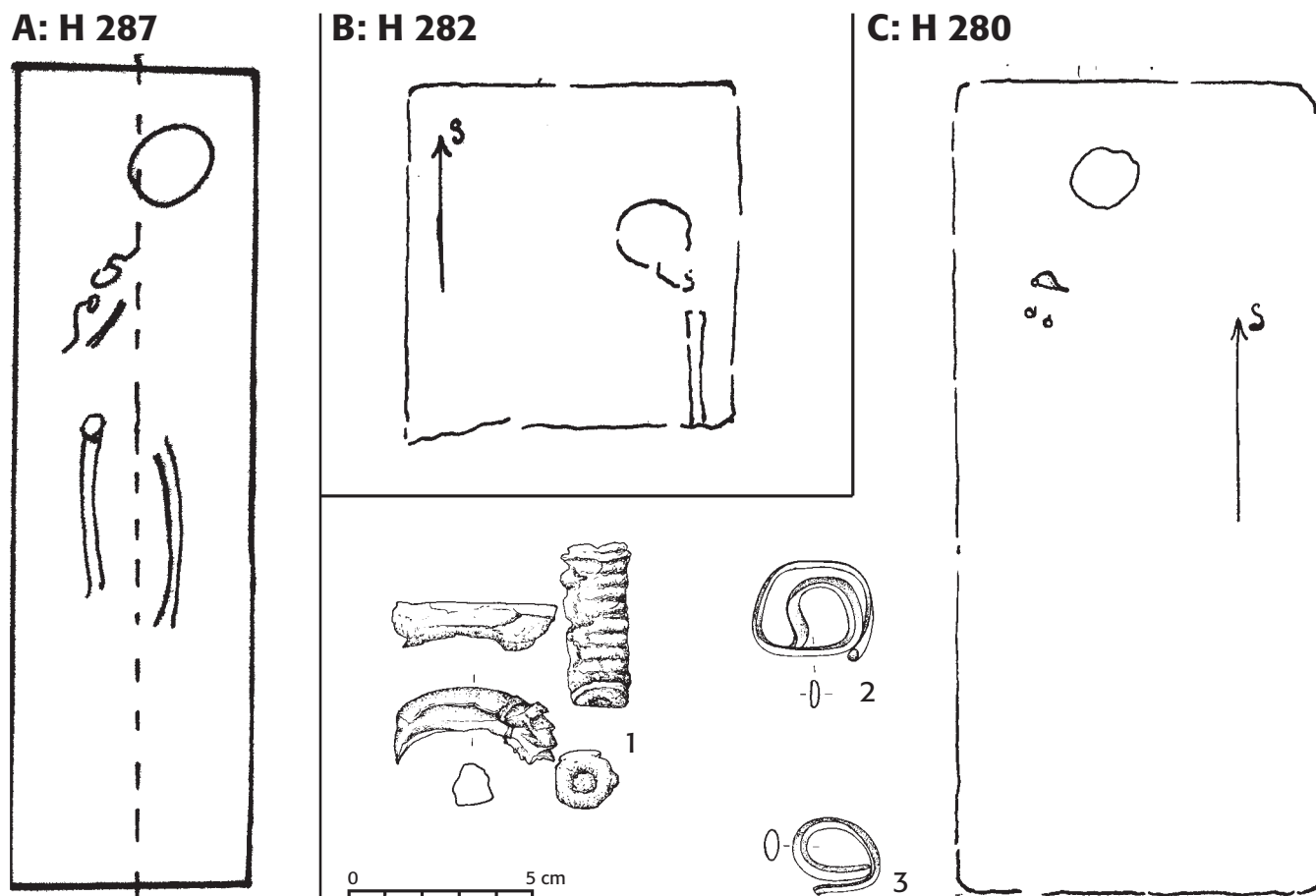

Obr. 5. Vliněves, okr. Mělník. **A** – Dochované nálezy ze zničených hrobů před rokem 1937; **B** – Hrob H 284 (1/1939) odkrytý v roce 1939 (kresba J. Tesář). — **Fig. 5.** Vliněves, Mělník district. **A** – Preserved finds from destroyed graves prior to 1937; **B** – Grave H 284 (1/1939) excavated in 1939 (drawing by J. Tesář).

zachovány zbytky lebky s jedním zubem. V místě pravé klíční kosti nalezeny zlomky železné spony (1), v blízkosti spony směrem k pánvi dva bronzové předměty (2–3). Vše leželo na slabé vrstvičce tmavší barvy, která značila dno hrobu.

Popis nálezů:

1) zlomky masivního lučičku a vinutí železné spony o 5 + 5 závitůch, o šířce 44 mm a průměru 14 mm. O 3 zlomcích jehly a patky železné spony, zmiňovaných ve zprávě však chybí písemné či fotografické údaje. Délka zlomku je 60 mm, v. 20 mm, i. č. 4647 (obr. 6A: 1);

Obr. 6. Vlněves, okr. Mělník. **A** – hrob H 287 zkoumaný v roce 1940 (2/1940; dle M. Š. hrob VI) (kresba J. Tesař dle NZ ArÚ Praha NZ 1852/41). Hroby odkryté v roce 1937: **B** – hrob H 282; **C** – hrob H 280 (kresba J. Tesař). — **Fig. 6.** Vlněves, Mělník district. **A** – Grave H 287 investigated in 1940 (2/1940; grave VI according to Miloš Šolle) (drawing by J. Tesař based on Institute of Archaeology in Prague find report 1852/41). Graves excavated in 1937: **B** – grave H 282; **C** – grave H 280 (drawing by J. Tesař).

2) stočený zlomek bronzového pásku či páskového náramku čočkovitého průřezu, rozměry současného tvaru 30 x 25 mm, š. 6–8 mm, i. č. 4648 (obr. 6A: 2);

3) stočený zlomek bronzového pásku či páskového náramku čočkovitého průřezu, rozměry současného tvaru 24 x 20 mm, š. 6–8 mm, i. č. 4649 (obr. 6A: 3).

Hrob H 281 (dle A. Knora 2/1937) (obr. 7A)

Hrob byl částečně zničen, zachována byla jen jeho severní část o šířce 90 cm a hl. 110 cm s orientací S–J. Rozdrčená lebka byla skloněna k levému rameni, trup byl špatně zachovalý, dobře zachovány záloketní kosti rukou. Nad loktem levé ruky nalezen železný kruh (1), pod spodní čelistí zlomky železné spony (2), mezi sponou a železným nápažníkem na levé straně hrudi, se nacházela dle zprávy menší železná spona. Ve zlomcích byly rozpoznány spony dvě (3). Těsně u severní stěny hrobové jámy byly identifikovány předloketní kosti s navlečeným náramkem (4).

Popis nálezů:

1) zlomky pravděpodobně uzavřeného železného nápažníku o průměru cca 105 (85) x 95 (75) mm, i. č. 4670 (obr. 7A: 4);

2) zlomky velké železné spony s vinutím 2 + 2 závity, zachovaná délka 99 mm, v. 31, průměr vinutí 20 (8) mm, i. č. 4671 (obr. 7A: 2);

3) zlomky dvou železných spon: volné patky, vybavené kuličkou o průměru 10 mm, další volné patky s kuličkou, zachycovače a vinutí 4 + 4 závity s vnější tětvou, současná d. 25 mm, š. vinutí 25 mm, průměr vinutí 10 (5) mm, se zlomkem bubinkovitého (?) lučíku, i. č. 4672 (obr. 7A: 3);

4) otevřený nezdobený bronzový kruh s mírně zesílenými konci a kruhovým průřezem, průměr 75 (65) x 62 (51) mm, síla středu 6 mm, i. č. 4673 (obr. 7A: 1).

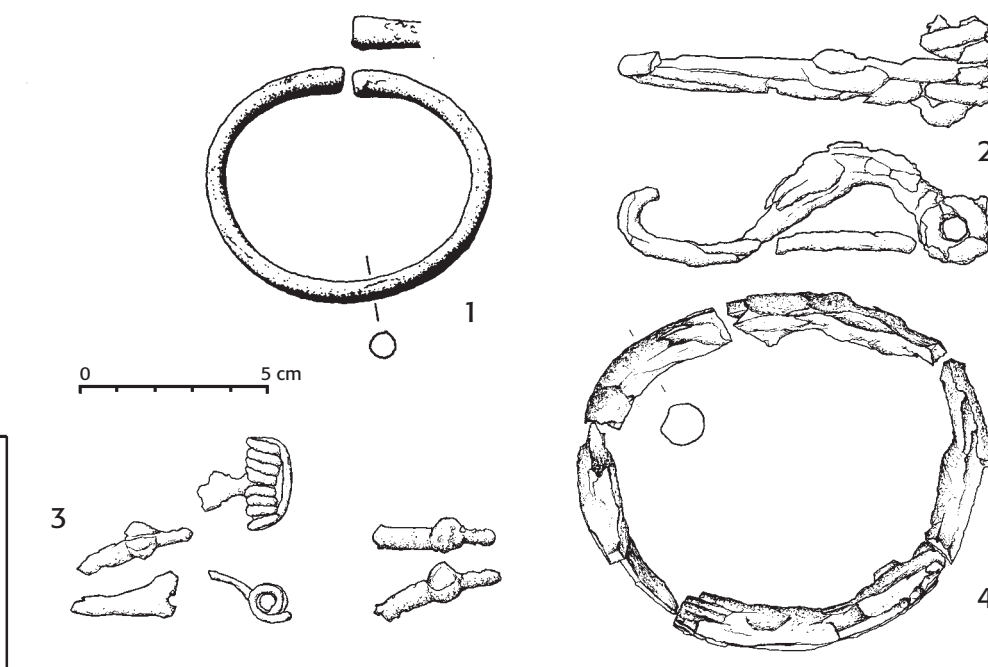
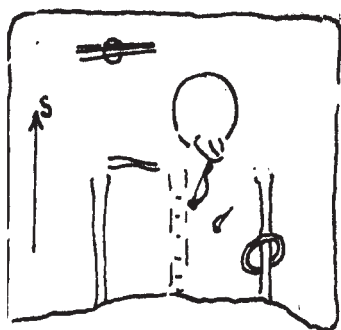
Hrob H 282 (dle A. Knora 3/1937) (obr. 6B)

Z hrobu byla zachována pouze severní část hrobové jámy o šířce 90 cm, hloubce 100 cm, s orientací S–J. Z obsahu hrobu byla zjištěna pouze lebka, skloněná k V a levá záloketní kost.

Popis nálezů: bez nálezů.

Hrob H 283 (dle A. Knora 4/1937) (obr. 8)

Pohřeb se nacházel v hrobové jámě o rozměrech 240 x 100 cm, hl. 125 cm, orientována přibližně ve směru S–J. Pohřeb byl uložen v natažené poloze, lebka skloněna k V, pouze pravá ruka byla ohnuta a složena v pánev. Na krku se nacházel bronzový nákrčník (1 – a), na levé straně lebky bronzová spona (2 – b), u nákrčníku na levé straně trupu menší železná spona (3 – c), kolem levého předloktí bronzový nápažník (4 – d), na levém předloktí bronzový náramek (5 – o), vedle nich 3 menší bronzové kroužky a 1 menší železný kroužek (6 – j, k, l), na nohou levý a pravý nánožník (7–8 – e, f), u pravé ruky dva bronzové kroužky (9 – g, m), na pravé klíční kosti bronzová spona (10 – i), na hrudi železný tyčinkovitý předmět (11 – n).

A: H 281**B: H 286**Věcný obsah hrobu :

- 1) Pod lebku byl nalezen bronzový nákrčník trojbokého průřezu s pečetiřkovým zakončením. Vnější průměr: 7cm.
- 2) Pod pávní byl odkryt bronzový náramek plasticky členěný hráškováním. Vnější průměr: 5cm uzavřený.
- 3) Učelosti byla vyžvednuta železná spona.
- 4) Jiná železná spona ležela nad pávní.

Obr. 7. Vliněves, okr. Mělník. **A** – hrob H 281 odkrytý v roce 1937 (kresba J. Tesař). **B** – hrob H 286 (1/1940; dle M. Š. hrob V) odkrytý v roce 1940 (kresba J. Tesař dle NZ ARÚ Praha NZ 1852/41). — **Fig. 7.** Vliněves, Mělník district. **A** – Grave H 281 excavated in 1937 (drawing by J. Tesař). **B** – Grave H 286 (1/1940; grave V according to Miloš Šolle) excavated in 1940 (drawing by J. Tesař based on Institute of Archaeology in Prague find report 1852/41).

Popis nálezů:

- 1) silně zoxidovaný bronzový nákrčník s pečetiřkovitě rozšířenými konci, průměr 145 (133) x 137 (120) mm (i. č. 4675), (obr. 8: 1);
- 2) bronzová spona, původně na levé straně lebky, zachována jen v popisu v NZ ARÚ 3191/1937, obr. 6b: patka vybavena diskem s bílou výplní ve 4 segmentech, přichycenou středovým nýtem s centrálním kruhovým segmentem, zakončena „malým lístkem“, plasticky zdobený lučíc „zdoben vývalky od sebe členěnými nižšími, středními a šikmými žebry, ukončení zdobeno jednoduše stylizovanou lidskou hlavičkou po obou stranách“, vinutí 4 + 4 závitů s vnější třívou. Udávaná délka 7 cm a výška 3,4 cm (i. č. – chybí), (obr. 8: 3);
- 3) zlomek železné spony s kuličkou na patce a převýšeným lučíkem, zachovaná délka 40 mm, výška 18 mm (i. č. 4687), (obr. 8: 2);
- 4) uzavřený bronzový nápažník hladkého povrchu, zploštělý průřez, průměr 91 (79) mm, síla 6 mm (i. č. 4684), (obr. 8: 4);
- 5) otevřený bronzový náramek s plastickou výzdobou povrchu, průměr 69 (57) x 61 (47) mm, síla středu 10 mm (i. č. 4681), (obr. 8: 5);
- 6) uzavřený kroužek čokovitěho průřezu, průměr 27 (11) mm (j – i. č. 4678), (obr. 8: 6); uzavřený kroužek čokovitěho průřezu,

průměr 25 (12) mm (k – i. č. 4679), (obr. 8: 7); uzavřený kroužek čokovitěho průřezu, průměr 28 (13) mm (l – i. č. 4680), (obr. 8: 8); železný kroužek o průměru 25 (14) mm, dle A. Knora souvisel s jedním bronzovým kroužkem, na který byl zavěšen (i. č. 4686), (obr. 8: 13);

7) otevřený bronzový kruh se zesílenými konci, oddělenými od těla vývalkem a dvojicí žlábků s pásy rýžek, průměr 74 (67) x 76 (64) mm, síla středu 4 mm (e – i. č. 4683), (obr. 8: 14);

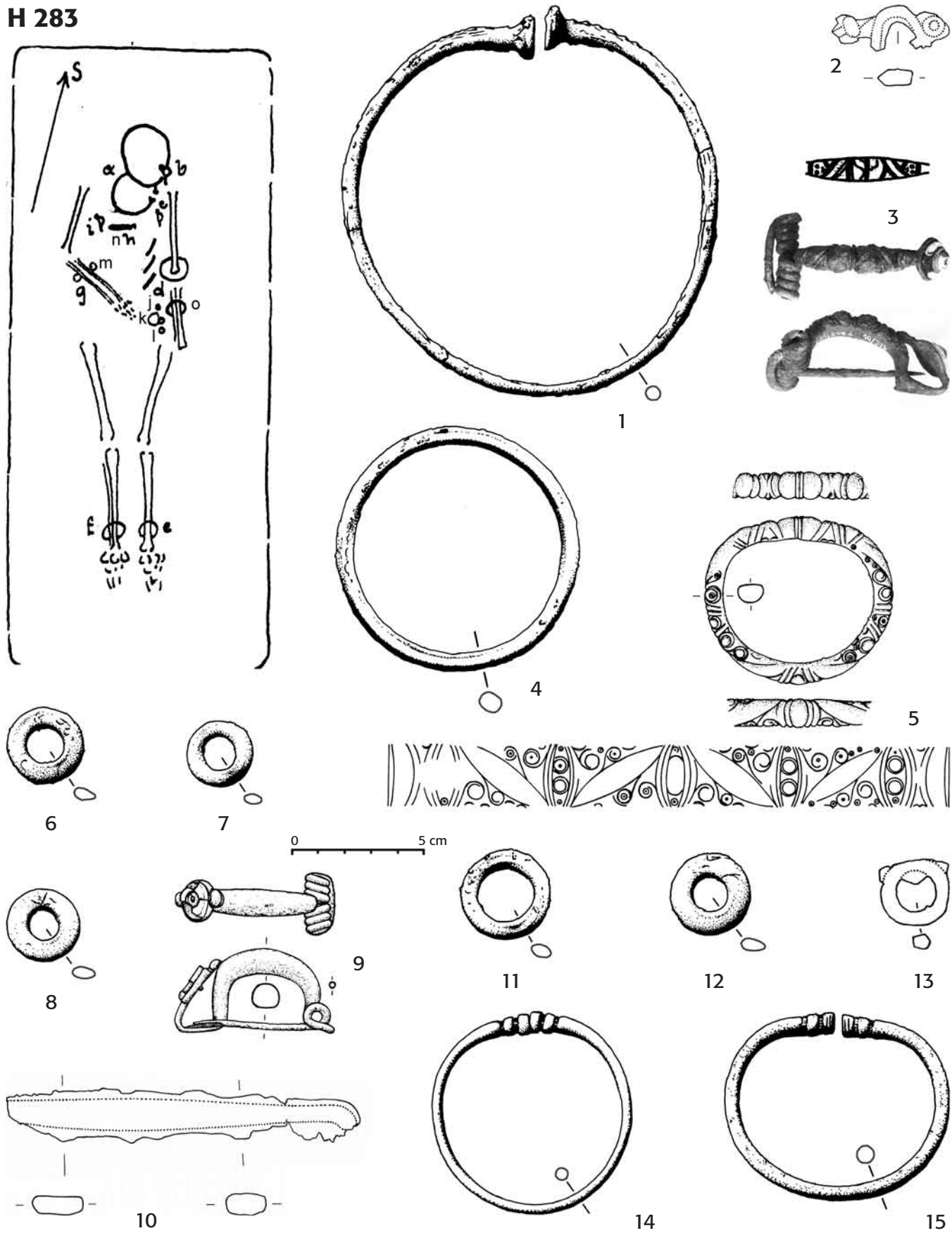
8) otevřený bronzový kruh se zesílenými konci, oddělenými od těla vývalkem a dvojicí žlábků s pásy rýžek, průměr 85 (74) x 70 (57) mm, síla středu 5 mm (f – i. č. 4682), (obr. 8: 15);

9) uzavřený kroužek čokovitěho průřezu, průměr 33 (20) mm (g – i. č. 4676), (obr. 8: 11); uzavřený kroužek čokovitěho průřezu, průměr 30 (13) mm (m – i. č. 4677), (obr. 8: 12);

10) bronzová spona s terčovitě rozšířenou patkou, vyloženou bílou výplní a ukončenou „ovalným čipkem“, masivním lučíkem a zachycovačem se stopami výzdoby, vinutím 3 + 3 závitů a vnější třívou, d. 60 mm, v. 32 mm (i – i. č. 4674), (obr. 8: 9);

11) zlomek železných nůžek, zachovaná d. zlomku 113 mm, síla dle RTG 8–12 mm (n – i. č. 4685), (obr. 8: 10).

H 283

Obr. 8. Vlněves, okr. Mělník. Hrob H 283 odkrytý v roce 1937. Umístění nálezů viz text str. 189 (kresba J. Tesař). — **Fig. 8.** Vlněves, Mělník district. Grave H 283 excavated in 1937. For the placement of finds, see page 189 (drawing by J. Tesař).

7.3. Hroby odkryté v roce 1939

Ve dnech 15.–16. prosince 1939 byly odkryty dva laténské hroby (hrob H 284 a H 285). Výbava byla zjištěna pouze v prvním z nich, zatímco v dalším výbava chyběla patrně v důsledku jeho vyloupení již v pravěké době¹⁵.

Hrob H 284 (1/1939) (obr. 5B)

V nálezné zprávě zmiňováno jeho umístění v prodloužené řadě hrobů zkoumaných v roce 1937, orientace hrobové jámy S–J, hloubka hrobu 95 cm pod povrchem terénu a uložení kostry v natažené poloze. Kostrový pohřeb byl vybaven jedním bronzovým nákrčníkem (1), dvěma bronzovými sponami na ramenou (2–3), bronzovým náramkem na levé ruce (4), železným náramkem na pravé ruce (5), bronzovým nánožníkem na pravé a levé noze (6–7) a švartnovým prstenem na prstě levé ruky (8). Nálezy uváděné K. Sklenářem (*Sklenář 1966*, 28–29, XXIII/933–936, 952–953; 1982, 416–417) zahrnují:

Popis nálezů:

1) bronzový nákrčník s nárazníkovitě zesílenými, lehce prožlábnutými konci a nezdobeným tělem, současný průměr zdeformovaného tvaru je 165 (144) x 144 (113) mm, průměr konců je 18 mm (i. č. 4692), (obr. 5B: 1);

2) bronzová spona s chybějící patkou, plasticky zdobeným lučičkem, rýhovaným zachycovačem, vinutím 3 + 3 závitů a vnější tětívou, d. 52 mm, v. 25 mm (i. č. 4689), (obr. 5B: 7);

3) bronzová spona s volnou patkou, zdobenou kuličkou, symetricky klenutým převýšeným lučičkem, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětívou, d. 51 mm, v. 24 mm (i. č. 4690), (obr. 5B: 4);

4) bronzový náramek s plastickou výzdobou při zesílených koncích a na zesíleném středu, průměr 68 (56) x 57 (39), výška středu 10,5 mm (i. č. 4688), (obr. 5B: 6);

5) železný náramek, b. č. – nedochován;

6) otevřený bronzový kruh s nezdobeným tělem a nárazníkovitě zesílenými, dovnitř lehce prožlábnutými konci, oddělenými od těla vývalkem mezi dvěma žlábkami, průměr 78 (71) x 74 (59) mm, výška středu 6 mm (i. č. 4693), (obr. 5B: 3);

7) dtto, pouze zdeformovaný tvar (i. č. 4694), (obr. 5B: 2);

8) švartnový prsten na levé ruce o průměru 29 (20) mm (i. č. 4691), (obr. 5B: 5).

7.4. Hroby odkryté v roce 1940

Koncem června 1940 byly odkryty další dva hroby s kostrami v natažené poloze a orientované ve směru S–J (hrob H 286 a H 287). Nálezy nejsou dokumentované a není známé jejich současné uložení. Jsou pouze vyjmenované v nálezných zprávách¹⁶.

Hrob H 286 (1/1940, dle M. Šolleho hrob V) (obr. 7B)

Pohřeb byl uložen v hrobové jámě 180 x 70 cm, hloubka 100 cm pod povrchem, orientace S–J. Mimo pánve, stehenních kostí a části lebky byla kostra strávená. Pod mandibulou nalezen bronzový nákrčník (1), pod pávní bronzový náramek (2), dle NZ 1852/41 jedna železná spona nalezena u čelisti (3) a druhá železná spona nalezena nad pávní (4). Popis nálezů je převzat z nálezné zprávy.

¹⁵ NZ ARÚ 76/40 a NZ M Mělník 432/64.

¹⁶ NZ ARÚ 3023/40 a 1852/41.

Popis nálezů:

1) bronzový nákrčník „trojbokého profilu se stultými paličkovitými konci“, vnější průměr 7 cm;

2) menší uzavřený náramek s vývalkovitým tělem, vnější průměr 5 cm;

3) železná spona;

4) železná spona.

Hrob H 287 (2/1940, dle M. Šolleho hrob VI) (obr. 6A)

Pohřeb byl uložený v hrobové jámě o rozměrech 220 x 70 cm, hloubka 150–160 cm pod povrchem, orientace S–J. Mimo kosti ramenní, holeně a části lebky byla kostra strávená. Nalezeny byly dvě železné spony při pravém rameni, z nichž jedna byla údajně mimořádně velkých rozměrů.

7.5. Nálezy ze sbírky V. Maštaliře (obr. 9–11)

Nálezy z této sbírky (1–16), pocházejí z kostrových hrobů objevených při těžbě písku v letech 1940–1948 ve Vliněvsi v prostoru Pšeničkovy pískovny a postrádají bližší nálezné okolnosti (*Sklenář 1982*, 417–418; 2004).

Popis nálezů:

1) bronzový nánožník z 8 dutých polokoulí (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/17; i. č. 24216), (obr. 9: 9);

2) bronzový nákrčník s malými vývalky na koncích (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24217), (obr. 9: 1);

3) bronzová duchcovská spona s odlomenou patkou (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/3; i. č. 24218), (obr. 9: 4);

4) bronzový náramek s jedním zachovaným nárazníkovitě zesíleným koncem (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/12, i. č. 24219), (obr. 9: 6);

5) bronzová duchcovská spona s kuličkou na patce a vývalkovitým lučičkem (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/2; i. č. 24220), (obr. 9: 3);

6) zlomek bronzové duchcovské spony se štítkovitě roztepaným lučičkem, zdobeným vyběženými kroužkovými motivy (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24221), (obr. 9: 2);

7) bronzový kroužek čokovitěho průřezu (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/18; i. č. 24223), (obr. 9: 8);

8) zlomek železného kopí s částí tulejky (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24224), (obr. 10: 1);

9) zlomek železného loďkovitě štítové puklice s částí středové spiny (*Sklenář 2004*, 8, CXXIII/1; i. č. 24225), (obr. 11: 1);

10) zlomky železných pásových štítových puklic (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24226), (obr. 11: 2);

11) železný kroucený opasek (*Sklenář 2004*, 8, i. č. 24227), (obr. 10: 2);

12) dvě oka koncových částí železného krouceného opasku (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24228–24229), (obr. 10: 3–4);

13) zlomky čepele a pochvy železného meče (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24230), (obr. 10: 5);

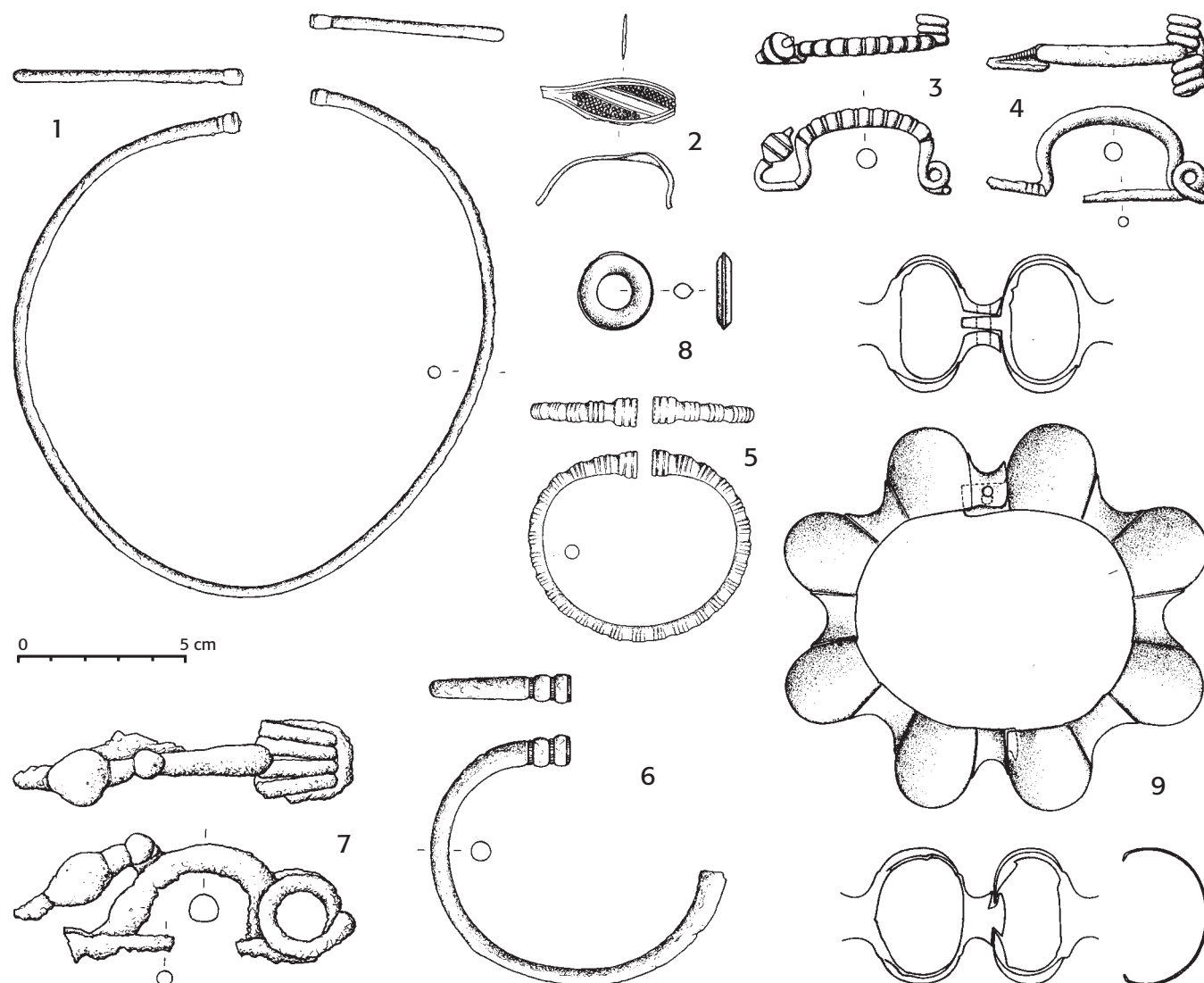
14) železná spona s kuličkou na patce a vinutím velkého průměru (*Sklenář 2004*, 8; i. č. 24231), (obr. 9: 7);

15) lahovitá nádoba robená na kruhu (*Sklenář 2004*, 8, CXXI/16; i. č. 24232), (obr. 11: 3);

16) bronzový kruh s pečetičkovitě zesílenými konci a tělem členěným svazky jemných vývalků (*Sklenář 2004*, 14, CXXII/23; i. č. 24870), (obr. 9: 5).

7.6. Nález ve sbírce Národního technického muzea

V článku K. Žebery (*Žebery 1980*, 237) je jmenován nález švartnového kroužku (1) v dalším kostrovém hrobě porušeném při těžbě v Pšeničkově pískovně u dvora Posadovice u Vliněvsi v roce 1947. Jmenován je i s nálezem švartnového prstenu z narušeného hrobu u Okoře. Nelze ověřit, ke kterému z obou pohřebišť se

Obr. 9. Vlněves, okr. Mělník. Nálezy ozdob a spon získané z Maštalířovy sbírky, pocházející z hrobů zničených v letech 1940–1948 (kresba J. Tesař). — **Fig. 9.** Vlněves, Mělník district. Finds of ornaments and fibulae acquired from the Maštalíř collections from graves destroyed in 1940–1948 (drawing by J. Tesař).

vztahuje údaj o nález dalších dvou švartnových kruhů „z téhož kostrového pohřebiště“, které v roce 1929 získala americká expedice.

Popis nálezů:

1) švartnový kroužek o průměru 58 (42) mm, výška 8 mm (NTM i. č. 47846), (obr. 5A: 7).

7.7. Hroby odkryté v letech 2004–2008

Hrob H 288 (objekt 2497) (obr. 12; foto 1)

Hrobová jáma: přibližně pravidelná obdélná jáma, zahlužená skrz sprásové až do štěrkového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky 250 x 98 cm max. hloubka 95 cm, stěny kolmé, dno rovné. Výplň hrobu vykazovala silnější zvrstvení s patrnou laminací mezi vrstvami patrnou jako jemné vrstvičky, výplň bez patrných porušení. V hloubce 20 cm nad dnem byly patrné obrysy pravouhlé organické schránky pro uložení pohřbeného. Za hlavou pohřbeného a u nohou byly uloženy menší ploché kameny, které byly umís-

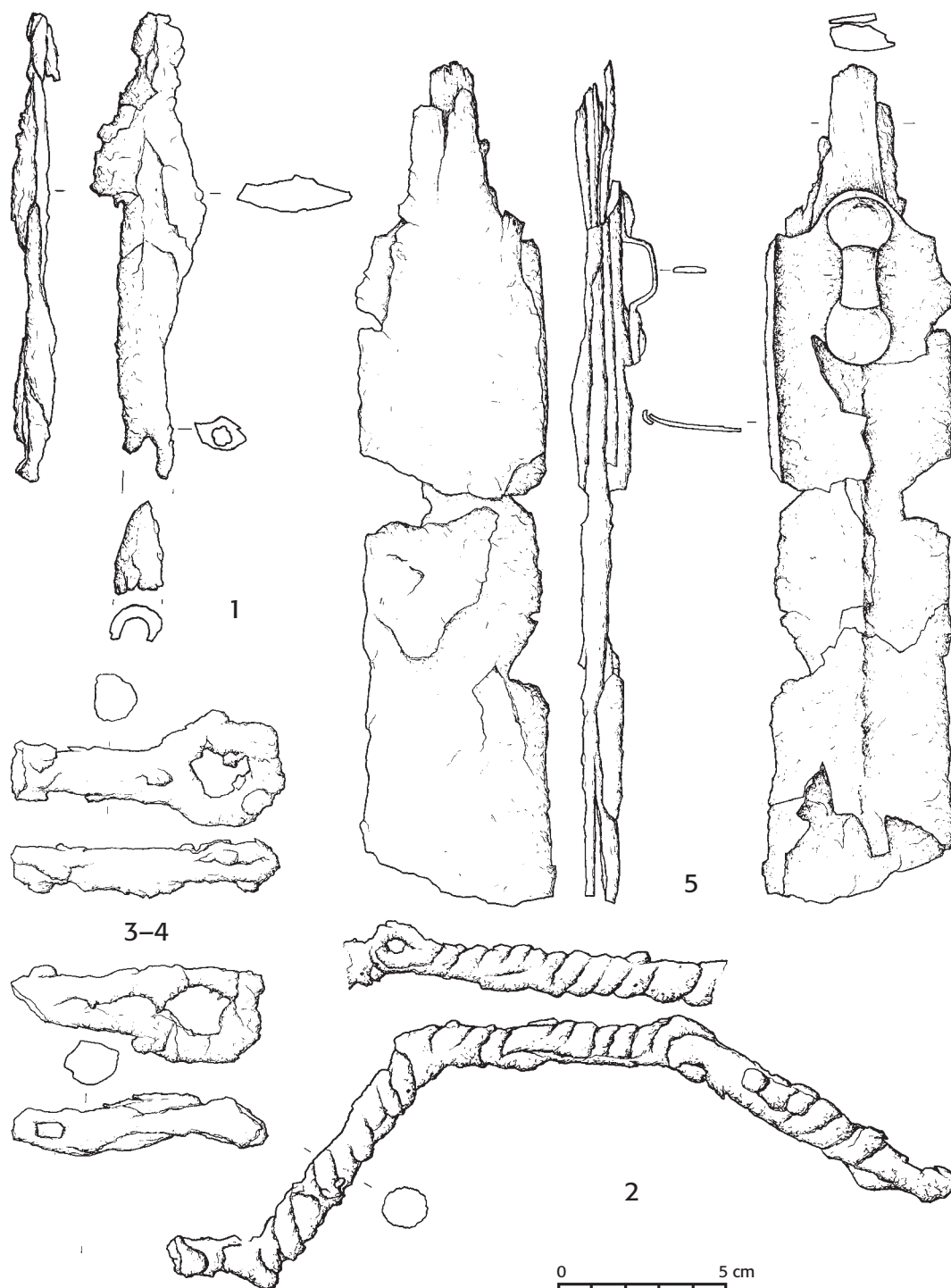
těny svojí plochou se šikmo sbíhající od stěny hrobu ke skeletu.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 2: světle hnědá, hlinito písčité, středně ulehlá; 3: hnědo šedá, hlinitá, středně ulehlá; 4: hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 5: okrově hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; 6: hnědá, písčité, sypká; 7: hnědo šedá, písčito hlinitá, sypká; 8: světle hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; podloží: P1: spraš; P2: písek s větším obsahem štěrku.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J, ruce byly nataženy podél těla, chodidla nataženy v ose pohřbu. Pohřeb vykazoval částečnou dekompozici kostí především v oblasti trupu, dlouhé kosti byly poměrně dobře zachovány v původním uložení.

Antropologické určení: dospělý jedinec neurčitelného pohlaví (žena?), ve věku nad 40 let (*maturus*).

Poloha nálezů: na pravé straně pohřbeného v horních partiích hrudníku se nacházely zlomky železné spony (1), poněkud níže a blíže ose těla zlomky další železné spony (2), na levém rameni další železná spona (3). Na levém předloktí pohřbeného byl navlečen bronzový náramek (4), v partiích kotníků byl navlečen bronzový nánožník na pravé noze (7) a na levé noze (8). U nánožníků uloženy bronzové kroužky (5, 6).

Obr. 10. Vlněves, okr. Mělník. Nálezy součástí zbraní a opasků získané z Maštalířovy sbírky, pocházející z hrobů zničených v letech 1940–1948 (kresba J. Tesař). — **Fig. 10.** Vlněves, Mělník district. Finds of parts of weapons and belts acquired from the Maštalíř collections from graves destroyed in 1940–1948 (drawing by J. Tesař).

Popis nálezů:

1) zlomky železné spony s asymetricky klenutým lučíkem, vinutím 2 + 2 závitů (? – zachovány jen 3 závitů) o pr. 9 (4) mm, celková délka odhadem dle složených zlomů 76 mm ? (obr. 12: 1);

2) zlomky jehly a vinutí železné spony o 3 + 3 závitů o pr. 8 (4) mm a š. vinutí 20 mm, s vnější třetivou (obr. 12: 2);

3) zlomky železné spony – patka s kuličkou o pr. 5 mm a zachycovačem, převýšený páskově rozšířený ? lučík, vinutí 2 + 2 závitů o pr. 10 (5) mm, rekonstruovaná délka snad kolem 60 mm (obr. 12: 3);

4) bronzový náramek s plasticky zdobenými konci a středem těla, průměr 62 (53) x 59 (42) mm, v. středu 10 mm, v. tyčinky 5 mm (obr. 12: 4);

5) bronzový kroužek s tělem jemně rýhovaným, pr. kroužku 16 (11) x 16 (11) mm (obr. 12: 5);

6) stejný bronzový kroužek s tělem jemně rýhovaným (obr. 12: 6);

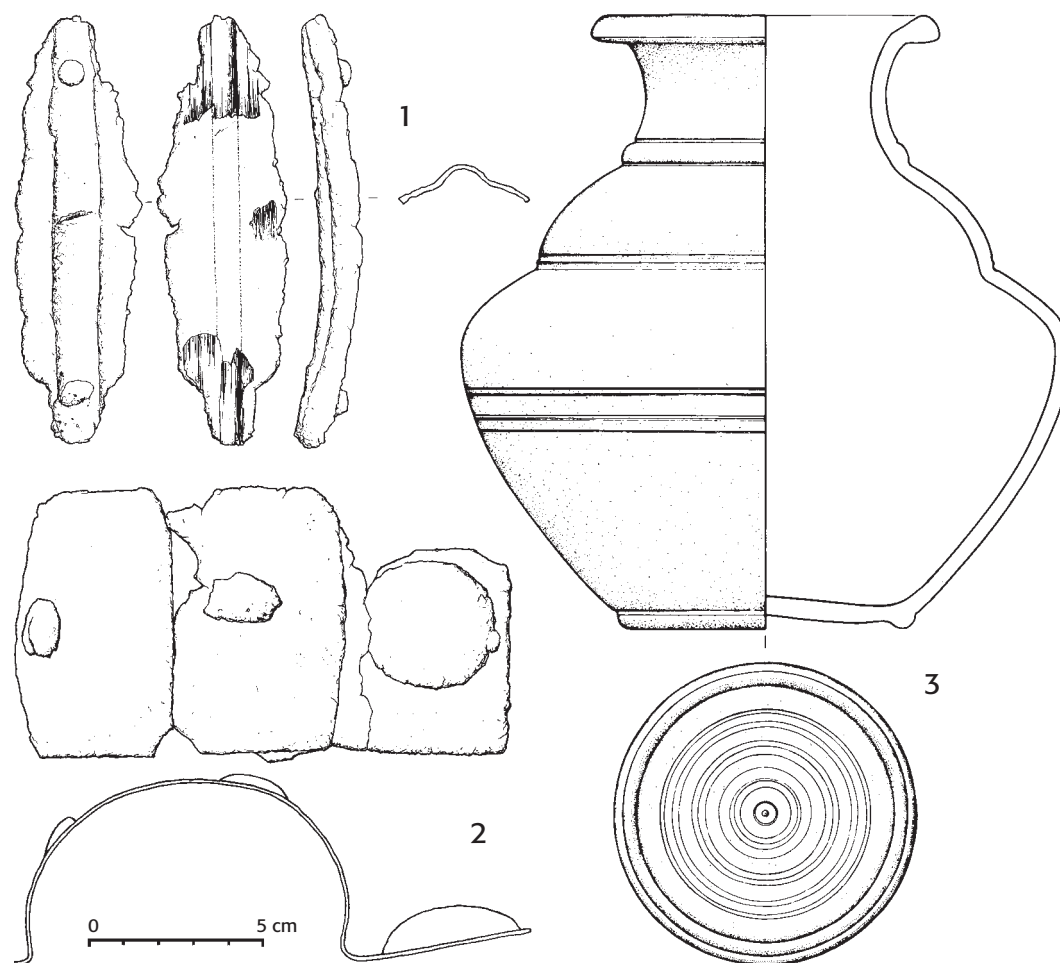
7) otevřený bronzový kruh s nárazníkovitě zesílenými konci, zdobenými pásem rýžek a tělem zdobeným nízkými vývalky, průměr 75 (67) x 68 (56), v. středu 5 mm (obr. 12: 7);

8) otevřený bronzový kruh s nárazníkovitě zesílenými konci, zdobenými pásem rýžek a tělem zdobeným nízkými vývalky, průměr 75 (67) x 68 (56), v. středu 5 mm (obr. 12: 8).

Hrob H 289 (objekt 7508) (obr. 13A)

Hrobová jáma: nepravidelně oválná jáma, mělce zahluobená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky 220 x 95 cm, max. hloubka 20 cm, dno rovné. Výplň hrobu byla bez patrných porušení homogenní.

Obr. 11. Vliněves, okr. Mělník. Nálezy součástí štítů a keramická nádoba získané z Maštaliřovy sbírky, pocházející z hrobů zničených v letech 1940–1948 (kresba J. Tesař). — **Fig. 11.** Vliněves, Mělník district. Finds of shield parts and a pottery vessel acquired from the Maštaliř collections from graves destroyed in 1940–1948 (drawing by J. Tesař).

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčité, středně ulehlá; 2: hnědo šedá, hlinitá, kompaktní; 3: světle hnědá, písčito hlinitá, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J. Umístění pohřbu v hrobové jámě bylo asymetricky posunuto k severní polovině hrobu. Zbytky skeletu pohřbeného byly fragmentárně dochovány a nacházely se pravděpodobně v původním uložení.

Antropologické určení: jedinec snad ve věku *infans III*.

Poloha nálezů: na části levého předloktí pohřbeného byl navlečen bronzový náramek (1).

Popis nálezů:

1) bronzový náramek s překrývajícími se konci kvůli úpravě průměru. Zesílené konce, oddělené od těla 1 vývalkem, průměr 45 (39) x 46 (38), v. středu 3,5 mm (obr. 13A: 1).

Hrob H 290 (objekt 7942) (obr. 13B)

Hrobová jáma: nepravidelná protáhlá jáma, mělce zahloubená do sprašového podloží. Maximální rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byly 260 x 130 cm, max. hloubka 20 cm, dno rovné. Výplň hrobu byla homogenní bez patrných porušení.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J, ruce uložené podél těla. Z polohy těla je patrné mírné vyosení dolních končetin směrem k východu. Skelet vykazoval mírné porušení v oblasti hrudi, drobné kůstky a fragmenty žebér byly nalezeny neanatomicky uložené i ve výplni hrobu v okolí pohřbu. Nelze však vyloučit, že promíšení výplně s drobnými kostmi vzniklo v dů-

sledku činnosti drobné fauny. Z náleзовé situace nelze doložit přítomnost organické schránky pro uložení pohřbeného či druhotné narušení hrobu.

Antropologické určení: dospělý jedinec ve věku *adultus I*, 20–30 let, dle znaků na lebce spíše mužského pohlaví.

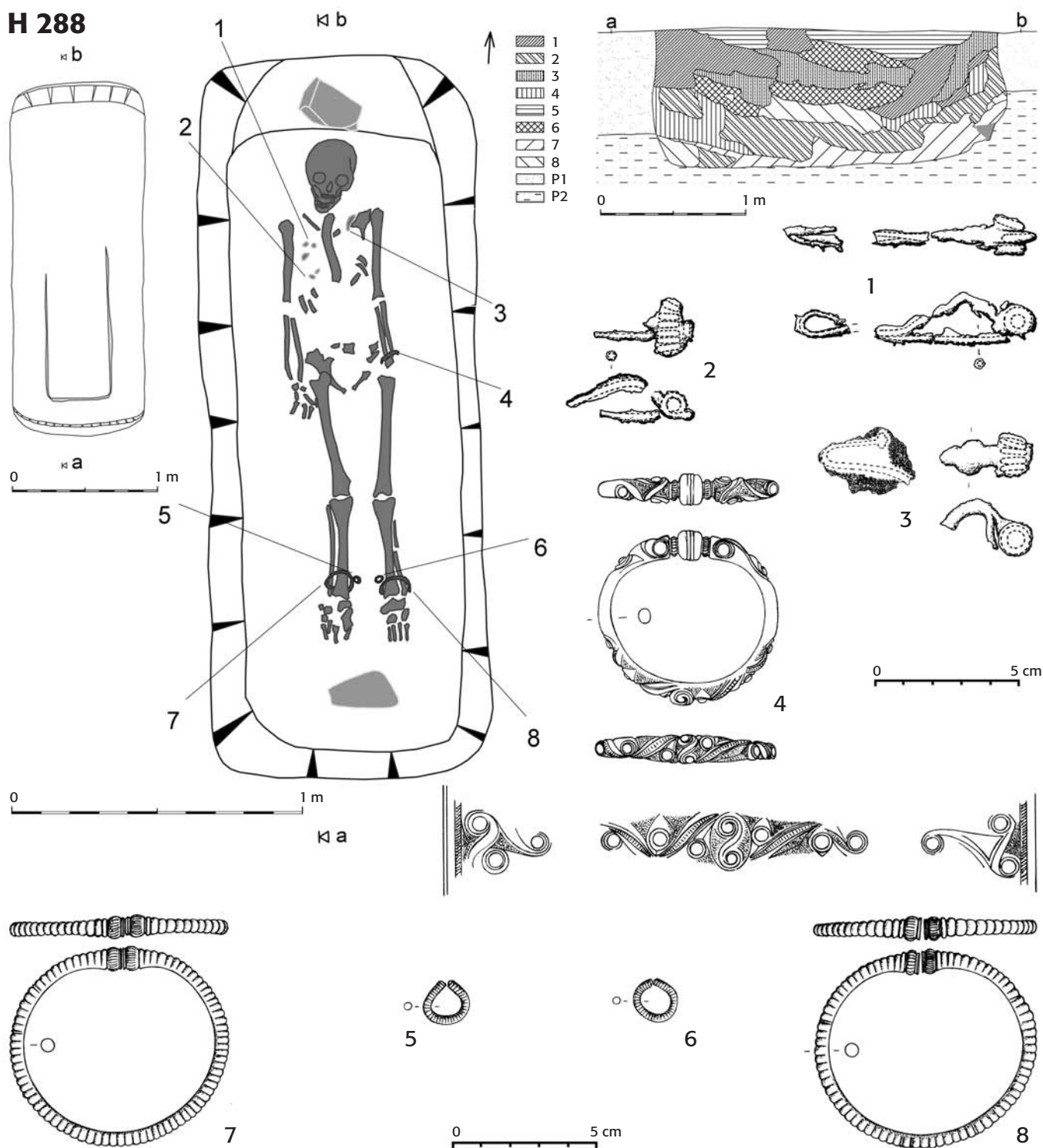
Poloha nálezů: nezjištěny.

Hrob H 291 (objekt 7962) (obr. 14)

Hrobová jáma: nepravidelná oválná jáma, zahloubená do sprašového podloží. Hrobová jáma narušovala výplň větší sídlištní jámy datované do období Ha D. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky 210 x 78 cm, max. hloubka 36 cm. Stěny kolmé, při východní straně byl ve stěně vytvořen menší schod, dno rovné. Výplň hrobu byla homogenní bez patrných porušení, na možnost přítomnosti organické schránky pro uložení pohřbu lze usuzovat na základě vertikální stavby vrstvy 6 (viz obr. 14: *plán hrobu*) patrné na příčném řezu výplně.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčité, středně ulehlá; 2: světle hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 3: hnědá, písčito hlinitá, sypká; 4: hnědo šedá, hlinito písčité, středně ulehlá; 5: šedá, hlinitá, ulehlá; 6: okrově hnědá, písčité s drobnými kaménky, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na břiše s orientací S–J, ruce byly umístěny podél těla, levá noha byla výrazně posunuta k pravé noze. Z polohy těla je patrné vybočení dolních končetin k východu od předpokládané osy těla. Pohřeb vykazoval pokročilou dekompozici kostí především v partiích těla a horních končetin, uložení pohřbu nevykazuje druhotné zásahy do výplně hrobu.

Obr. 12. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 288 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů Vl. Tesář). — **Fig. 12.** Vliněves, Mělník district. Grave H 288 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

Antropologické určení: dospělý jedinec neurčitelného pohlaví (spíše žena?).

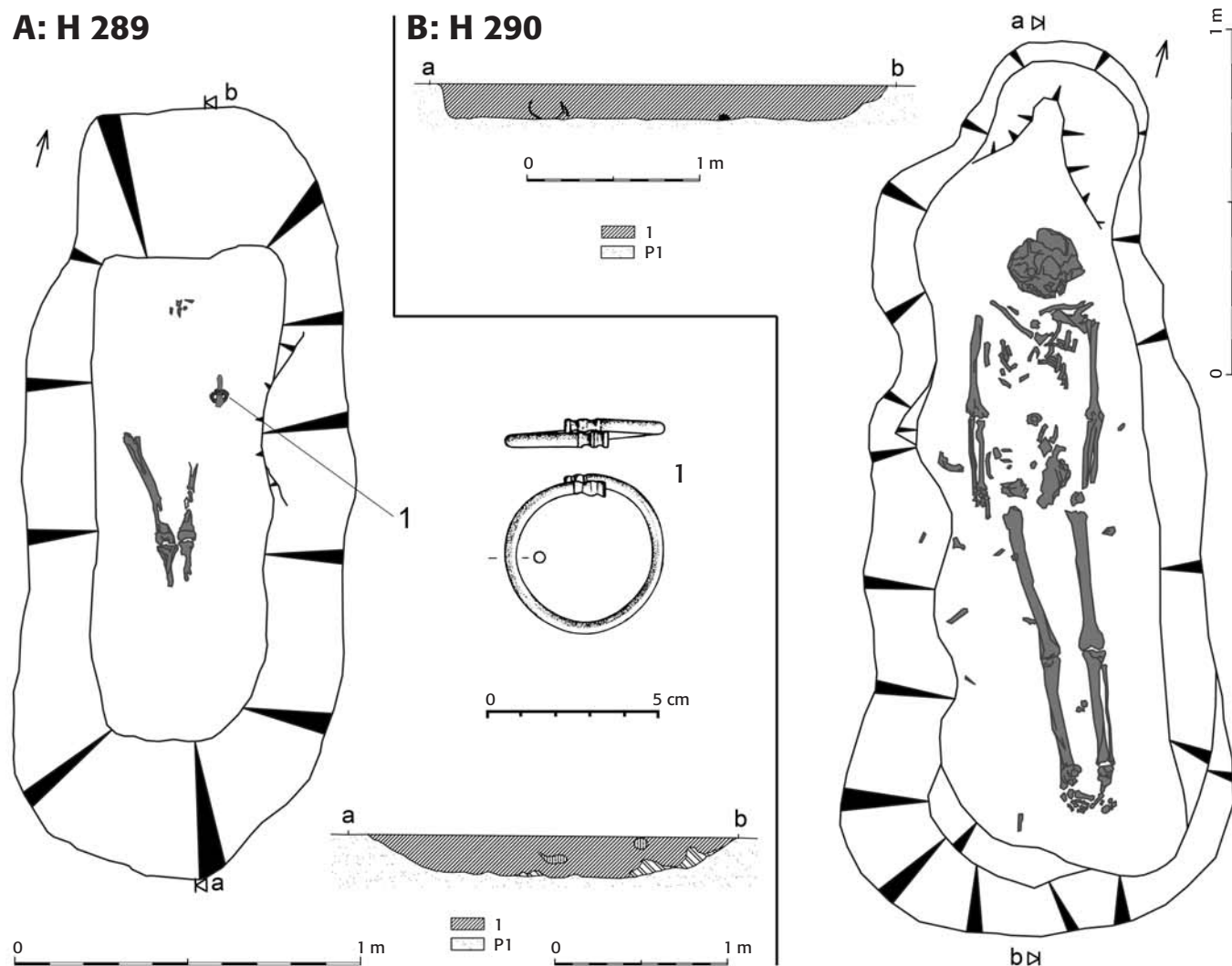
Poloha nálezů: na levém předloktí pohřbeného byl navlečen bronzový náramek (1), na pravém předloktí náramek (2) a na levé noze v partii poblíž kotníku byl navlečen nánožník (3).

Poznámka: zelené zbarvení distálního konce kostí předloktí, středu těla levé kosti holenní.

Popis nálezů:

1) bronzový náramek se zesílenými konci a tělem členěným nízkými vývalky, pr. 58 (54) x 52 (47), pr. konců 5 mm, síla středu 3 mm (obr. 14: 1);

2) zlomek bronzového náramku s jedním zachovaným, lehce zaškrbeným a rozšířeným koncem, druhý konec odlomen, povrch hladký, profil D, 59 (55) x 54 (45) mm, v. středu 4 mm (obr. 14: 2);

Obr. 13. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 289; **B** – hrob H 290. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 13.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 289; **B** – grave H 290. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

3) bronzový nánožník otevřený se zesílenými konci, oddělenými od těla 1 vývalkem a 2 žlábkem, před nimi zbytky setřené trojúhelníkové výzdoby, zbytky setřené výzdoby pásy rýžek i na zesílených koncích, průměr 72 (66) x 71 (62), síla středu 4 mm (obr. 14: 3).

Hrob H 292 (objekt 8512) (obr. 15)

Hrobová jáma: nepravidelně oválného tvaru o rozměrech na povrchu 280 cm x 124 cm, u dna 207 cm x 52 cm, hl. 115 cm, zahloubená do sprašového podloží. Ve dně objektu byl patrný schod, který naznačoval přítomnost schránky pro uložení pohřbu. Okraje tohoto schodu byly patrné též na vodorovném řezu výplní jako tmavší barevně kontrastní linie kopírující obrys tohoto schodu. Stěny hrobu kolmé. Sled výplní nenese stopy po druhotném narušení.

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: tmavě hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 3: hnědo šedá, písčito hlinitá, kompaktní; 4: okrová, písčítá, sypká; 5: okrově hnědá, písčito hlinitá, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J, ruce pohřbeného byly uloženy podél těla. Skelet byl v oblasti hrudi špatně dochován.

Antropologické určení: dospělý jedinec, věk *adultus I* (20–30 let), neurčitelného pohlaví.

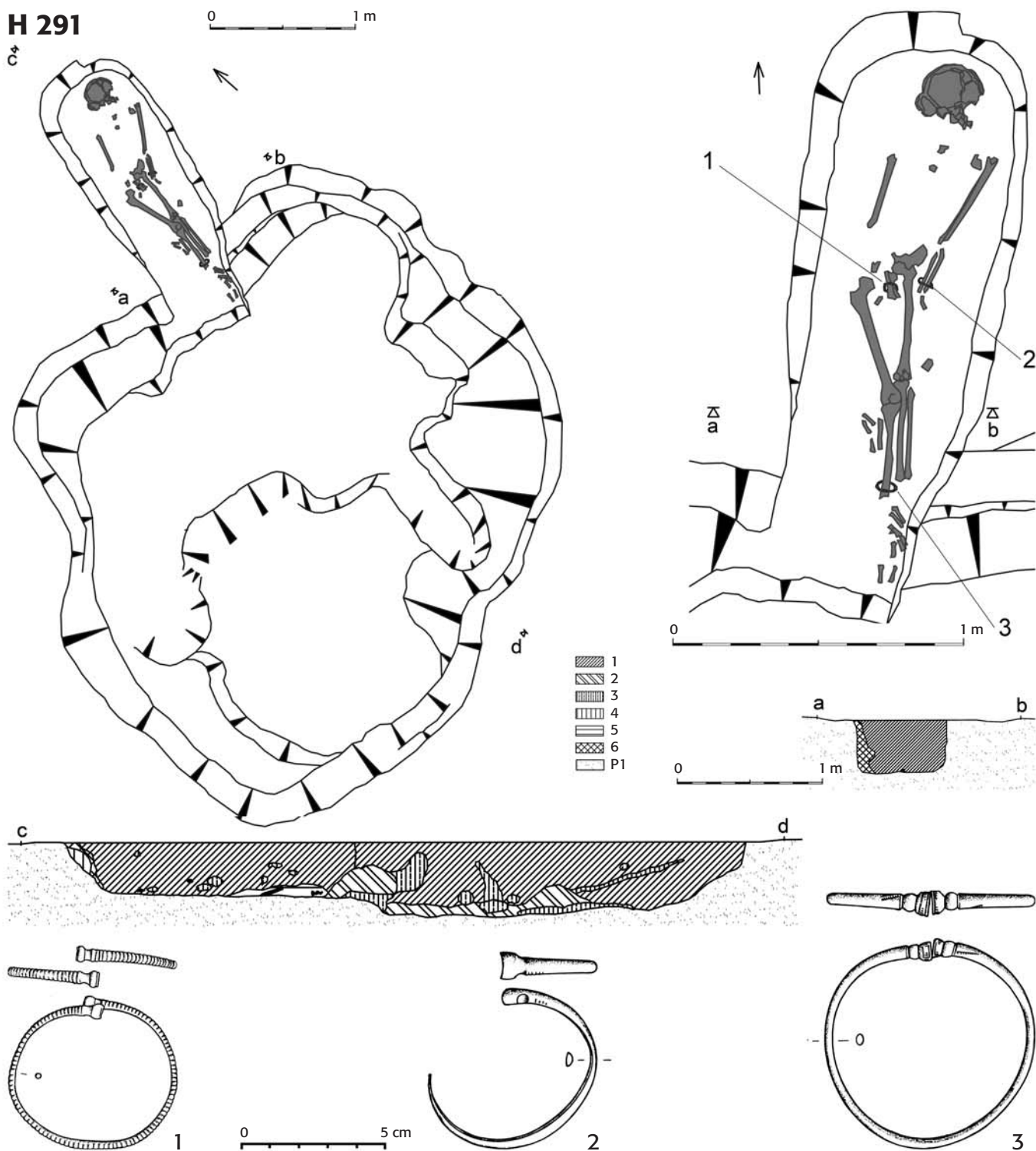
Poloha nálezů: na krku pohřbeného se nacházel nákrčník (1), u pravého (2) i u levého ramene spona (3). V oblasti levého předloktí blíže zápěstí se nacházel masivní bronzový náramek (4) a v místech pravého předloktí fragment osmičkovitého náramku (5). Při levé straně v oblasti pánve se nacházela přezka (6). Na levé noze (7) i na pravé noze u kotníku byl navlečen nánožník (8). V blízkosti pravého chodidla při okraji hrobové jámy se nacházela bronzová spona (9).

Popis nálezů:

1) bronzový nákrčník s 1 koncem ve tvaru hrotité západky, oddělené žlábkem od zesílené koncové části těla, druhý konec vybavený diskovitým vývalkem (š. 7 mm, pr. 17 mm), odděleným na každé straně 1 úzkým (2 mm) a 1 širokým (5 mm "bochníkovitým") vývalkem, průměr 150 (142) x 155 (142) mm, síla středu 4,5 mm, poloha: na krku s konci vzadu (obr. 15: 1);

2) bronzová spona s volnou kruhovou rýhovanou patkou, vinutím 3 + 3 závitů a vnější tětívou, d. 48 mm, d. zachycovače 14 mm, vnitřní délka lučíku 23 mm, vnitřní výška lučíku 13 mm, pr. vinutí 8 (4) mm, (obr. 15: 2);

3) bronzová spona br. spona s volnou kruhovou rýhovanou patkou s lopatkovitě rozšířeným koncem, vinutím 3 + 3 závitů a vnější tětívou, d. 44 mm, rýhovaným zachycovačem, d. zachycovače 13 mm, vnitřní délka lučíku 22 mm, vnitřní výška lučíku 12 mm, pr. vinutí 9 (4) mm (obr. 15: 3);

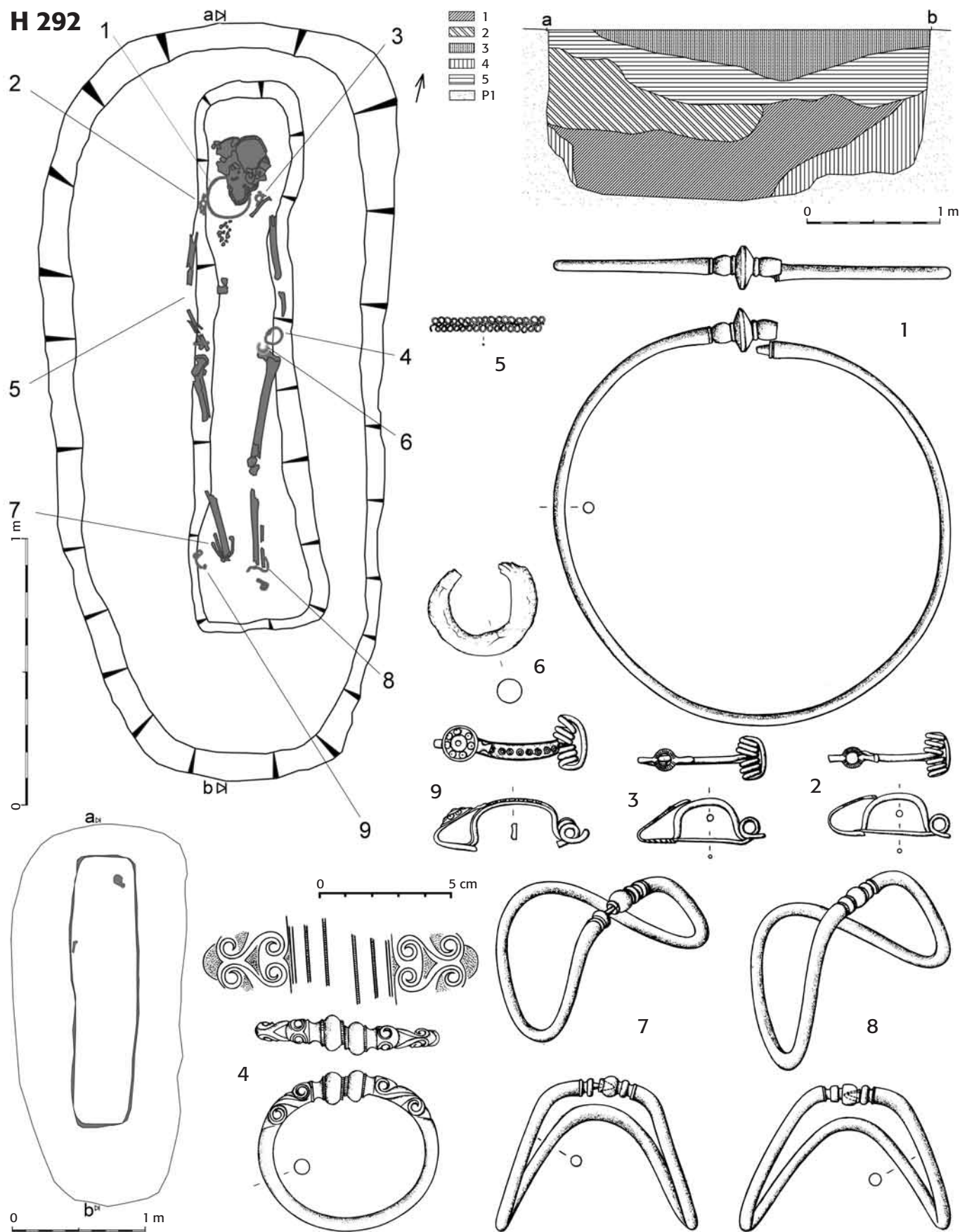
Obr. 14. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 291 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 14.** Vliněves, Mělník district. Grave H 291 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

4) bronzový náramek s nárazníkovitě zesílenými konci, lemovanými na každé straně úzkým rýžkovaným žebříkem, které od těla náramku odděluje široký žlábek, následovaný plastickou výzdobou v podobě esovitých lyr, zobrazených na vybitém podkladu, pr. 67 (56) x 61 (43), síla středu 6 mm, pr. zesílených konců 12 a 13 mm (obr. 15: 4);

5) zlomek bronzového osmičkovitého náramku o zachované délce 39 mm a v. 6 mm, síla drátu 1 mm (obr. 15: 5);

6) Fe kroužek na L straně pánve, průměr 40 (25) mm, síla 7 mm (obr. 15: 6);

7) bronzový nánožník sedlovitý, stejný tvar jako následující nález, pr. 75 (68) x 73 (63) mm, v. středu 5–6 mm (obr. 15: 7);

Obr. 15. Vlněves, okr. Mělník. Hrob H 292 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů Vl. Tesař). — **Fig. 15.** Vlněves, Mělník district. Grave H 292 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

Foto 1. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 288. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 1.** Vliněves, Mělník district. Grave H 288. View from south (photo by P. Limburský).

8) bronzový nánožník sedlovitý s 1 koncem vybaveným vývalkem o pr. 6 mm a západkou, zapadající do 2. konce, vybaveného 1 větším (pr. 7 mm) a 1 menším (pr. 6 mm) vývalkem a dvojicí žlábků, tělo náramku, odsazené na každém konci ještě jemným žebírkem, je jinak zcela hladké, pr. 81 (72) x 68 (57) mm, síla středu 5 mm (obr. 15: 8);

9) bronzová spona s terčovitou patkou s bronzovým plechovým terčem s vytlačenými kroužkovými motivy, plošně rozšířeným lučikem obdélníkovitého průřezu, který je zdoben řadou (vybíjených?) soustředných kroužků, vlnutí 3 + 3 závitů s vnější třetivou, d. 57 mm, d. zachycovače 16 mm, vnitřní délka lučíku 29 mm, průměr vlnutí 7 (3) mm, v. lučíku 15 mm (obr. 15: 9).

Hrob H 293 (objekt 8977) (obr. 16A)

Hrobová jáma: nepravidelně oválná jáma, zahloubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy byly 270 x 120 cm, hloubka 75 cm. V jižní polovině hrobu byl ve dně patrný menší schůdek, který naznačuje na přítomnost schránky pro uložení pohřbu. Ve sledu vrstev výplně nebyly patrné známky druhotného porušení.

Popis výplně: 1: hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: tmavě hnědá, hlinitá, ulehlá; 3: hnědo šedá, písčito hlinitá, sypká; 4: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 5: okrově hnědá, písčítá, sypká; podloží: P1: spraš.

Foto 2. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 297. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 2.** Vliněves, Mělník district. Grave H 297. View from south (photo by P. Limburský).

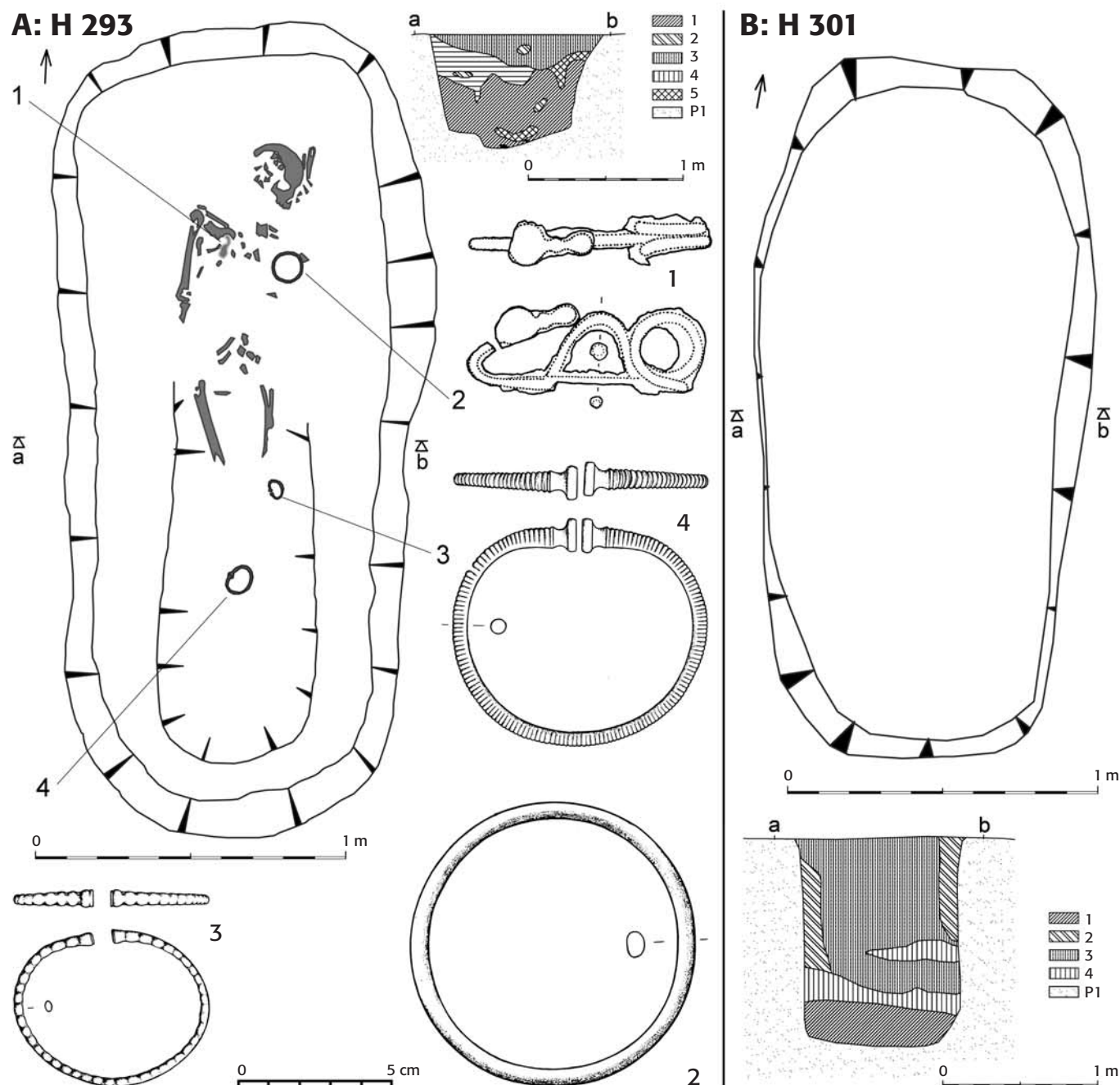
Poloha těla: pohřeb byl orientován ve směru S–J v poloze na zádech, umístění pravé ruky bylo podél těla, kosti levé ruky se nedochovaly. Skelet pohřbeného byl vzhledem k hrobové jámě zřetelně posunut do severní poloviny hrobu. Skelet pohřbeného vykazoval pokročilý stupeň dekompozice kostí největší měrou v oblasti spodní části trupu a pánve a spodních končetin.

Antropologické určení: dospělý jedinec blíže neurčitého věku, polhavi.

Poloha nálezů: na pravé straně hrudi se nacházela železná spona (1), v místě levé paže bronzový nápažník (2), v úrovni levého kolena bronzový náramek (3) a ve spodní třetině hrobu při pravé straně blíže ose hrobu se nacházel bronzový nánožník (4). S ohledem na anatomické uložení zbytků skeletu je patrné, že náramek (3) se nenachází v původním umístění.

Popis nálezů:

1) železná spona s větší kuličkou na středu a menší kuličkou na konci patky, převýšeným symetrickým lučíkem a velkým vlnutím 1 + 1 závit, d. 78 mm, d. zachycovače 30 mm, vnitřní délka lu-

Obr. 16. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 293; **B** – hrob H 301. Popisy výplně jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 16.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 293; **B** – grave H 301. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

číku 25 mm, výška lučičku 17 mm, pr. vinutí 23 (16) mm (obr. 14: 1; 16A: 1);

2) bronzový nápažník uzavřený s hladkým tělem oválného průřezu, pr. 91 (79) x 91 (79), síla středu 8 mm (obr. 16A: 2);

3) bronzový náramek se zesílenými konci a tělem členěným nízkými vývalky, pr. 63 (58) x 51 (44), síla středu 3 mm (obr. 16A: 3);

4) bronzový nánožník s pečetičkově zesílenými plochými konci, odsazenými širokým žlábkem od těla pokrytého úzkými a nízkými vývalky, pr. 82 (73) x 73 (58), síla středu 5 mm, pr. konců 11 mm (obr. 16A: 4).

Hrob H 294 (objekt 9028) (obr. 17A)

Hrobová jáma: oválného půdorysu, zahloubená do sprásového podloží. Rozměr hrobové jámy na úrovni skřívky

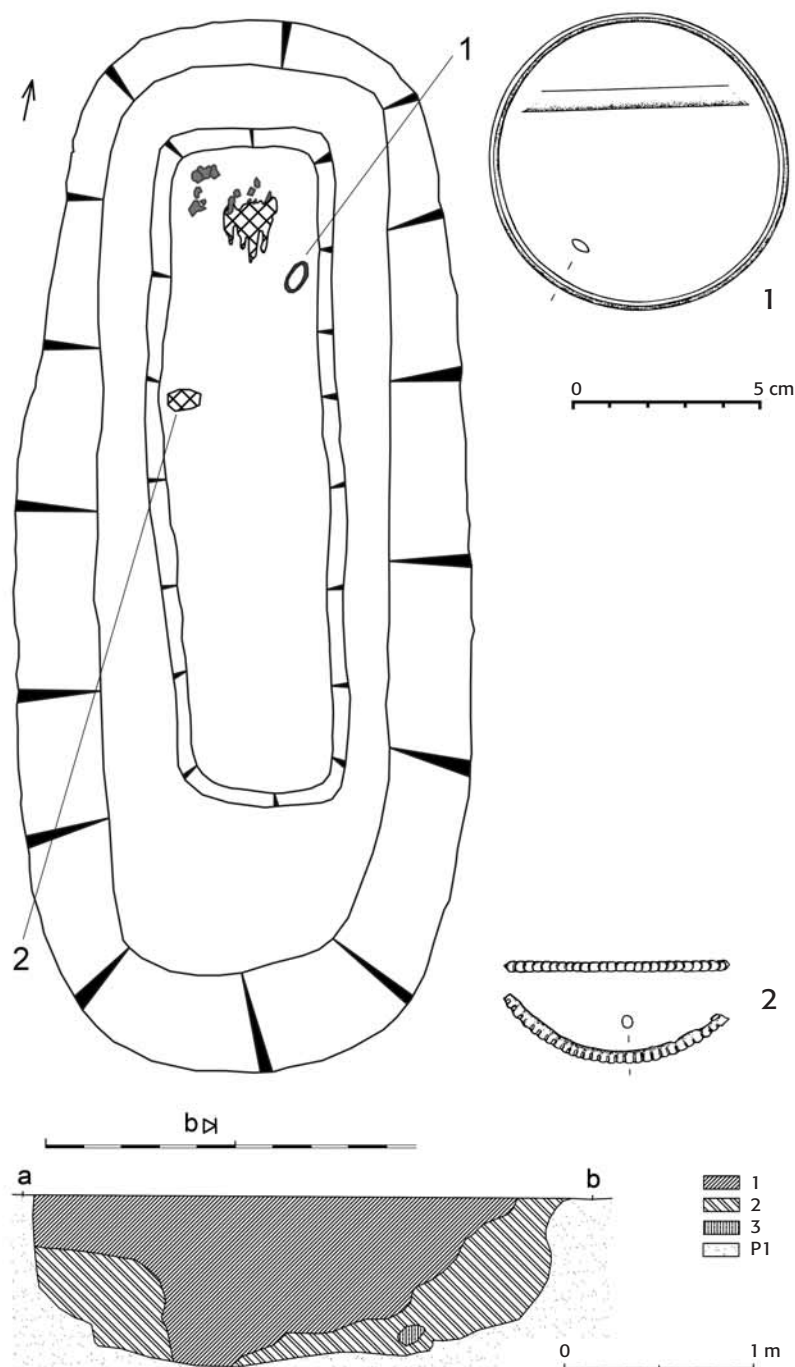
byl 280 x 120 cm, hloubka 80 cm. Ve dně objektu byl patrný cca 20 cm zahloubený schůdek, patrně pozůstatky po organické schránce pro uložení pohřbu. Sled vrstev výplně indikuje možnost, že hrob byl druhotně narušen, případně vykraden.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 2: světle hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 3: hnědo okrová, písčítá, sypká; podloží: P1: spraš.

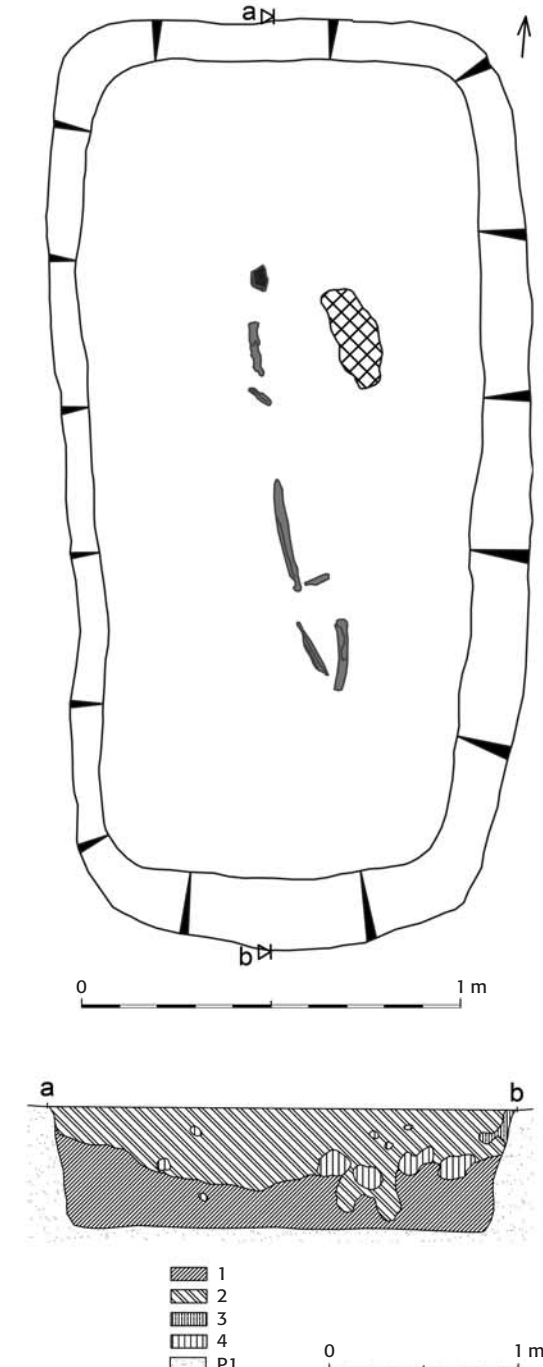
Poloha těla: pohřeb byl uložen v orientaci S–J. Ze skeletu pohřbeného se dochovaly pouze zbytky lebky v severozápadním rohu hrobu a několik barevně kontrastních stop po rozpadlých kostech.

Antropologické určení: jedinec neurčitého věku a pohlaví.

A: H 294 a↗

B: H 295 a↗

Obr. 17. Vliněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 294; **B** – hrob H 295. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 17.** Vliněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 294; **B** – grave H 295. Descriptions of gravegoods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

Poloha nálezů: přibližně v jedné čtvrtině délky hrobu při levé straně, pravděpodobně na úrovni ramene pohřbeného se nacházel bronzový nápažník (1). V místech pravé ruky se nacházely zlomky bronzového náramku (2).

Popis nálezů:

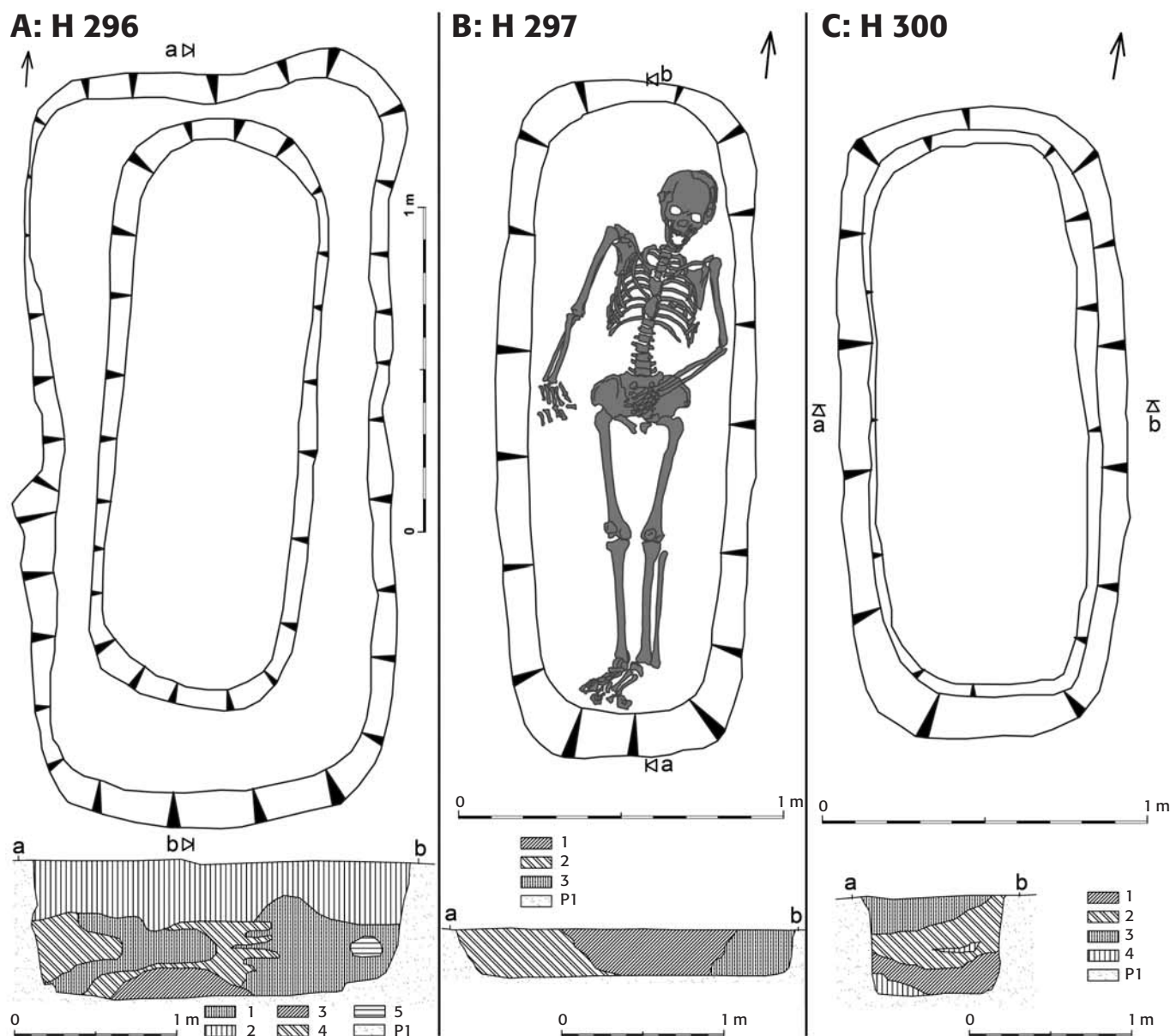
1) uzavřený bronzový kruh čokovitého průřezu a hladkého těla, pr. 79 (74) x 79 (75), výška 5 mm (obr. 17A: 1);

2) zlomek bronzového kruhu s povrchem pokrytým jemnými vývalky, síla 3 mm (obr. 17A: 2).

Hrob H 295 (objekt 9038) (obr. 17B)

Hrobová jáma: přibližně obdélného půdorysu, zahloubená do sprašového podloží. Rozměry na úrovni skřívky byly 250 x 130 cm, hloubka 60 cm, stěny kolmé, dno rovné. Porušení výplně hrobu ani stopy schránky nebyly patrné.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčité, středně ulehlá; 2: hnědá, hlinitá, kompaktní; 3: světle hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 4: okrově hnědá, písčité, sypká; podloží: P1: spraš.

Obr. 18. Vliněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 296; **B** – hrob H 297; **C** – hrob H 300. (Kresba nálezů V. Tesář). — **Fig. 18.** Vliněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 296; **B** – grave H 297; **C** – grave H 300. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

Poloha těla: pohřeb se nacházel patrně s orientací S–J, pravděpodobně v poloze na zádech. Velmi špatné dochování skeletu pohřbeného, poloha a orientace byly určeny na základě fragmentů dlouhých kostí.

Antropologické určení: jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Poloha nálezů: nezjištěny.

Hrob H 296 (objekt 9047) (obr. 18A)

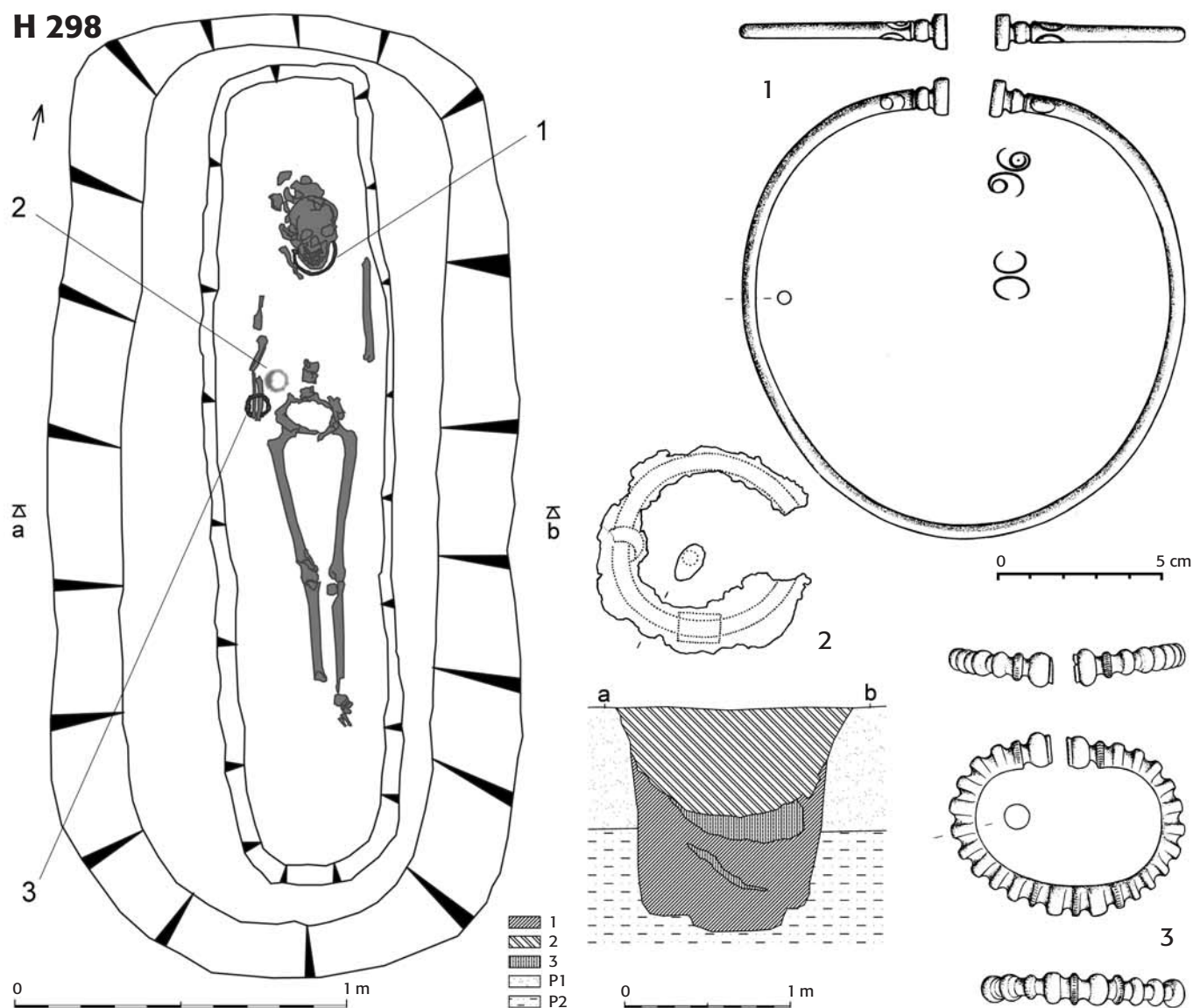
Hrobová jáma: téměř pravidelného obdélného půdorysu, zahloubená do sprašového podloží. Rozměry při povrchu skrývky 240 x 110 cm, hloubka 45 cm, stěny kolmé. Ve dně patrný schod, který naznačuje přítomnost schránky k uložení pohřbu. Orientace podélné osy jámy S–J. Ve vrstvení výplně patrná porušení, která by mohla svědčit pro druhotné otevření případně vykradení hrobu.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, ulehlá; 2: hnědá, hlinitá, kompaktní; 3: okrově hnědá, písčito s drobnými kaménky, kompaktní; 4: světle hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 5: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: ve výplni nebyly zjištěny žádné nálezy ani zbytky pohřbu. Dle rozměrů, konstrukce stěn a dna a zahloubení pro schránku, orientace a umístění ve skupince hrobů lze uvažovat, že se jedná o hrobovou jámu bez dochovaného antropologického materiálu buď z důvodu jeho úplné dekompozice nebo jeho vykradení či že ostatky do hrobové jámy nebyly uloženy (symbolický hrob či k pohřbu nevyužitá hrobová jáma).

Hrob H 297 (objekt 9162) (obr. 18B; foto 2)

Hrobová jáma: oválná, mírně zahloubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byly 210 x 80 cm, hloubka 30 cm, dno rovné. Porušení výplně druhotnými zásahy nebyly patrné.

Obr. 19. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 298 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplně jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 19.** Vliněves, Mělník district. Grave H 298 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinito písčítá, středně ulehlá; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní.

Poloha těla: pohřeb se nacházel v poloze na zádech s orientací S–J. Horní partie těla byla vybočená k východnímu okraji hrobu. Levá ruka byla v lokti lehce pokrčená s dlaní v oblasti pánve. Skelet byl dobře zachován.

Antropologické určení: žena ve věku 20–25 let (*adultus I*).

Poloha nálezů: pohřeb bez zjištěných nálezů.

Hrob H 298 (objekt 9292) (obr. 19)

Hrobová jáma: přibližně oválného půdorysu, zahloubená skrz sprašové do štěrkového podloží. Rozměr hrobové jámy při úrovni skrývky byl 290 x 140 cm, hloubka 135 cm, stěny kolmé. Ve dně patrný schod, který naznačuje přítomnost schránky pro uložení pohřbu. Výplň hrobu nevykazuje druhotné narušení.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 2: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 3: hnědo šedá, hlinito písčítá, kompaktní; podloží: P1: spraš; P2: písek s větším obsahem štěrku.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J, paže se nacházely podél těla. Skelet jeví špatnou záchovalost kostí zvláště v oblasti těla pohřbeného.

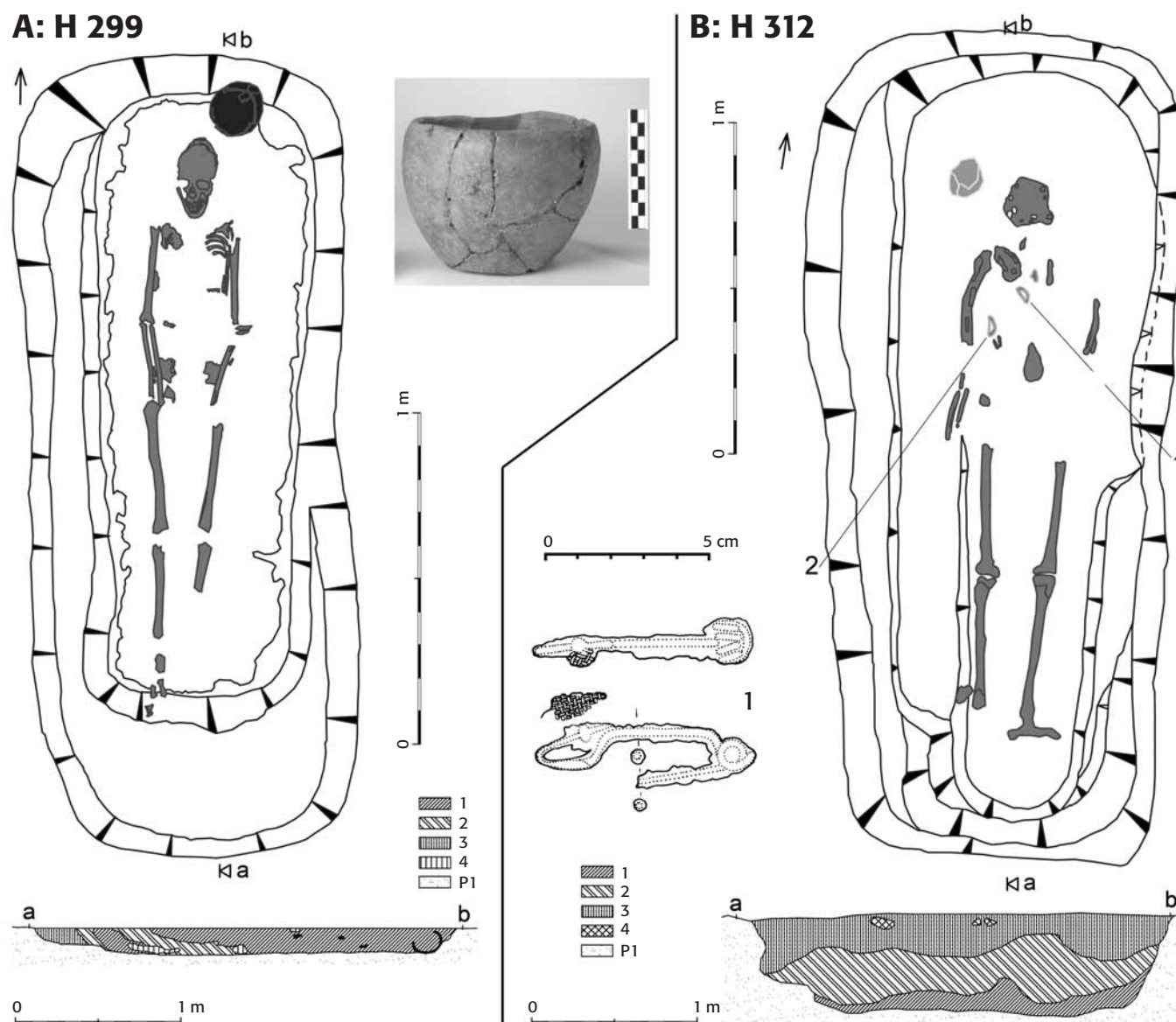
Antropologické určení: chybí.

Poloha nálezů: na krku pohřbeného se nacházel nákrčník (1), při pravé straně u pánve se nacházel železný opaskový kroužek (2), na pravém předloktí blízko dlaně byl navlečen náramek (3).

Popis nálezů:

1) bronzový nákrčník s pečetiřkově rozšířeními a lehce prohloubenými konci, oddělenými od těla 1 vývalkem a 2 žlábkami, při koncích zbytky setřelé jemně ryté výzdoby, 133 (125) x 140 (125) mm, síla středu 4 mm (obr. 19: 1);

2) železný kroužek o pr. 58 (46) s náznakem zlomku spojovacího pásku a obdélníkovým článkem, překrývajícím 2 volné konce (obr. 19: 2);

Obr. 20. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 299; **B** – hrob H 312. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 20.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 299; **B** – grave H 312. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

3) bronzový náramek s nárazníkovitě zesílenými konci a tělem pokrytým nestejně širokými masivními vývalky. U konců a ve středu těla je umístěno celkem 5 užších vývalků, zdobených pásy rýžek, 70 (56) x 55 (37) mm, výška vývalků 7 mm, ve středu dokonce 9 mm (obr. 19: 3).

Hrob H 299 (objekt 9388) (obr. 20A)

Hrobová jáma: přibližně obdélného půdorysu zahloubené do sprašového podloží. Rozměry jámy při úrovni skrývky byl 240 x 90 cm, hloubka 30 cm. Při dně patrně menší zahloubení v okolí skeletu, které by mohlo naznačovat přítomnost schránky, ve které byl pohřeb uložen.

Výplň hrobu vykazuje mírné porušení patrně v důsledku činnosti drobné fauny.

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: hnědá, hlinitá, kompaktní; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 4: okrově hnědá, písčítá, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech v orientaci S–J, ruce byly uloženy podél těla.

Antropologické určení: mladý dospělý jedinec (*adultus I* – 20–30 let), spíše muž.

Poloha nálezů: při levé straně za hlavou byla v hrobě uložena miska (1).

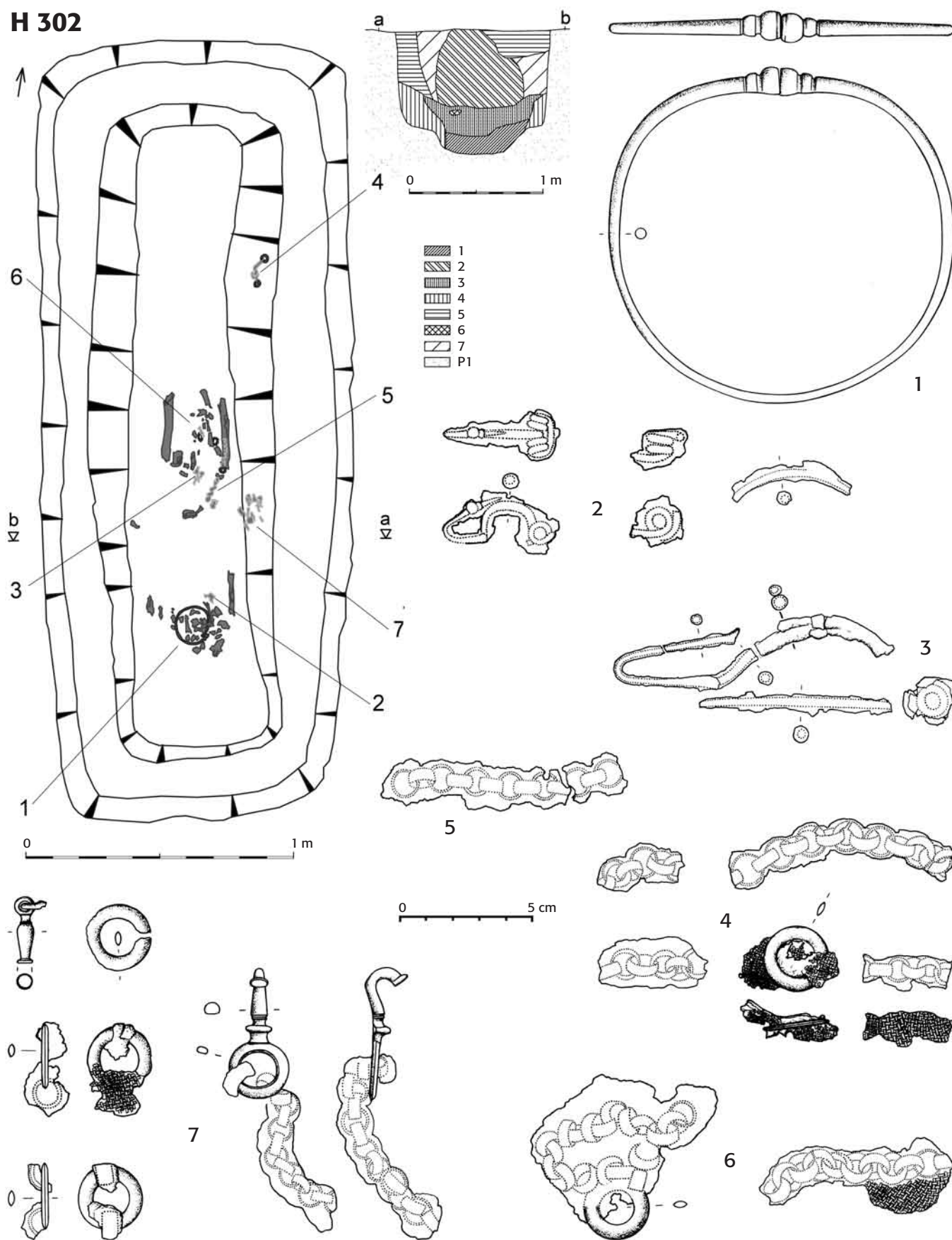
Popis nálezů:

1) menší hlubší miska s lehce zataženým okrajem, povrch hladký, světlé okrově-hnědé barvy. Rozměry průměr okraj/max. výduť/podstava: 5,4/5,8/3 cm; výška 4,4 cm (obr. 20A: 1).

Hrob H 300 (objekt 9411) (obr. 18C)

Hrobová jáma: Objekt téměř pravidelného obdélného půdorysu zahloubený do sprašového podloží. Rozměry při povrchu skrývky 195 x 90 cm, hloubka 120 cm, stěny kolmé, dno rovné. Orientace podélné osy jámy S–J. Ve vrstvení nebyly patrné druhotné zásahy. Ve výplni nebyly zjištěny žádné nálezy ani zbytky pohřbu. Dle rozměrů, konstrukce stěn a dna, orientace a umístění ve skupince hrobů lze uvažovat, že se jedná o hrobovou

H 302

Obr. 21. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 302 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesář). — **Fig. 21.** Vliněves, Mělník district. Grave H 302 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

jámu bez dochovaného antropologického materiálu buď z důvodu jeho úplné dekompozice či že ostatky do hrobové jámy nebyly uloženy (symbolický hrob či k pohřbu nevyužitá hrobová jáma).

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: tmavě hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 4: okrová, písčito hlinitá, sypká; podloží: P1: spraš.

Hrob H 301 (objekt 9420) (obr. 16B)

Hrobová jáma: Objekt téměř pravidelného obdélného půdorysu zahroubený do sprašového podloží. Rozměry při povrchu skrývky 220 x 110 cm, hloubka 130 cm, stěny kolmé, dno rovné. Orientace podélné osy jámy S–J. Ve vrstvení nebyly patrné druhotné zásahy. Ve výplni nebyly zjištěny žádné nálezy ani zbytky pohřbu. Dle rozměrů, konstrukce stěn a dna, orientace a umístění ve skupince hrobů lze uvažovat, že se jedná o hrobovou jámu bez dochovaného antropologického materiálu buď z důvodu jeho úplné dekompozice či že ostatky do hrobové jámy nebyly uloženy (symbolický hrob či k pohřbu nevyužitá hrobová jáma).

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 2: šedá, hlinitá, ulehlá; 3: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 4: okrově hnědá, písčítá s drobnými kaménky, sypká; podloží: P1: spraš.

Hrob H 302 (objekt 9422) (obr. 21; foto 3)

Hrobová jáma: téměř pravidelného obdélného půdorysu, zahroubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy byly 290 x 130 cm, hloubka 90 cm. Sled vrstev ve výplni i schodovité dno hrobové jámy nasvědčují na přítomnost schránky, ve které byl pohřeb uložen. Vrstvení výplně hrobu nenavědčuje na druhotné zásahy.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 3: hnědo šedá, hlinito písčítá, kompaktní; 4: hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 5: okrová, písčítá s drobnými kaménky, kompaktní; 6: okrově hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 7: hnědo okrová, písčítá, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen hlavou k jihu, pravděpodobně v poloze na zádech. Skelet byl dochován velmi fragmentárně.

Antropologické určení: dítě ve věku *infans II–III*.

Poloha nálezů: ve výplni hrobové jámy při východním okraji zahroubení pro schránku, ve které bylo uloženo tělo, přibližně 20 cm nad dnem hrobu se nacházela část opasku (7), další část opasku na severovýchodním okraji jámy poblíž místa pravého chodidla (4). Další fragmenty tohoto opasku v několika kusech společně se zbytky textilií a zlomky 1–2 železných spon se nacházely v okolí pánve pohřbeného (3, 5–6). V oblasti krku byl nalezen nákrčník (1), na pravé straně krku blíže ke středu těla se nacházely zlomky dvou spon (2).

Popis nálezů:

1) bronzový nákrčník s polokulovitě rozšířenými konci, vybavenými jemným žebírkem, od těla oddělenými vývalkem a dvojicí žlábků, bez výzdoby, 129 (120), x 125 (111) mm, síla středu 4 mm (obr. 21: 1);

2) zlomky 2 železných spon – kratší železná spona s volnou patkou, vybavenou kuličkou, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětivou, celková délka 41 mm, zachycovač d. 17 mm, vnitřní délka lučičku 13 mm, pr. vinutí 11 (4) mm, spolu se zlomkem lučičku (?) a vinutí další železné spony o 2 závitěch pr. 12 (?) mm (obr. 21: 2);

3) zlomky železné spony spojené konstrukce (obr. 21: 3).

4) bronzový opaskový kroužek čočkovitého průřezu 23 (13) mm, výška 2 mm, se zlomkem opasku ze železných kroužků a zbytky textilu (obr. 21: 4).

5) zlomek opasku ze železných kroužků (obr. 21: 5).

6) zlomky opasku ze železných článků s bronzovými kroužky o pr. 23 (13) a 24 (14) mm, v. 2 mm, a sérií železných kroužků o pr. 9 (7) mm, v. 6,5 mm, nesoucími zbytky textilu (obr. 21: 6).

7) zlomky opasku ze železných článků s bronzovou zoomorfní záponou o d. 47 mm, se 3 bronzovými kroužky o pr. 23 (14), 25 (14) a 22 (13) mm, v. 2 mm, nesoucími zbytky textilu, které spojovaly sérii železných článků o pr. 9 (7) mm, v. 6,5 mm, poloha: u stěny jámy na úrovni P chodidla, zřejmě sem patří i bronzový vázičkovitý závěsek o d. 25 mm (obr. 21: 7).

Hrob H 303 (objekt 9423) (obr. 22A)

Hrobová jáma: přibližně obdélného tvaru, zahroubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byly 220 x 100 cm, hloubka 100 cm. Vrstvení výplni může indikovat přítomnost schránky na uložení pohřbu především s ohledem na vertikální rozhraní vrstev výplně 1 a 2. Sled vrstev nenaznačuje případné druhotné narušení hrobu.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 2: hnědá, hlinito písčítá, středně ulehlá; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 4: okrově hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen s orientací S–J. Díky silné dekompozici antropologického materiálu se nelze vyjádřit k uložení těla pohřbeného jedince.

Antropologické určení: dítě ve věku *infans II–III*, tj. 7 let ±24 měsíců.

Poloha nálezů: pravděpodobně na levé straně v horních partiích hrudi se nacházela spona (1).

Popis nálezů:

1) železná spona s volnou patkou, vybavenou protáhlou kuličkou, rámovito-obloukovým lučičkem, vinutím 3 + 3 závitů a vnější tětivou, d. 62 mm, d. zachycovače 20 mm, v. lučičku 20 mm, vnitřní délka lučičku 32 mm, pr. vinutí 11 mm (obr. 22A: 1).

Hrob H 304 (objekt 9424) (obr. 23; foto 4)

Hrobová jáma: oválná, zahroubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byly 240 x 130 cm, hloubka 100 cm, stěny kolmé, dno rovné. Sled a kladení vrstev výplně nevyklučuje druhotné narušení či vykradení hrobu. Přítomnost schránky pro uložení pohřbu nebyla rozpoznána. V okolí lebky a levé nohy nalezeno značné množství uhlíků. Zbytky dřeva či jiné organické látky zjištěny v oblasti žeber pod levou klíční kostí.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinito písčítá, středně ulehlá; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 4: světle hnědá, písčito hlinitá, sypká; 5: okrově žlutá, písčítá, sypká; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb se nacházel v poloze na zádech s orientací S–J, ruce byly pravděpodobně položeny podél těla. Předloktí levé ruky bylo neanatomicky umístěno u pánve pohřbené. Skelet byl mírně vychýlen horní polovinou těla na západ oproti ose hrobové jámy, zachovalost kostí vykazovala určitou míru dekompozice v oblasti těla.

Antropologické určení: žena ve věku nad 40 (50?) let, *maturus*.

Poloha nálezů: V zásypu hrobu při SV rohu hrobové jámy 20 cm nad úrovní pohřbu, tedy v hloubce 80 cm byl nalezen fragment náramku (1), další zlomky tohoto náramku (2) společně se zlomkem spony (3) byly nalezeny při SZ okraji hrobové jámy uložené ve výplni hrobu v hloubce 90 cm, tedy poněkud níže. Nad pravým ramenem na úrovni hlavy se nacházela železná spona (4), další bronzová spona byla zjištěna u pravého lokte (6). Na předloktí pravé ruky blíže lokti se nacházel náramek (8). U předloktí levé ruky, směřující k pánvi, se nacházel bronzový náramek (9) a zlomky osmičkovité vinutého náramku (7) společně s další bronzovou sponou (5). **Poznámka:** na distálním konci kostí vřetení zelené zbarvení oxidy mědi.

Foto 3. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 302. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 3.** Vliněves, Mělník district. Grave H 302. View from south (photo by P. Limburský).

Foto 4. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 304. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 4.** Vliněves, Mělník district. Grave H 304. View from south (photo by P. Limburský).

Popis nálezů:

1) 2 zlomky bronzového náramku z jemné tyčinky čočkovitého průřezu o v. 2,5 mm (obr. 23: 1);

2, 3) zlomek bronzového náramku s rozšířeným a od těla zaškrčením odděleným koncem, bez výzdoby a zlomky br. spony - patka s profilovaným koncem, rozšířená do disku o průměru 12 mm. Středový bronzový nýt o průměru 6 mm přidržuje ozdobnou vložku, složenou z 5 segmentů, zřejmě korálu, současná d. patky je 22 mm, doprovázena zlomkem jehly (obr. 23: 2, 3);

4) železná spona s velkou kuličkou na volné patce, která je zakončena další kuličkou, s vysokým obloukovitým lučíkem, vinutím 3 + 3 závitů a vnitřní tětvou, d. 60 mm, d. zachycovače 26 mm, v. lučíku 20 mm, vnitřní délka lučíku 23 mm, pr. vinutí 11 mm (obr. 23: 4);

5) bronzová spona s chybějící patkou, lučíkem členěným 9 jemnými vývalky, zlomkem vinutí o 3 závitěch a vnější tětvy, současná délka 35 mm, d. odlomeného zachycovače 10 mm, vnitřní délka lučíku 18 mm, výška lučíku 12 mm, průměr vinutí 7 (3) mm (obr. 23: 5);

6) bronzová spona s chybějící patkou, zbytky rýhování zachycovače, lučíkem členěným 9 jemnými vývalky, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětvou, současná délka 39 mm, d. zachycovače 12 mm, vnitřní délka lučíku 18 mm, výška lučíku 12 mm, průměr vinutí 8 (2) mm (obr. 23: 6);

7) 2 zlomky bronzového drátěného osmičkovitě vinutého náramku o šířce 6 mm, síla drátu 1 mm (obr. 23: 7);

8) bronzový náramek s tělem členěným nepravidelnými vývalky, znatelnými pouze po stranách, tedy na povrchu setřenými, čočkovitého průřezu, konce přeložené, jeden konec tvarován do podoby západky, druhý trubičkovitě rozšířený, zdeformován, rozměry 53 (48) x 63 (51) mm, v. středu 6 mm (obr. 23: 8);

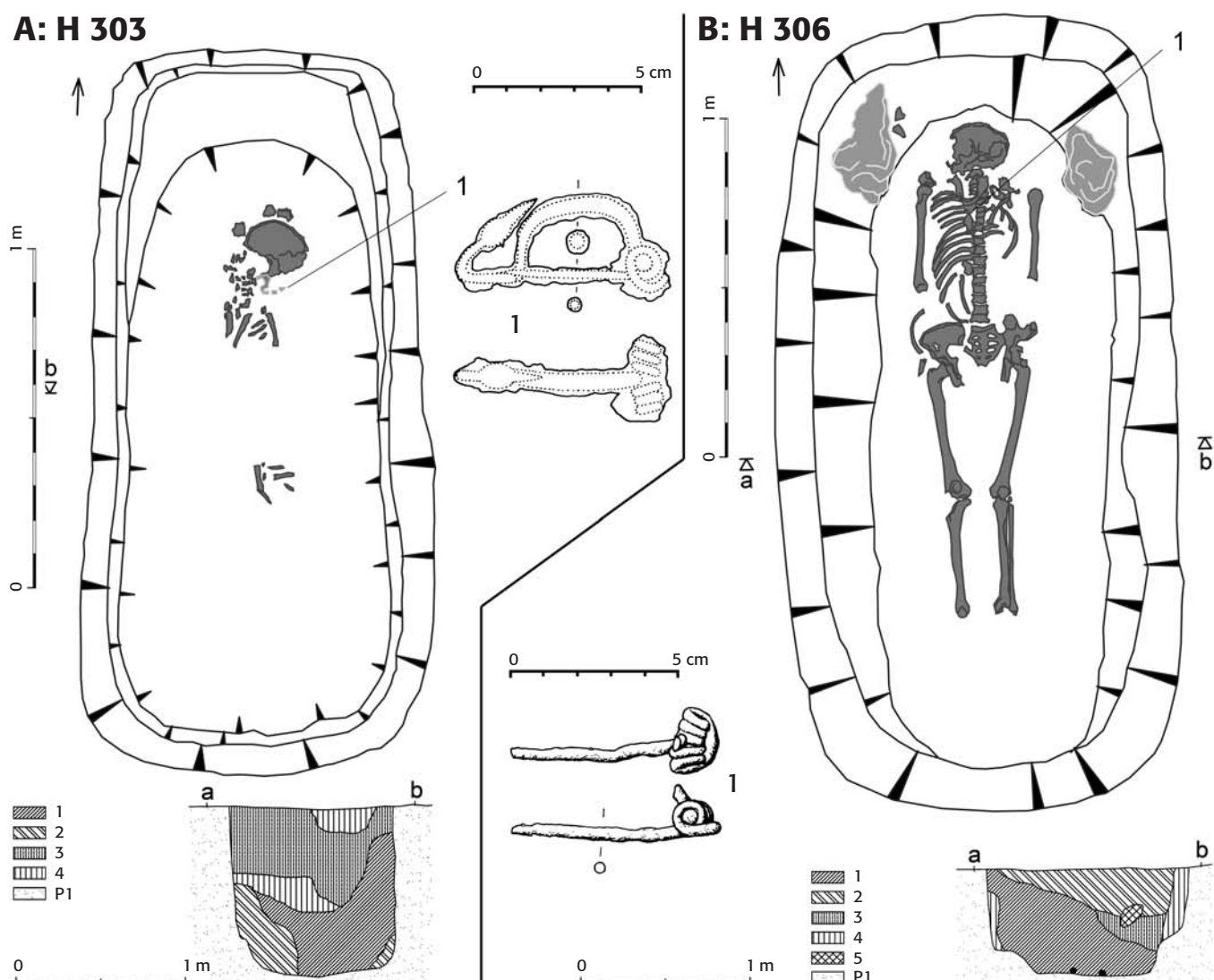
9) uzavřený bronzový kruh hladkého těla a čočkovitého průřezu, 66 (63) x 62 (59) mm, v. středu 5 mm (obr. 23: 9).

Hrob H 305 (objekt 9490) (obr. 24A; foto 5)

Hrobová jáma: přibližně obdélného tvaru, zahlabená do sprašového podloží. Rozměry jámy byly 220 x 130 cm, hloubka 40 cm. Ve dně hrobové jámy byl patrný schod, který může naznačovat na přítomnost schránky o rozměrech 170 x 90 cm pro uložení pohřbu. Vrstvení výplně nevykazuje druhotné porušení hrobu.

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 2: hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 3: tmavě hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; 4: okrově hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 5: okrově žlutá, písčito hlinitá, středně ulehlá; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb se nacházel ve skrčené poloze na levém boku s orientací S–J, nohy pokrčeny v pravém úhlu k tělu. Trup byl přetočen hrudí k zemi tak, že spočíval na levé pažní kosti, ruce pokrčeny a přitaženy dlaněmi k tváři. Skelet vykazoval nízký stupeň porušení kostí.

Obr. 22. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 303; **B** – hrob H 306. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesář). — **Fig. 22.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 303; **B** – grave H 306. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

Antropologické určení: pravděpodobně žena staršího dospělého věku, nad 50 let (*maturus II – senilis*).

Poloha nálezů: v okolí prstů rukou na úrovni obličeje se nacházela železná spona (1), na pravém předloktí pohřbeného blíže loktu se nacházela bronzový náramek (3) a na levém předloktí, též blíže loktu, se nacházela další bronzový náramek (2).

Poznámka: zbarvení kostí předloktí oxidy mědi.

Popis nálezů:

1) železná spona s volnou patkou, vybavenou protáhlou kuličkou, nízkým parabolickým lučíkem, vnutím 2 + 2 závitů a vnější tětivou, d. 73 mm, d. zachycovače 18 mm, v. lučíku 18 mm, vnitřní dílka lučíku 45 mm, pr. vnutí 12 (4) mm (*obr. 24A: 1*).

2) bronzový náramek s rovnými konci, tělem čočkovitého průřezu, se zbytky členění na jednom místě do podoby trojitého vývalku, průměr 61 (55) x 61 (54) mm, v. středu 5 mm, v místě zesílení 6 mm (*obr. 24A: 2*).

3) bronzový náramek s rovnými konci, tělem čočkovitého průřezu, na 3 místech členěn do podoby trojitého vývalku o šířce článků 4 mm, průměr 57 (50) x 63 (55) mm, v. středu 5 mm, v místě zesílení 6 mm (*obr. 24A: 3*).

Hrob H 306 (objekt 9496) (*obr. 22B; foto 6*)

Hrobová jáma: přibližně obdélného tvaru, zahlušená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy na úrovni skřívky byly 230 x 120 cm, hloubka 60 cm, stěny kolmé, při dně patrný schod který by mohl naznačovat na přítomnost schránky pro uložení pohřbeného o přibližných rozměrech 190 x 65 cm. Sled vrstev výplně nenaznačuje druhotné porušení hrobu. U pravé a levé straně pohřbu na úrovni ramen se nacházely dva větší neopracované kameny.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 2: hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; 3: světle hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; 4: okrově hnědá, písčito hlinitá, sypká; 5: světle hnědá, hlinitá, středně ulehlá; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J, ruce v uložení podél těla. Skelet vykazoval nízký stupeň porušení kostí.

Antropologické určení: žena ve věku nad 40 (50?) let (*maturus*). Patologie: Intravitální ztráty chrupu viz *výše*, spondylóza bederních

Foto 5. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 305. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 5.** Vliněves, Mělník district. Grave H 305. View from south (photo by P. Limburský).

obratlů Th6, Th7 2. stupně, Th8/Th9 3. stupně Th9/Th10 a Th10/Th11 2. stupně, L1/L2 2. stupně, L2 na dolním okraji a L4 na horním 3. stupně.

Poloha nálezů: na pravé straně hrudi se nacházela jehla spony s vinutím a vnější tětívou (1).

Popis nálezů:

1) zlomek železné spony – jehla s vinutím 2 + 3 závitů a vnější tětívou, d. jehly 49 mm, pr. vinutí 8(4) mm, (obr. 22B: 1).

Hrob H 307 (objekt 9538) (obr. 25)

Hrobová jáma: hrob se nacházel v superpozici s kulturní jámou z období Ha D – LT A a s jámami hrobů z konce eneolitu (KŠK) a starší doby bronzové (ÚNK) (na kresbě vyznačen pouze hrob KŠK, obj. 9566A cf. Dobeš — Limburský et al. 2013, 68–70). Vkop jámy hrobu H 307 výplně všech těchto objektů porušuje. Obrisy výplně hrobu byly ve výplni ostatních objektů nezřetelně odlišitelné. Hrobová jáma byly přibližně oválného tvaru o rozměrech cca 250 x 95 cm, hluboká přibližně 20 cm od úrovně skrývky. Stěny hrobu mírně šikmo sbíhající se k rovnému dnu. Výplň hrobu nevykazovala patrně druhotné narušení.

Foto 6. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 306. Pohled od J (foto P. Limburský). — **Photo 6.** Vliněves, Mělník district. Grave H 306. View from south (photo by P. Limburský).

Popis výplně: 1: hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 2: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 3: světle hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; 4: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb byl patrně uložen v poloze na zádech v orientaci S–J. Kostní hmota skeletu vykazovala vysoký stupeň rozkladu, v místech zbytků některých kostí byla dokumentována pouze porézní tmavě okrová nekompaktní hmota.

Antropologické určení: nebylo možné provést.

Poloha nálezů: v místech, kde bylo možné předpokládat levé zápěstí, se nacházel náramek (1).

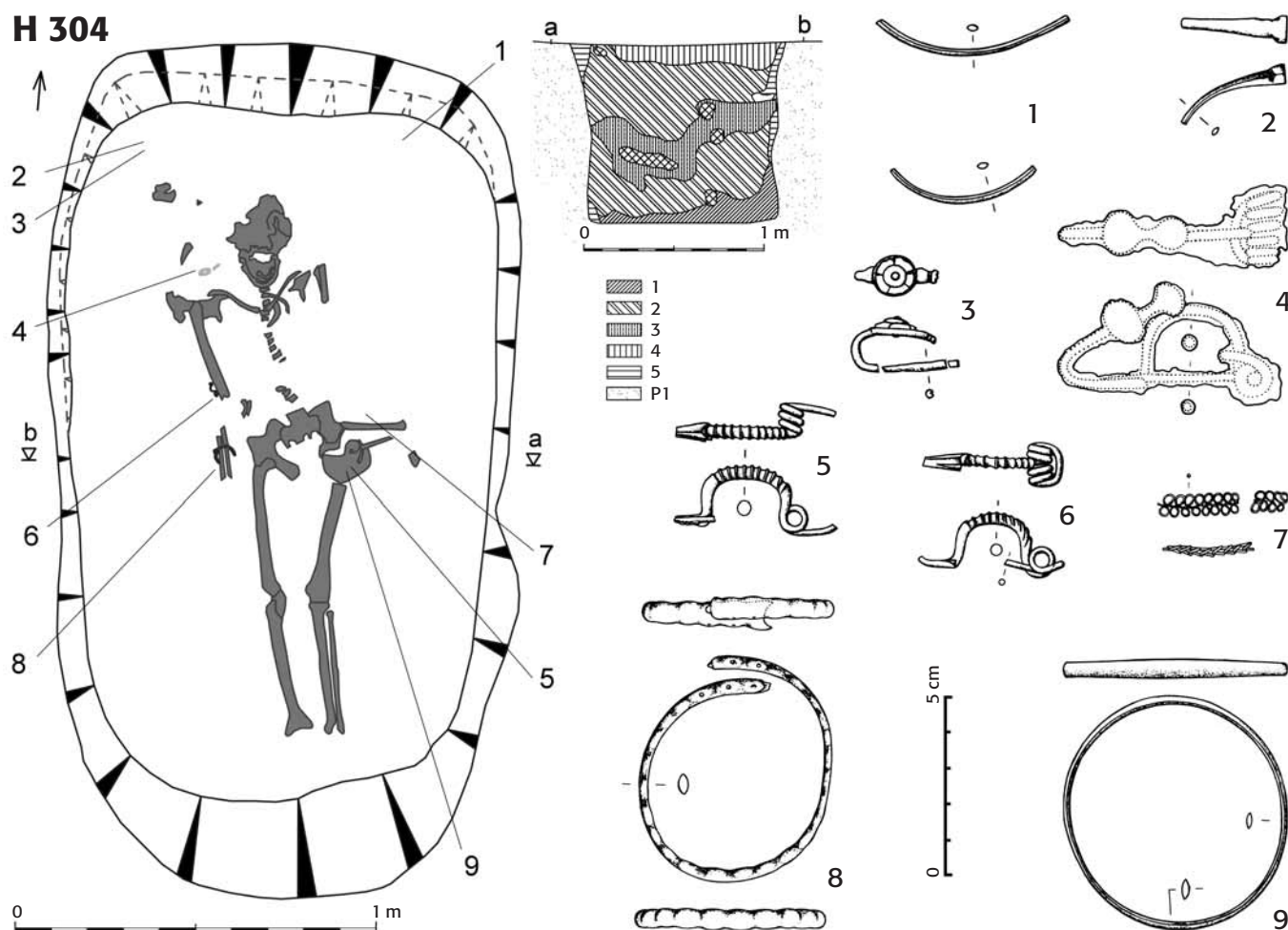
Popis nálezů:

1) bronzový náramek z tyčinky průřezu D, s mírně rozšířenými konci, oddělenými od těla náznakem vývalku, jinak bez výzdoby, 65 (58) x 56 (47) mm, v. středu 5 mm (obr. 25: 1).

Hrob H 308 (objekt 9641) (obr. 24B)

Hrobová jáma: nepravidelně obdélného tvaru, zahloubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy na úrovni skrývky byly 250 x 110 cm, hloubka 95 cm. Ve stěně hrobu bylo patrně schodovitě zahloubení v příbližných obrysech schránky pro uložení pohřbu, kterou se též podařilo zachytit i na vrstvení výplně na profilu. Rozměry schránky 180 x 55 cm. Sled vrstev výplně hrobu nenaznačoval druhotné narušení.

Popis výplně: 1: hnědá, hlinito písčítá, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinitá, středně ulehlá; 3: světle hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; 4: hnědo okrová, písčito hlinitá, sypká; podloží: P1: spraš.

Obr. 23. Vlněves, okr. Mělník. Hrob H 304 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů Vl. Tesář). — **Fig. 23.** Vlněves, Mělník district. Grave H 304 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

Poloha těla: pohřeb byl uložen v pozici na zádech s orientací S–J. Nohy pohřbeného byly lehce vychýlené k východnímu okraji hrobové jámy. Zbytky skeletu vykazovaly vysokou míru porušení kostí.

Antropologické určení: jedinec neurčitěho věku a pohlaví (*infans III – senilis?*).

Poloha nálezů: v místech na levé straně hlavy, u pravého lokte a na levé straně pánve se nacházely zlomky náramku (1–3). Na levé straně pánve se nacházel železný kroužek z opasku (4). U nohou v oblasti kotníků byl nalezen nánožník na pravé noze (5) i v místech levé nohy (6).

Popis nálezů:

1–3) zlomky bronzového náramku:

(1) zlomek br. náramku z tyčinky čokovitěho průřezu, hladký povrch, výška těla 5 mm, poloha: na L straně lebky, (obr. 24B: 1).

(2) zlomek br. náramku z tyčinky čokovitěho průřezu se zachovaným jedním rozšířeným koncem, odděleným od těla náznakem vývalku, hladký povrch, výška těla 4 mm, poloha: u P lokte (obr. 24B: 2).

(3) zlomek br. náramku z tyčinky čokovitěho průřezu se zachovaným jedním rozšířeným koncem, odděleným od těla náznakem vývalku, hladký povrch, výška těla 5 mm, na L straně pánve (obr. 24B: 3).

4) železný kroužek z opasku o pr. 28 (15) mm, v. 4 mm, vedle zlomku textilní vazby nese i stopu spojovacího pásku (koženého?) obdélníkového tvaru o š. 8 mm (obr. 24B: 4).

5) bronzový nánožník z tyčinky kruhového průřezu, s nárazníkovitě zesílenými konci, vybavenými jemným rýhovaným žebírkem,

od těla oddělenými vývalkem a dvojicí jemných rýhovaných žebírek. U konců je soustředěna výzdoba kosočtverečným motivem, tvořeným dvojitými rýhami, vyplněnými řadami vybíjených bodů, 79 (70) x 70 (59) mm, v. středu 4 mm (obr. 24B: 5).

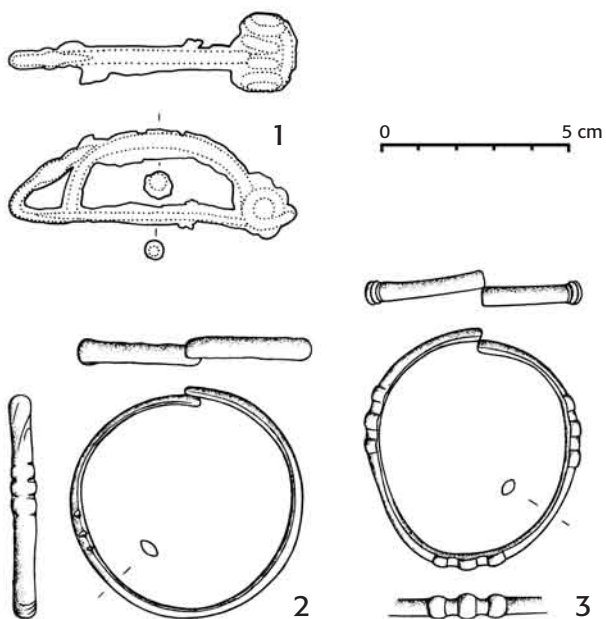
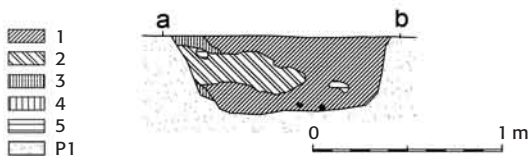
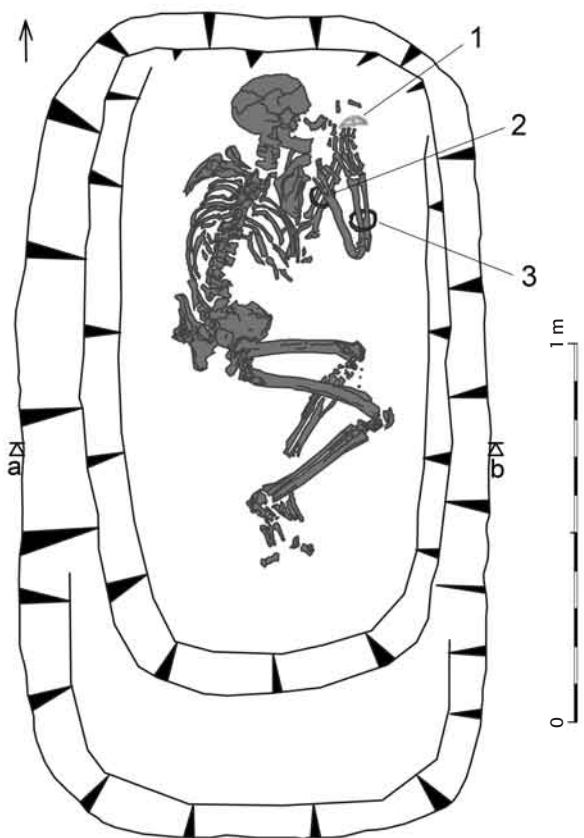
6) br. nánožník z tyčinky kruhového průřezu, s nárazníkovitě zesílenými konci, vybavenými jemným rýhovaným žebírkem, od těla oddělenými vývalkem a dvojicí jemných rýhovaných žebírek. U konců je soustředěna výzdoba kosočtverečným motivem, tvořeným dvojitými rýhami, vyplněnými řadami vybíjených bodů, 81 (73) x 70 (58) mm, v. středu 4,5 mm (obr. 24B: 6).

Hrob H 309 (objekt 9706) (obr. 26)

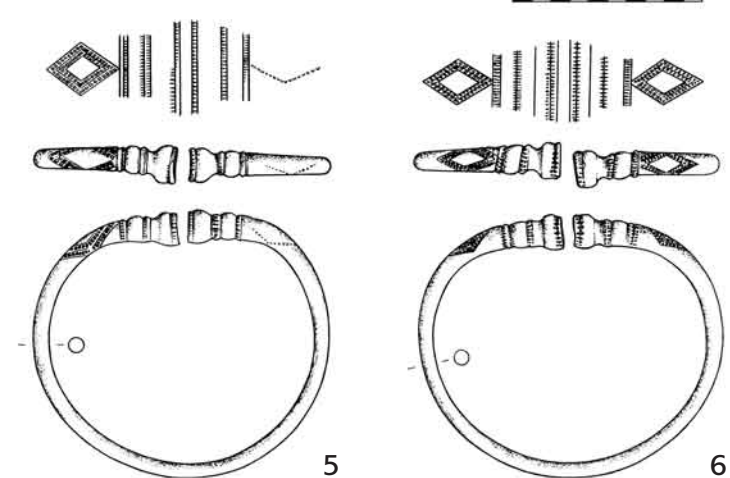
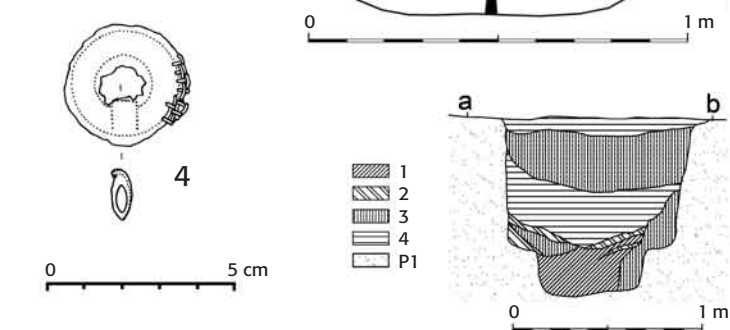
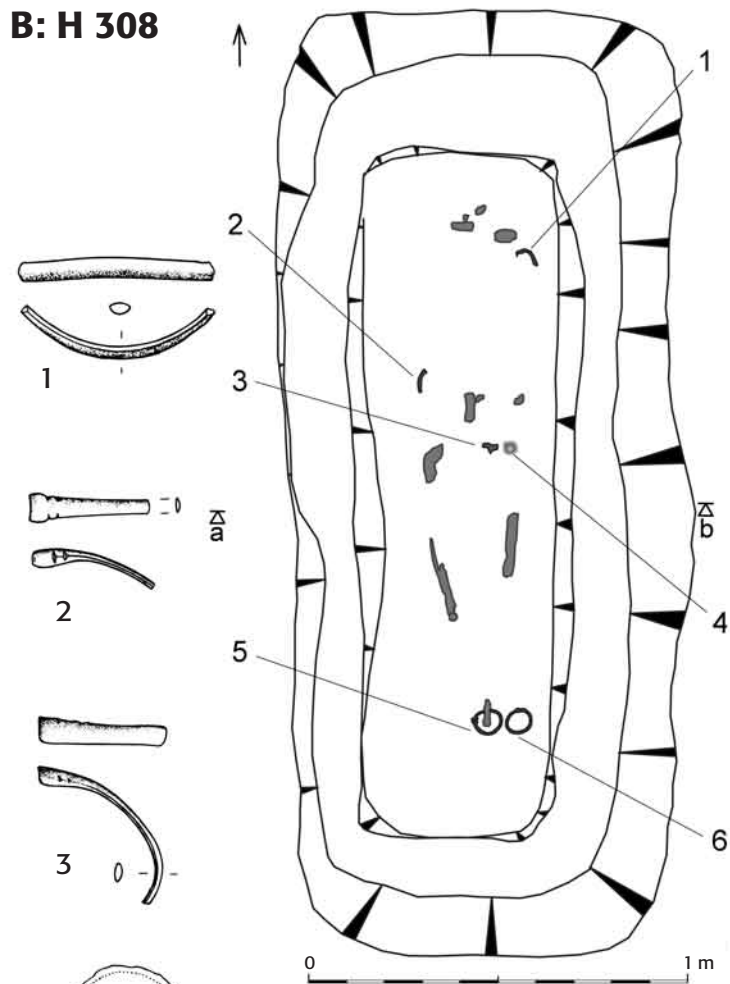
Hrobová jáma: nepravidelně obdélníkového tvaru, zahlabená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy na úrovni skrývky byly 270 x 110 cm, hloubka 65 cm, stěny kolmé, dno rovné. Ve výplni bylo barevným kontrastem patrné vrstvení dokládající přítomnost organické schránky o rozměrech 205 x 50 cm. Výplň hrobu nevykazovala patrné porušení.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v orientaci S–J, pravděpodobně v poloze na zádech, levá paže byla umístěna podél těla. Skelet vykazoval značnou míru rozkladu kostí především trupu a pravé strany končetin. V průběhu výzkumu byl na úrovni obrysů organické schránky v levém rohu hrobové jámy nalezen shluk

A: H 305

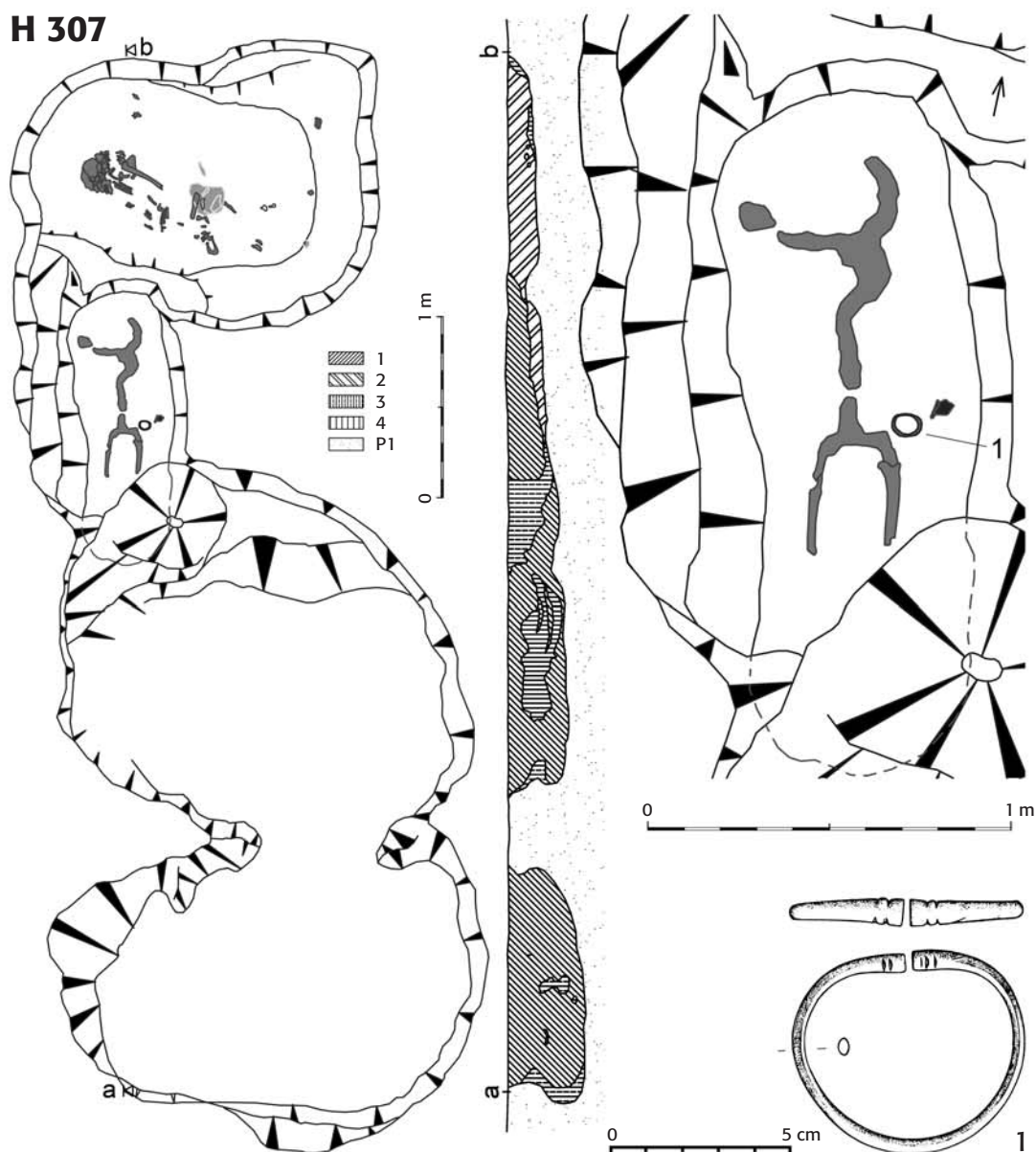

B: H 308

Obr. 24. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 305; **B** – hrob H 308. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 24.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 305; **B** – grave H 308. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

Obr. 25. Vlněves, okr. Mělník. Hrob H 307 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů Vl. Tesař). — **Fig. 25.** Vlněves, Mělník district. Grave H 307 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

záprstních kůstek a bronzová spona (1). Lze se domnívat, že tento shluk kostí a nálezů vznikl zavlečením částí rozkládajícího se těla do nory vyhloubené menším živočichem.

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 2: hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 3: hnědo šedá, hlinito písčité, kompaktní; 4: okrově hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Antropologické určení: jedinec pravděpodobně ve věku *infans III* (*juvenis?*), neurčitelného pohlaví.

Poloha nálezů: v levém rohu hrobové jámy, u pravého chodidla nalezena spona (1) spolu se shlukem záprstních kůstek. U levého ramene pohřbeného se nacházela další bronzová spona (2), na pravé straně hrudi blíže k předpokládané ose skeletu se nacházely zlomky železných spon (3a) a zlomek železného kroužku (3b). U levé ruky v oblasti zápěstí a dlaně se nacházel náramek (4). Na levé noze u kotníku byl navlečen nánožník (5).

Popis nálezů:

1) bronzová spona s volnou patkou, zakončenou jemnou profilací, plošně rozšířeným lučíkem, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětivou, d. 43 mm, d. zachycovače 13 mm, d. patky 22 mm, vnitřní délka lučíku 19 mm, pr. vinutí 7 (3) mm (*obr. 26: 1*).

2) bronzová spona s volnou patkou, zakončenou jemnou profilací, plošně rozšířeným lučíkem, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětivou, d. 46 mm, d. zachycovače 14 mm, d. patky 24 mm, vnitřní délka lučíku 24 mm, pr. vinutí 6 (3) mm (*obr. 26: 2*).

3) a) zlomky dvou železných spon – železná spona s volnou patkou, vybavenou malou kuličkou, krátkým lučíkem, vinutím 4 + 4 závitů, celková délka spony 52 mm, délka zachycovače 15 mm, vnitřní délka lučíku 18 (?) mm, průměr vinutí 10 (?) mm, spojená se zlomkem další železná spony, d. zlomku 55 mm (*obr. 26: 3*).

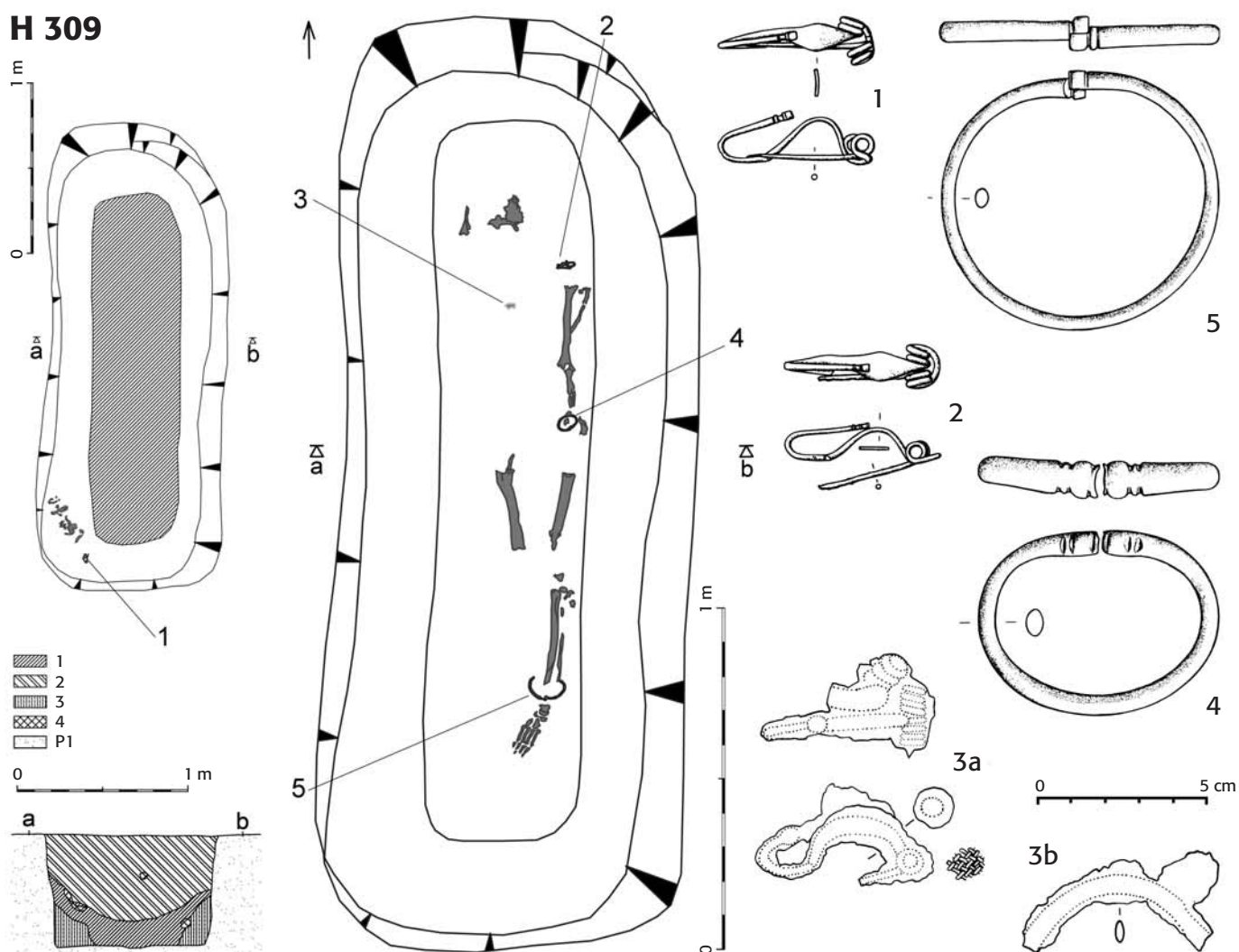
b) zlomek železného kroužku o síle 4 mm.

4) bronzový náramek se zesílenými konci, lemovanými na každé straně jemným žebříkem, tělo hladké, pr. 70 (60) x 54 (42) mm, síla středu 9 mm (*obr. 26: 4*).

5) bronzový kruh z tyčinky čokovitého průřezu a se zesílenými konci, oddělenými od těla 1 žlábkem, pr. 80 (73) x 77 (65) mm, v. středu 5 mm (*obr. 26: 5*).

Hrob H 310 (objekt 9734) (*obr. 27A*)

Hrobová jáma: pravidelně obdélníková jáma, zahloubená do sprašového podloží. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byly 290 x 110 cm, hloubka 75 cm, stěny

Obr. 26. Vlněves, okr. Mělník. Hrob H 309 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesář). — **Fig. 26.** Vlněves, Mělník district. Grave H 309 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

kolmé, dno rovné. Výplň hrobu nevykazovala známky porušení ani se nepodařilo zjistit stopy schránky pro uložení pohřbeného.

Popis výplně: 1: světle hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 2: tmavě hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, kompaktní; 4: světle šedá, hlinitá, kompaktní; 5: okrově hnědá, písčito hlinitá, středně ulehlá; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřbený byl uložen s orientací S–J. Díky silné dekompozici kostí nebylo možné zjistit bližší poznatky o uložení pohřbeného. Díky dochovaným fragmentům dlouhých kostí a části lebky lze z jejich vzájemné neanatomické vzdálenosti usuzovat, že v hrobě došlo po uložení pohřbu k postdepozici posunům.

Antropologické určení: jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Poloha nálezů: v blízkosti lebky při pravé straně se nacházel zlomek železné spony (1).

Popis nálezů:

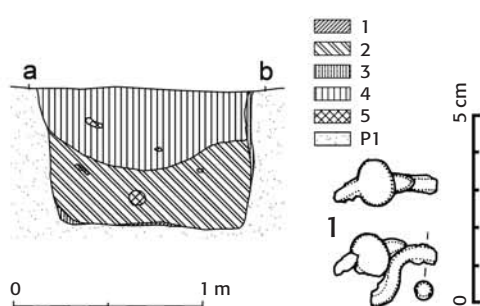
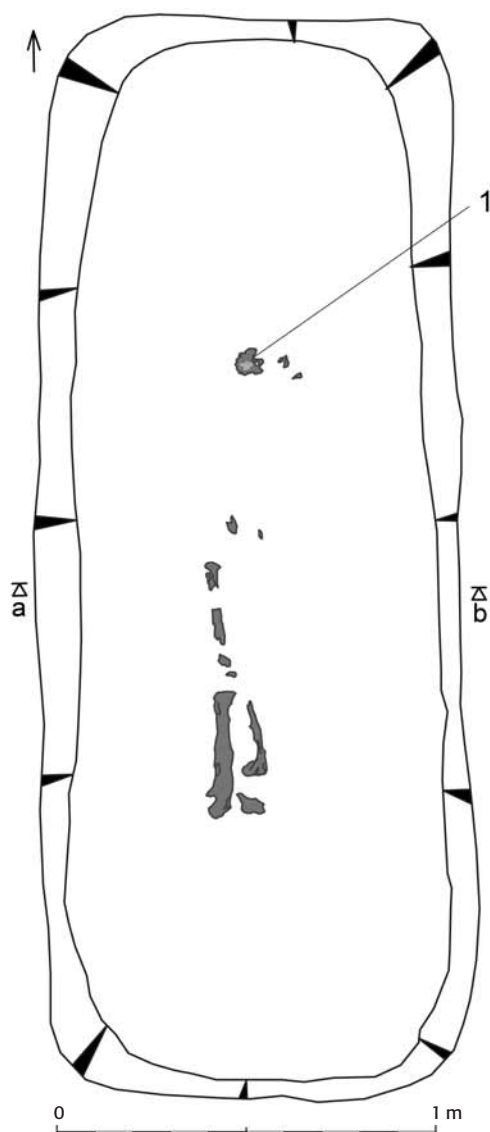
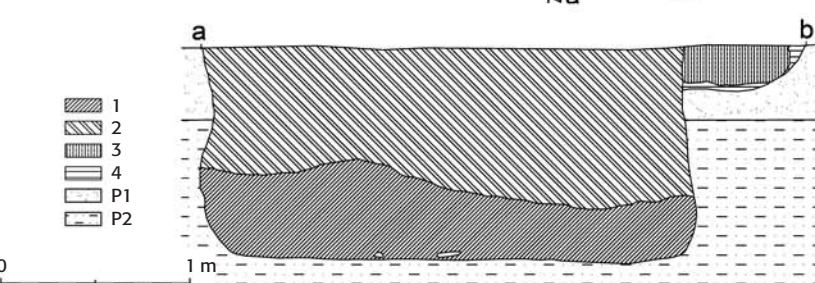
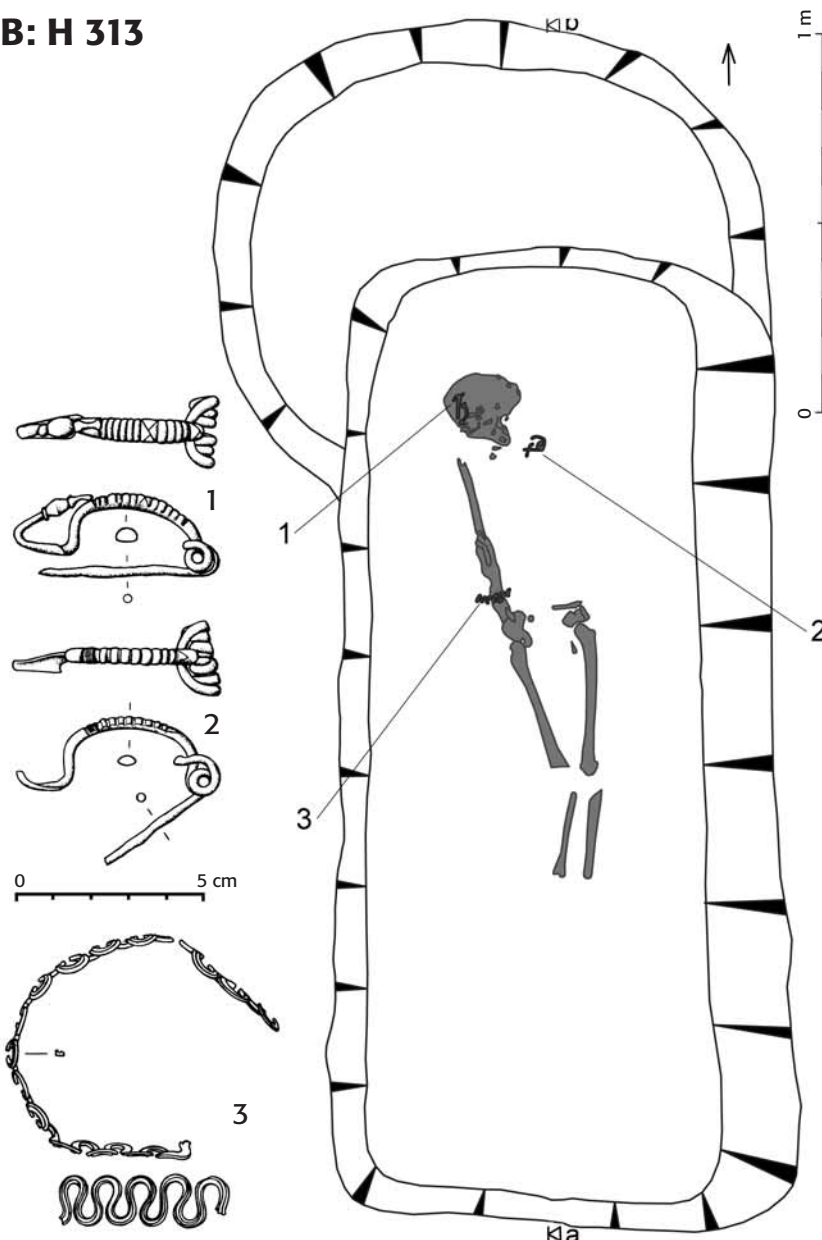
1) zlomek lučičku a patky železné spony s velkou kuličkou o pr. 12 mm (obr. 27A: 1).

Hrob H 311 (objekt 9800) (obr. 28)

Hrobová jáma: menší oválná jáma, mělce zapuštěná do výplně většího sídlištního objektu ze závěru starší doby železné. Rozměry vkopu hrobové jámy při úrovni skryvky byly 190 x 90 cm s hloubkou 12 cm. Výplň hrobové jámy, která byla obtížně rozpoznatelná od výplně sídlištního objektu, nejevila známky porušení. Nebyly rozpoznány stopy schránky pro uložení těla.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinitá, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinitá, kompaktní; 3: hnědá, hlinito písčité, středně ulehlá; 4: hnědo okrová, hlinito písčité, kompaktní; 5: okrově hnědá, písčito hlinitá, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřeb se nacházel v poloze na zádech s orientací S–J, levá ruka byla uložena podél trupu, pravá ruka byla v paži pokrčena a dlaní směřovala do oblasti pánve. Dolní končetiny byly od sebe výrazně oddáleny s pokrčením kolene pravé nohy. Při levé stehenní kosti se nacházel menší neopracovaný kámen. Uložení pohřbu se mírně odchylovalo od osy hrobové jámy v horních partiích těla na východ. Skelet vykazoval ve srovnání s ostatními pohřby poměrně malý stupeň narušení.

A: H 310**B: H 313**

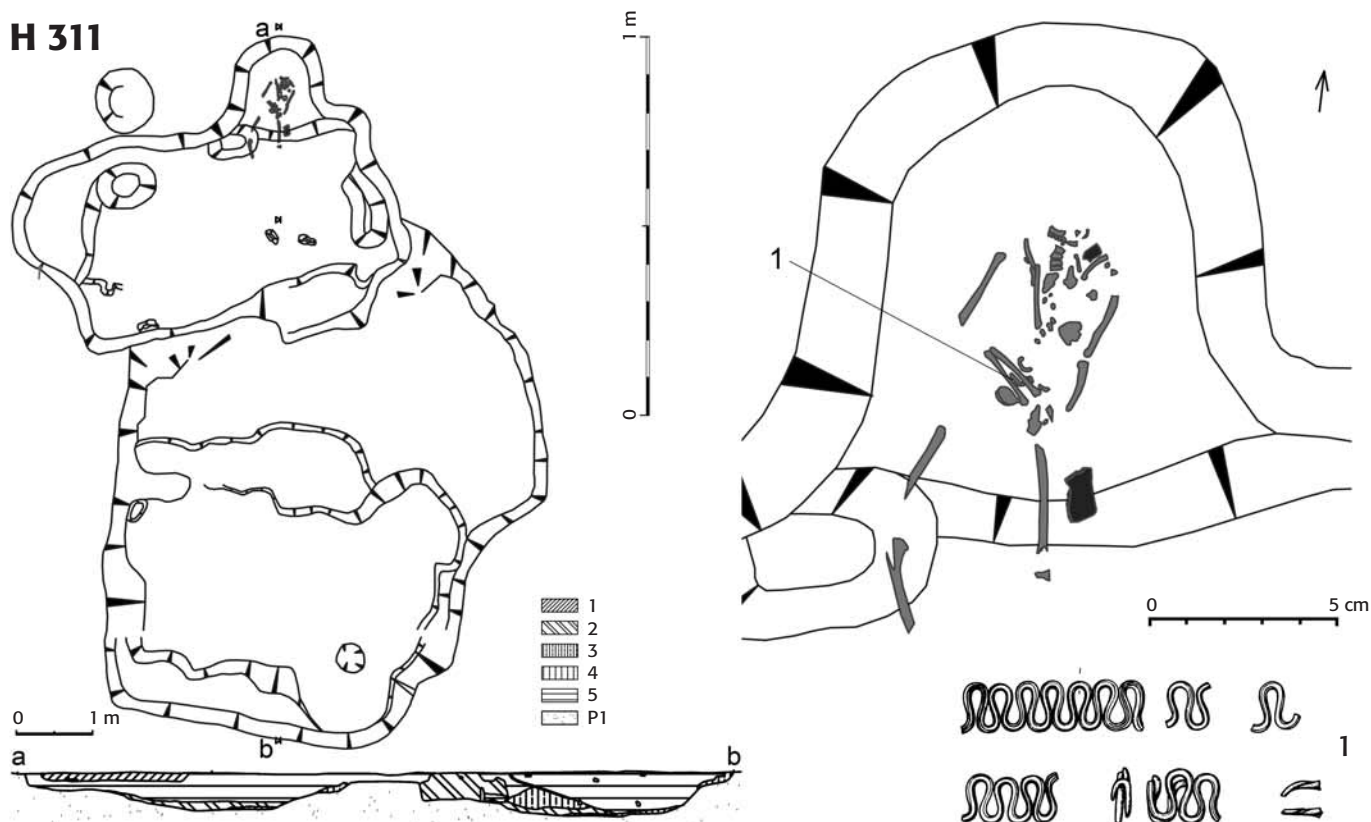
Obr. 27. Vlněves, okr. Mělník. Hroby odkryté při výzkumu v letech 2004–2008: **A** – hrob H 310; **B** – hrob H 313. Popisy výplní jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesář). — **Fig. 27.** Vlněves, Mělník district. Graves uncovered during the excavation in 2004–2008: **A** – grave H 310; **B** – grave H 313. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesář).

Antropologické určení: jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Poloha nálezů: na pravém předloktí pohřbu se nacházely zlomky bronzového náramku (1). **Poznámka:** těla bederních obratlů se zeleným zbarvením oxidy mědi, podobně i kosti levého předloktí.

Popis nálezů:

1) zlomky bronzového esovitě vlnitého náramku o výšce 13 mm, povrch je členěn nepravidelným žlábkem, zachovány i oba konce, které jsou do sebe zasunuty (obr. 28: 1).

Obr. 28. Vliněves, okr. Mělník. Hrob H 311 odkrytý při výzkumu v letech 2004–2008. Popisy výplně jsou uvedeny v textu. (Kresba nálezů V. Tesař). — **Fig. 28.** Vliněves, Mělník district. Grave H 311 uncovered during the excavation in 2004–2008. Descriptions of grave goods are presented in the text. (Drawing of finds by V. Tesař).

Hrob H 312 (objekt 9840) (obr. 20B)

Hrobová jáma: nepravidelná jámě přibližně obdélného tvaru, zahloubená do sprašového podloží. Maximální rozměry hrobové jámy byly 250 x 110 cm, hl. 63 cm, v hloubce 0,3 m v jižní části dna bylo patrné mělčí zahloubenec do rovného dna pravděpodobně v obrysech schránky na uložení pohřbeného. Výplň hrobu nevykazovala známky porušení ani se nepodařilo odlišit stopy po organické schránce.

Popis výplně: 1: tmavě hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 2: světle hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 3: hnědo okrová, písčito hlinitá, středně ulehlá; 4: okrově hnědá, písčité, kompaktní; podloží: P1: spraš.

Poloha těla: pohřbený byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J s uložením rukou podél těla. Přibližně na úrovni hlavy při pravé straně pohřbu se nacházel menší kámen bez stop po opracování. Skelet vykazoval pokročilou dekompozici kostí v oblasti těla pohřbeného.

Antropologické určení: dospívající nebo dospělý jedinec neurčitelného pohlaví.

Poloha nálezů: na pravé straně hrudi poblíž středu těla se nacházela železná spona (1), v průběhu výzkumu bylo zdokumentováno umístění druhé asi železné spony při pravé straně u boku jako otisk v výplni ve tvaru části lučíku a vinutí (2), vlastní sponu se ale vyzvednout a konzervovat již nepodařilo.

Popis nálezů:

1) železná spona s volnou patkou, vybavenou malou kuličkou, nízkým vodorovným lučíkem, vinutím 2 + 2 závitů a vnější tětivou, d. 63 mm, d. zachycovače 18 mm, v. lučíku 10 mm, vnitřní délka lučíku 36 mm, pr. vinutí 9 (4) mm, (obr. 20B: 1).

2) rozložené zlomky železné spony, které nebylo možné vyzvednout.

Hrob H 313 (objekt 9889) (obr. 27B)

Hrobová jáma: přibližně pravidelná obdélná, zahloubená skrz sprašové do štěrkového podloží. Výkop pro hrobovou jámu porušoval výplň starší sídlištní jámy. Rozměry hrobové jámy při úrovni skrývky byl 260 x 115 cm, stěny kolmé, dno rovné. Výplň hrobu byla homogenní bez patrných druhotných porušení. Nebyly zjištěny stopy organické schránky.

Popis výplně: 1: hnědá, hlinito písčité, kompaktní; 2: hnědo šedá, hlinito písčité, kompaktní; 3: okrově hnědá, písčité s příměsí štěrku, ulehlá; 4: okrová, písčité, syká; podloží: P1: spraš; P2: štěrk s obsahem písku.

Poloha těla: pohřeb byl uložen v poloze na zádech s orientací S–J. Pravá ruka pravděpodobně směřovala do prostoru pánve. Umístění pohřbu je zřetelně posunuto do severní poloviny hrobové jámy a horní část těla pohřbeného je zřetelně odkloněná směrem na západ od osy hrobové jámy. Skelet vykazoval vyšší stupeň dekompozice kostí horních partií těla.

Antropologické určení: jedinec ve věku *infans III – juvenis – adultus I*, pohlaví neurčitelného.

Poloha nálezů: v blízkosti pravého spánku se nacházela bronzová spona (1), v předpokládaném místě levého ramene další bronzová spona (2) a přibližně v polovině pravého předloktí se nacházel v několika fragmentech bronzový náramek (3).

Popis nálezů:

1) bronzová spona s volnou profilovanou patkou, vybavenou protáhlou kuličkou, lučíkem členěným 13 jemnými vývalky, vinutí 3 + 3 závitů a vnitřní tětivou, d. 53 mm, d. zachycovače 17 mm, vnitřní délka lučíku 30 mm, výška lučíku 14 mm, průměr vinutí 6 (3) mm (obr. 27B: 1).

2) bronzová spona s chybějící patkou a vinutím 3 + 3 závitů, vnitřní tětivou, lučíkem zdobeným 8 vývalky bez výzdoby a s výzdo-

bou jedním pásem rýžek, na hlavici trojúhelníkový motiv, současná d. 53 mm, vnitřní délka lučíku 32 mm, vnitřní výška lučíku 14 mm, průměr vinutí 7 (3) mm, d. zachycovače 14 mm (obr. 27B: 2).

3) zlomky bronzového esovité vinutého náramku s povrchem členěným rýhou, výška 13 mm (obr. 27B: 3).

8. Rozbor archeologického materiálu

Z původního laténské pohřebiště se do dnešní doby dochovaly informace o 34 hrobových celcích, u kterých lze usuzovat na bližší uspořádání pohřbu a uložení nálezů v hrobové jámě. Ostatní materiál z muzejních sbírek, který lze s tímto pohřebním areálem ve Vliněvsi identifikovat, má výpověď především doprovodnou bez možnosti rekonstrukce původních nálezových celků, i tak je jeho přínos pro detailnější poznání chronologie pohřebiště nezastupitelný.

Rekonstruovat původní velikost pohřebiště a původní počet pohřbů lze pouze přibližně na základě dochovaných nálezů a počtu obvykle přidávaných druhů ozdob a milodarů na jiných lokalitách tohoto období. Můžeme usuzovat, že nálezy bez bližších nálezových okolností pocházejí z 5 až 9 hrobů s výbavou. Připočteme-li ještě hroby bez výbavy, u kterých předpokládáme stejný výskyt jako u výzkumem dokumentované části pohřebiště, lze se domnívat, že bez bližší dokumentace bylo zničeno minimálně 6 až 12 hrobů a celkově tak velikost pohřebiště byla s minimálním počtem hrobů v rozmezí 40–50 hrobů.

8.1. Spony

Tvar železné spony z výbavy hrobu H 305 (obr. 24: 1) s volnou patkou, nízkým symetricky klenutým lučíkem, vinutím 2 + 2 závity a vnější tětivou vykazuje prvky nejstaršího horizontu komplexu plochých kostrových pohřebišť, tj. předduchcovského horizontu (*Holodňák — Waldhauser 1984*). Toto zařazení podporují i tvary náramků ze jmenovaného hrobu (viz *dále*). Také tvar spony s rámovitým lučíkem, patkou členěnou malou kuličkou, vinutím 2 + 2 závity a vnější tětivou, nalezené ve výbavě hrobu H 312 (obr. 20B: 1), je znám již v náplni předduchcovského horizontu, jak naznačují i sídlištní situace v Čechách (*Holodňák — Waldhauser 1984*, obr. 6: 8) či nálezy v hrobových výbavách na Slovensku (*Bujna 2003*, 61 ff.), může se ale vyskytovat i v mladším kontextu až do LT B2a (*Waldhauser 1987*, Abb. 4: 63). Vinutí 2 + 3 závity vykazuje zlomek železné spony, nalezené v hrobě H 306 (obr. 22B: 1).

Početnější je zastoupení klasického duchcovského horizontu. Klasické typy spon fáze LT B1b–c představují dvě bronzové párové spony v hrobě H 313 (obr. 27B: 1–2), klasifikované jako typ I, zastoupený v duchcovském pokladu jako nejpočetnější typ (*Kruta 1971*, 23). Obě spony byly nalezeny v hrobě H 313 ve funkční poloze, první na levém rameni a druhá jen o něco výše na pravé straně lebky. Spona z pravého strany lebky má profilovanou patku, obě spony mají lučik členěný po celé délce nízkými vývalky, vinutí 3 + 3 závity a vnitřní tětívu. Stejný tvar bronzové spony i. č. 4642 (obr. 5A: 5) pochází i z hrobů, rozrušených před rokem 1937.

Škálu tvarů duchcovských spon doplňují i nálezy zachráněné V. Maštaliřem – bronzová spona s vinutím 3 + 3 závity a vnější tětivou, i. č. 24218 (obr. 9: 4), bronzová spona i. č. 24220 (obr. 9: 3) s cibulovitou patkou a lučíkem členěným alternujícími nízkými širšími a úzkými vývalky, blížíci se typu III a dále i zlomek bronzové spony i. č. 24221 (obr. 9: 2) typu VII v pojetí V. Kruty (*Kruta 1971*, 24–25; 2000, Fig. 73a) s oválným, plošně rozšířeným lučíkem. Ten je na ploše, vymezené dvojicí obvodových rýh a členěné dvojicí šikmých rýh, pokryt výzdobou v podobě soustředných kroužků. Pro sérii bronzových duchcovských spon, uváděných K. Žeberou (*Žebera 1980*, obr. 2) z pohřebiště u Vliněvsi, chybí bližší údaje.

Mezi sponami duchcovského typu je zastoupen i tvar spony s kratším asymetricky klenutým lučíkem typu E (*Kruta 1971*, Pl. 6), kterým je vybavena železná spona v hrobě H 303 (obr. 22A: 1), a pár bronzových spon v hrobě H 292 (obr. 15: 2–3). Patka spony z hrobu H 303 je vybavena kuličkou, vinutí má 3 + 3 závity s vnější tětivou. Podobně mají i párové bronzové spony ve výbavě hrobu H 292 3 + 3 závity a vnější tětívu, naproti tomu jejich patka má kruhový tvar. Spony s tímto kruhovým tvarem patky patří v Čechách mezi dosud výjimečné nálezy a jsou známy zejména výskytem v duchcovském pokladu, jak je uvádí V. Kruta (1971, 21, Pl. 18/20–24). Zajímavou analogií je jejich výskyt ve výbavě hrobu 6 na bavorském pohřebišti v Riekofen, Ldkr. Regensburg/Opf. a to dokonce analogicky v doprovodu další spony s patkou zdobenou bronzovým terčem s kroužky a další bronzové spony s plošně rozšířeným lučíkem. Původ nálezů z Riekofenu spojuje H. P. Uenze s plochými kostrovými pohřebišti v Čechách a nálezové celky se zmíněnými typy spon datuje do mladšího úseku stupně LT B1 (*Uenze 1982*). V této souvislosti je nutné zmínit nález stejného typu bronzové spony s vinutím 3 + 3 závity, vnější tětivou a patkou kroužkového tvaru z Plíškovic, okr. Písek, nalezené dle J. Smolíka (*Smolík 1878–1881a*, 87; *1878–1881b*, 662, Tab. XXVIII/2) v žárovém hrobě spolu s dalšími dvěma bronzovými sponami klasického duchcovského typu. Přitom poloha Plíškovic tvoří spojovací článek na spojnici mezi středními Čechami s pohřebištem ve Vliněvsi a lokalitou Riekofen v Bavorsku. Od stupně LT B1 jsou spony s kruhovým tvarem patky rozšířeny i v Podunajské oblasti (*Ramsl 2002*, 71–72).

Třetí bronzová spona z hrobu H 292 (obr. 15: 9) s patkou vybavenou bronzovým terčem, zdobeným kroužky, má stejné vinutí s 3 + 3 závity a vnější tětívu, lučik páskovitě rozšířený a zdobený podélnou řadou soustředných kroužků. Totožný tvar bronzové spony je v hrobě v Libenicích doprovázen několika šperky, jejichž původ je spojován se západolátskou oblastí, od severní Itálie, přes Švýcarsko, Porýní až do oblasti Champagne-Ardenne (*Rybová — Soudský 1962*, 121 ff.; *Drda — Chytráček 1999*, 197 ff.). Nepočtený výskyt tohoto tvaru spon v duchcovském pokladu (*Filip 1956*, 90, obr. 26/12; *Kruta 1971*, 22 ff., Pl. 10/13; 2000, 586) lze spojit i s jeho mladším chronologickým zařazením. To potvrzuje i výskyt tohoto tvaru ve výbavě hrobu z Čelákovic, který byl objeven v roce 1993, a jeho inventář ho řadí dokonce až do období LT B1c – LT B2a (*Špaček 1995*).

Jmenovaná spona s diskovitou patkou ve výbavě hrobu H 292 patří zároveň mezi nejstarší příklady domácí varianty tzv. münsingenských spon, jejichž patka je z důvodu místní nedostupnosti středomořského korálu zdobena nápodobou korálových vložek v podobě bronzového plechového terčíku polokulovitěho tvaru. Ten je na patce spony z hrobu H 292 připevněn středovým hřebem a zdoben sedmi soustřednými kroužky. Přitom výskyt spon münsingenského typu se zachovanou původní ozdobnou vložkou z pravděpodobně korálových segmentů, je na pohřebišti ve Vliněvsi relativně častý.

U diskovité patky bronzové spony se zachovanou původní ozdobnou vložkou z výplně jámy hrobu H 304 (obr. 23: 3) je nutné se vzhledem k jejímu fragmentárnímu stavu omezit pouze na popis výzdoby terče patky, kde pět segmentů korálu je přidržováno středovým bronzovým nýtem s plošně roztepanou hlavicí. Z výbavy hrobu H 283 pochází dvě bronzové spony (obr. 8: 3, 9), které se blíží originálním sponám münsingenského typu (Hodson 1995; Müller 1998) jak celkovou morfologií, ale zejména diskovitým tvarem patek a jejich vyložení ozdobnou vložkou. Podle těchto kritérií byly zařazeny i do souboru spon tzv. münsingenského typu, pocházejících z oblasti Čech (Sankot 1998). Větší spona z hrobu H 283 (obr. 8: 3) sice v současnosti v muzejní sbírce chybí, její tvar a výzdoba jsou ale zachyceny na dokumentaci v archívu ARÚ. Spona má masivní lučik jako podklad nízké reliéfní výzdoby. Ta obsahuje dle její zachovalé kresby i symetricky umístěný motiv tzv. zkráceného S, doplněný na obou stranách stylizovanou lidskou maskou. Tato spona má vinutí o 4 + 4 závitěch a celkovým kontextem hrobu H 283 se chronologicky řadí na samý závěr stupně LT B1 a počátek stupně LT B2. Tím je datován i nálezy další spony s terčovitou patkou, kratšího tvaru s nápadně masivním lučíkem i. č. 4674 (obr. 8: 9). Tomuto zařazení odpovídá ve výbavě hrobu H 283 i tvar další, tentokrát železné spony 4687 s volnou patkou, zdobenou malou kuličkou a krátkým převýšeným lučíkem (obr. 8: 2).

Stejným typem kroje byla vybavena i zemřelá v chronologicky mladším hrobě H 284. Lučik bronzové spony i. č. 4689 (obr. 5B: 7) nese plasticky provedenou výzdobu s centrálním motivem S, který je na obou stranách spojen s motivy zkráceného S s jedinou spirálou. Tato spona je v inventáři hrobu H 284 doprovázena mimo jiné další bronzovou sponou i. č. 4690 (obr. 5B: 4). Její tvar je vybaven volnou patkou, zdobenou již výraznější kuličkou, kratším a vysokým obloukovitým lučíkem a odlišným typem vinutí s 2 + 2 závitě. Pokračováním série těchto hrobů, vybavených i plasticky zdobenými náramky, je hrob H 288. Oděv zde pohřbené dospělé ženy byl již spojen drobnými železnými sponami s krátkým, asymetricky zalomeným lučíkem, vinutím 3 + 3 a 2 + 2 závitě a vnější tětivou (obr. 12: 1–3). I přes zlomkovitost zde zastoupených železných spon je ve struktuře výbavy hrobu H 288 znatelně zachyceno pokračování kombinace dvou tvarů spon – původně zřejmě středové spony většího tvaru, kombinované v krojích pohřbených s kratšími tvary spon s menší vnitřní délkou lučiku (Sankot 2007a, 312 ff.), jak lze názorně sledovat dále i pro období stupně LT B2 a starší fáze stupně LT C1 ve výbavě hrobů H 281, H 302, H 304 a H 309.

Párové spony s krátkým obloukovitě klenutým slabým lučíkem kruhového průřezu, krátkých zachycovačem, vinutím 2 + 2 či 3 + 3 závitě a vnější tětivou z bronzů (obr. 23: 5, 6) jsou ve výbavě hrobu H 304 fáze LT B2a kombinovány se železnou sponou většího tvaru s obloukovitě klenutým slabým lučíkem, ale vnitřní tětivou a delším zachycovačem (obr. 23: 4), podobně jako jsou krátké spony s asymetrickým a plošně rozšířeným lučíkem a opět vinutím 2 + 2 závitě s vnější tětivou ve výbavě hrobu H 309 doprovázeny železnou sponou s vinutím 4 + 4 závitě (obr. 26: 1–3). Ve výbavě hrobu H 302 je kratší tvar železné spony (obr. 21: 2) s volnou patkou s kuličkou a převýšeným klenutým lučíkem spolu se zlomkem další železné spony kombinován již s dlouhým tvarem železné spony spojené konstrukce.

Obdobnou kombinaci lze předpokládat u železných spon z výbavy hrobu H 281. V jeho výbavě je velká železná spona (obr. 7: 2) s převýšeným lučíkem a prodlouženou patkou, s vinutím 2 + 2 závitě doprovázena jak zlomkem patky další železné spony s kuličkou, tak zlomkem další železné spony se zlomkem patky s kuličkou, vnější tětivou a vinutím již 4 + 4 závitě (obr. 7A: 3). Zachovaný zlomek lučiku jedné z těchto spon je plošně rozšířený, původně snad do oválné podoby. U zlomku železné spony z hrobu H 280 (obr. 6C: 1) lze minimálně rozeznat delší vinutí o 5 + 5 závitěch, tedy dle J. Bujny (Bujna 2003, 71, obr. 45 a 64) signifikantní oporu pro zařazení do mladší fáze stupně LT B2. Spona z hrobu H 293 s delším zachycovačem, převýšeným lučíkem a vysokým vinutím s 1 + 1 závitěm (obr. 16A: 1) odpovídá tvarům typu Pottenbrunn – Horný Jatov, dle závěrů P. Ramsla (Ramsl 2002, 121 ff., Abb. 134–135) s rozšířením ve fázi LT B2b ve východním Podunají. Také J. Bujnou (Bujna 2003, 65, obr. 64) jsou spony tohoto typu datovány do závěru stupně LT B2. Spony období LT B2 tedy datují nejpočetnější skupinu hrobů na pohřebišti ve Vliněvsi a zároveň představují konstrukčně a tvarově nejrozmanitější sérii spon, jejichž společným rysem je nápadně kratší vnitřní délka lučiku (viz kap. 11).

Do mladší fáze stupně LT B2 řadíme i velkou železnou sponu z Maštaliřovy sbírky i. č. 24231 (obr. 9: 7). Ta má délku přesahující 102 mm, lučik s vnitřní výškou 20 mm a s vnitřní délkou 33 mm, průměr vinutí o 2 + 2 závitěch s vnější tětivou dosahuje na vnější straně 25 mm, na vnitřní straně 15 mm. Teoreticky ji lze přiřadit k výbavě staršího z bojovníckých hrobů (viz kap. 8.3). Nejmladším tvarem je železná spona spojené konstrukce z výbavy hrobu H 302 (obr. 21: 3), která tento celek řadí na počátek stupně LT C1. Je vybavena manžetou na připojení patky na vrcholu lučiku, ze zlomků jedné strany vinutí lze usuzovat pouze na vinutí o dvou závitěch.

8.2. Krojový šperk

8.2.1. Nákrčníky

Sedm bronzových nákrčníků, pocházejících z pohřebiště ve Vliněvsi, se řadí do čtyř typů. Bohužel zcela bez bližších okolností je nákrčník i. č. 24217 (obr. 9: 1) ze sbírky V. Maštaliře s pouze nepatrně zesílenými pečetítkovými

konci. V současné patině se mimoto ztrácí možnost bližšího poznání přesných tvarů konců a jejich eventuální výzdoby. Přesto je zcela evidentní nápadně redukovaný průměr konců, příznačný opět pro starší tvary laténských nákrčníků v oblasti Porýní-Falce a v Bádensku-Württembersku. U. Schaff (1968, D 134/1) uvádí tento typ nákrčníku v hrobu z Hammu v Porýní-Falci již ve stupni LT A, H.-J. Engels (1974, 61 ff.) ve výbavě hrobu 13 v Leimersheimu ve Falci. Obdobně je sponami typu Marzabotto datován tento tvar nákrčníku i v hrobě 1 uvnitř kruhového příkopu 4 na pohřebišti ve Worms-Herrensheim (Zylmann 2006, 106–107). Stejně tak i v oblasti Bádenska-Württemberska jsou nálezy laténských nákrčníků s nápadně redukovaným průměrem pečetiřkových konců zaznamenány v práci Chr. Liebschwager (1966, 128 ff.) již v kontextu LT A.

Nejstarší ověřený kontext na pohřebišti ve Vliněvsi má nákrčník v hrobě H 292 (obr. 15: 1) z fáze LT B1b–c. Nákrčník je vybaven na jednom konci trojdílným pseudopečetířkovým uzávěrem, do kterého je z boku zasunut druhý konec v podobě zahrocené západky. Tento systém uzávěru je znám z oblasti dnešního Německa již u dutých nákrčníků halštatského období (Vogt 1968, 153), v období LT B1a jsou jím vybaveny nákrčníky s pseudopečetířkovými konci v oblasti Porýní a Falce (Möller — Schmidt 1998, 594). Identický tvar nákrčníku s nálezem z hrobu H 292 ve Vliněvsi pochází z hrobu 1 v Kloster Weltenburgu v Bavorsku (Krämer 1985, 140, Taf. 74: 7). Chronologicky se i na tomto bavorském pohřebišti řadí do fáze LT B1a. Postupně se tento typ nákrčníků ale šíří dále na východ a tak je ještě v závěru fáze LT B1a doložen ve výbavě hrobu 2 v Roztokách-Žalově (Martinec 1968, 251, obr. 1: 6). Podobně jako ve Vliněvsi se s typem nákrčníků s pseudopečetířkovými konci setkáváme v kontextu stupně LT B1 i na Moravě – na pohřebišti v Brně-Černovicích (Čížmář 1975, obr. 3: 6) a v modifikované podobě v hrobě 13 na pohřebišti v Brně-Chrlících (Čížmářová 2011, 86, Tab. 9: 18). Nález z hrobu 234 na pohřebišti Horný Jatov-Trnovec nad Váhom (Benadič — Vlček — Ambros 1957, 25, Tab. IV: 5) a z Bekesygyuly a řady dalších maďarských lokalit (von Márton 1933, 37, Tab. IX: 2; Filip 1956, 156) dokládá šíření tohoto typu nákrčníku postupně i dále do oblasti Slovenska a Maďarska.

Nákrčníky s pečetiřkovými a náraznířkovými konci, u kterých chybí vývalky, jsou v obou případech zastoupeny ve výbavě hrobů H 283 (obr. 8: 1) a H 284 (obr. 5B: 1) s chronologickým zařazením na předěl stupně LT B1/LT B2 a počátek stupně LT B2. Tvarová varianta nákrčníku s pečetiřkovými konci, oddělenými od těla vývalkem, je vedle zdeformovaného nálezu z období před r. 1937 (i. č. 4639; obr. 5A: 1) přítomna ve výbavě hrobu H 298 (obr. 19: 1) s datací do závěru stupně LT B2. Nezvyklý je výskyt třetího typu – nákrčníku s polokulovitými konci, opět oddělenými od těla vývalkem, ve výbavě nejmladšího pohřbu H 302 (obr. 21: 1) stupně LT C1. Hrob patří jedinci ve věku *infans II–III*, pro jehož kroj byl nákrčník vyroben ve zmenšených rozměrech a vedle jeho tehdy již anachronického výskytu ve středolátenském období vykazuje nálezová situace tohoto celku i řadu dalších anomálií v poloze těla a uložení výbavy pohřbu.

8.2.2. Náramky, nánožníky a prsten

V hrobě H 305 (obr. 24: 2–3) jsou zastoupeny varianty kruhů s trojicí vývalků. Tyto tzv. Dreiknotenringy byly původně spojovány zejména s inventářem stupně LT A v oblasti západních Čech (Šaldová 1971, 120–121). Výskyt jejich varianty s trojicemi trojitých vývalků, doprovázených původně další geometrickou výzdobou a obvodovým žebířkem, však lze v Čechách sledovat již ve stupni LT A i v dalších oblastech. Vedle nálezu v mohylovém pohřbu ze Zichova (Šaldová 1971, 102, obr. 68: 7) lze uvést kontext žárového hrobu XV v Chlumu u Bezdědovic, okr. Strakonice (Siblík 1913, 148, obr. 4: 16; Soudská 1994, Abb. C18: 14–15) či kostrového pohřbu 137 s nákladnou kamennou úpravou na pohřebišti v Manětíně-Hrádku (Soudská 1994, 171–172, obr. B13: 18). Posledně jmenovaný hrob je kladen E. Soudskou (Soudská 1994, 61) do mladšího úseku stupně LT A. Podobně i v případě dalších nálezů takto provedených náramků se uvádí původ v nejstarších laténských kostrových hrobech – z Dušníku (Filip 1956, 343) a Blažimi (Woldřich 1889, 84, Fig. 118). Jednodušeji provedený nález náramku s trojicemi vývalků z kostrového hrobu 2/1977 v Milčicích, okr. Nymburk, je datován H. Sedláčkovou a J. Waldhauserem (Sedláčková — Waldhauser 1987, 148, obr. 22: 13) již do stupně LT B1a. Také na pohřebišti ve Vliněvsi představují náramky s trojicí zjednodušených trojitých vývalků ve výbavě hrobu H 305 nejstarší typ zde zastoupených náramků s datací do stupně LT B1a, kam je tento typ řazen již P. Holodňákem a J. Waldhauserem (Holodňák — Waldhauser 1984, 42) a spolehlivě se řadí do nastíněného vývoje.

Další typ kruhových šperků stupně LT B1 představují esovitě a osmičkovitě vinuté kruhy ve funkci pravých náramků v hrobě H 292 (obr. 15: 5), H 311 (obr. 28: 1) a H 313 (obr. 27B: 3), zastoupené i mezi nálezy z rozrušených hrobů z období před rokem 1937 (nálezy i. č. 4640, 4641, 4646; obr. 5A: 2, 3, 4). H. Delnef (2003) uvádí esovitě vinuté náramky pod označením „torsion 3“, osmičkovitě vinuté pod označením „torsion 4“ a zahrnuje je v rámci celoevropského vyhodnocení módy kruhových šperků, vyrobených z vinutého drátu, spolu s jejich dalšími tvary do rámcové kategorie, označené jako náramky meandrovitého tvaru („méandriřforme“). Z hlediska chronologie se jako typologicky nejstarší celek s výskytem esovitě vinutých náramků v Čechách jeví hrob 13 v Letkách (Waldhauser 1987, Abb. 4: 52; Waldhauser — Sedláček 1987, 98, Taf. 12: 7), jehož výbava obsahuje trojici bronzových spon s parabolicky klenuťm lučířkem a vinutím o 2 + 2 závitech, tedy s konstrukčními prvky, které byly P. Holodňákem a J. Waldhauserem (Holodňák — Waldhauser 1984, Tab. 1) definovány jako typické nálezy předduchcovského horizontu. Výskyt esovitě vinutého kruhu ve funkci pravého náramku v hrobě H 313 ve Vliněvsi (obr. 27B: 3) v doprovodu dvojice klasických duchcovských spon se řadí již do série celků klasického duchcovského horizontu, kam patří vedle nálezů v duchcovském pokladu (Kruta 1971, 66–67, Pl. 38: 6) i naprostá většina hrobových celků, uváděných H. Delnef (2003, Fig. 17) z Čech, Moravy, Rakouska a Švýcarska. Celoevropské vyhodnocení módy esovitě vinutých drátěných kruhů dovolilo H. Del-

nef (2003, 284–285) zachytit proces jejich postupného rozšíření na tomto rozsáhlém území – s prvotním rozšířením ve fázi LT B1b v Čechách a v Champagni, následně na Moravě, v Rakousku, Švýcarsku a v Itálii. Obliba používání esovitě vinutých náramků v Čechách je však složením inventáře některých nálezových celků doložena dokonce i v mladším období přechodu fází LT B1c – LT B2a (hrob z Března u Loun – Pleinerová 1974, Tab. III: 5 či Holohlav, okr. Hradec Králové – Mangel 2009, 13, Tab. 15: 1–8) až do fáze LT B2a (hrob 12 ve Stráncích – Waldhauser 1987, 146–147, Taf. 30: 13–20). Příkladem bronzových esovitě vinutých kruhů v kontextu starší fáze stupně LT B2 z okolní moravské oblasti je jejich nálezy v hrobě 10 na pohřebišti v Brně-Chrlicích, kde byly použity ale v odlišné funkci nánožníků (Čížmářová 2011, 85, Tab. 9: 1, 2).

Již v publikaci duchcovského pokladu V. Kruta (1971) poukázal také na technologické odlišnosti ve výrobním postupu, kdy vedle esovitě vinutých náramků z hladkého drátu (ve Vliněvsi použito při výrobě náramků i. č. 4640 a 4641) byl tento druh náramků vinut z drátu s vykovanou rýhou. Uplatnění tohoto postupu lze sledovat ve Vliněvsi u náramků z hrobů H 311 (obr. 28: 1) a H 313 (obr. 27B: 3). Dle P. Ramsla (Ramsl 2011, 117) je posledně zmiňovaná technika zjišťována u esovitě vinutých náramků vedle Čech i v dalších oblastech jejich rozšíření od Rakouska, přes Švýcarsko do východní Francie.

Zpracování problematiky esovitě a osmičkovitě vinutých drátěných náramků v celoevropském měřítku H. Delnef (2003, 280–281), navazující na některá zjištění H. P. Uenzeho (Uenze 1982, 258), ukazuje na výskyt tohoto tvaru šperku převážně jen v bohatě vybavených až výjimečných pohřbech a to běžně v jednom exempláři na jedno pohřebiště. Větší počet těchto šperků na jedné lokalitě (pohřebiště Dürrnberg v Rakousku, Andelfingen a Boswil ve Švýcarsku a Beine ve Francii) je výjimečný. Celkovým počtem 6 náramků tohoto „meandrovitého“ tvaru se pohřebiště ve Vliněvsi jednoznačně řadí mezi posledně jmenované lokality. Společný s ostatními pohřbišti je výskyt tohoto typu šperku ve výbavě pohřbů jedinců nízkého věku a jejich obecné použití ve funkci pravého náramku, i když pro oblast Švýcarska platí odlišný „etnografický“ úzus s použitím i ve funkci levého náramku. Na některých laténských pohřebištích ve Švýcarsku, tvořícího křížovatku mezi oblastmi výskytu meandrovitých kruhů v Čechách, Francii a severní Itálii, se tak setkávají oba „etnograficky“ odlišné způsoby jejich používání (tamtéž).

Závěry H. Delnef (2003, 284) o souběžném nástupu módy meandrovitých náramků v Čechách a v Champagni jsou zásadní i pro vyhodnocení výskytu náramku z kategorie „torsion 4“, tedy z vertikálně osmičkovitě vinutého drátu, ve výbavě jinak v Čechách exoticky vybaveného hrobu H 292 (obr. 15: 5) i dalšího zlomku z výplně jámy hrobu H 304 (obr. 23: 7). Stejně jako u výše pojednaných esovitě vinutých kruhů, sledujeme totožnou funkci osmičkovitě vinutého náramku v roli pravého náramku v inventáři bohatě vybaveného hrobu H 292. Na tom nic nemění další nálezy osmičkovitě vinutého náramku v hrobě H 304 na levé straně pohřbeného jedince, protože v tomto případě jde o zlomek, nacházející se spolu s dalšími zlomky staršího inventáře v sekundární poloze ve výplni hrobové jámy.

Náramky osmičkovitého tvaru mají opět četné analogie v duchcovském pokladu (Kruta 1971, 68) a na pohřebištích ve stejné výše uvedené oblasti od Rakouska, přes Švýcarsko do východní Francie, kde se vyskytují již ve starším kontextu stupně LT B1 a kde je jejich výskyt nejčastější (Charpy — Roualet 1991, 112 ff.; Delnef 2003, Fig. 14).

Další ukázkou propojení světa laténských pohřebišt v Čechách a na Moravě s uvedenou oblastí východní Francie naznačuje i nálezy bronzového náramku s masivním tělem a mohutnými nárazníkovitými konci, uložený na levé ruce v hrobě H 292 (obr. 15: 4). Jeho výzdobu tvoří dvojice motivů symetrických esovitých lyr, provedených na jemně vybíjeném podkladě. Tento motiv ve tvaru pelty v horní části a stylizované masky ve své spodní části zdobí v průběhu 4. století př. Kr. bronzové nákrčníky v Champagni, a to nejprve ve zjednodušené podobě v nízkém reliéfu, od 3. století př. Kr. v plastickém provedení (Charpy — Roualet 1991, 132 ff.). V nálezovém fondu z Čech je obdobně doložen motiv esovité lyry v nízkém reliéfu nejdříve ve výzdobě šperků již v tzv. periode de transition v pojetí V. Kruty (Kruta 1975, 35 ff.), tedy v období duchcovského horizontu. Vedle zastoupení přímo v duchcovském depotu jsou jinak výrobky zdobené motivem symetrické esovité lyry v nálezovém fondu z plochých laténských pohřebišt v české oblasti zastoupeny pouze okrajově (Kruta 1975, 34 ff.; Sankot 2003, 140 ff.), i když na znalost s tím souvisejícího motivu pelty ve výzdobě domácích výrobků ukazuje řada jeho variant i z období 4. a 3. století př. Kr. (Kruta 1975, 36). Bronzový náramek s masivním tělem a mohutnými nárazníkovitými konci z výbavy hrobu H 292 má svoji tvarovou, chronologickou a funkční analogii v použití opět jako levý náramek na pohřebišti v Brně-Chrlicích v hrobě 7 v doprovodu klasické duchcovské spony (Čížmářová 2011, 84, Tab. 7: 1–7) a dalších šperků fáze LT B1b. V prostředí laténských pohřebišt na Moravě je doložen i motiv esovité lyry v nízkém reliéfu ve výbavě mimořádně bohatého ženského hrobu tohoto období v Sobotovicích, okr. Brno-venkov (Čížmářová 2011, 225–226, Tab. 50: 4–17).

Ve funkci pravého náramku byl v průběhu období LT B2 použit náramek s hrotitou západkou, druhým prohloubeným koncem a vývalkovitým tělem v hrobě H 304 (obr. 23: 8). Ve stejné funkci byl ve stupni LT B2 použit i bronzový kruh s velkými vývalky a masivními nárazníkovitými konci v hrobě H 298 (obr. 19: 3). Pro osvětlení jeho sociálního a chronologického zařazení má zásadní význam i jeho obdobné funkční určení v prostředí laténských pohřebišt na Slovensku, kde je J. Bujnou (Bujna 2005, 28, Tab. 14, obr. 8, 15) kladen jako typ BR-B6 do fáze LT B2c.

Ve funkci levých náramků byly v hrobech H 283 (obr. 8: 5) a H 284 (obr. 5B: 6) použity bronzové náramky s plastickou výzdobou konců a zesíleného středu. Ty jsou V. Krutou řazeny do první fáze tzv. plastického stylu ze závěru 4. a počátku 3. století a jejich koncentrace v Čechách (Kruta 1975, 47–59) a na Moravě (Ludkovský 1962, 265–266, obr. 4b) oproti ojedinělým nálezům v oblasti Rakouska, Slovenska, Maďarska, zřejmě díky podunajské komunikaci i v západní Evropě, v oblasti Švýcarska či Champagni (Sankot 2014b, 256) ukazuje na výsledek činnosti domácích dílen. Výzdobu ná-

ramku z hrobu H 283 ve Vliněvsi tvoří série opakujících se oválných medailonů, postrádající na rozdíl od ostatních výrobků doplnění kompletními esovitými motivy. Ty jsou ve sledovaném případě nahrazeny variantou jejich zkrácených tvarů. Výzdoba náramku z hrobu H 284 ve Vliněvsi je blízká výzdobě bronzové spony ze stejného hrobu, nesoucí na lučičku kombinaci centrálního motivu S, na který jsou na obou stranách napojeny motivy zkráceného S s jedinou spirálou. Tento motiv patří mezi nejčastěji použité motivy ve výzdobě bronzových náramků s plastickou výzdobou konců a zesíleného středu (Kruta 1975, 51 ff.) a jeho totožné použití na bronzové sponě jako další součásti kroje ve stejném hrobě naznačuje produkci celých souprav šperků pro jednotlivé uživatele. Nejstarší výrobky této kategorie náramků jsou v některých oblastech Čech datovány již do stupně LT B1b–c (Holodňák 1988, 93, obr. 25), jejich výrazný nástup však spojujeme se závěrem stupně LT B1 (Venclová et al. 2008, 108) a další nálezy, včetně nálezů z Vliněvsi, potvrzují jejich používání dle J. Waldhausera (Waldhauser 1987, Abb. 4: 53) i na počátku stupně LT B2.

V hrobě H 283, H 293, H 294 a pravděpodobně dle polohy levé ruky i v hrobě H 304 byly v průběhu stupně LT B2 použity ve funkci levého nápažníku uzavřené bronzové kruhy hladkého povrchu a oválného či čochovitěho průřezu (obr. 8: 4; 16: 2; 17: 1; 23: 9). V hrobě H 281 ve Vliněvsi (obr. 7: 4) plnil funkci levého nápažníku i kruh vyrobený ze železa. Blíže se nelze vyjádřit ke zmínce o identifikaci zlomků železného náramku v hrobě H 284.

Ve funkci levého náramku byly také použity otevřené kruhy s hladkým povrchem, oddělenými od těla vývalkem a to v hrobech s výbavou pouze tímto jediným náramkem (hrob H 289 – obr. 13A: 1; H 307 – obr. 25: 1), pouze výjimečně jako pravý náramek ve zdeformovaném stavu v hrobě H 291 (obr. 14: 2) s nepravidelnou výbavou pouze jediným nánožníkem a výjimečným uložením zemřelého v obrácené poloze na břiše. I v hrobě H 308 (obr. 24B: 1–3) se tento typ bronzového náramku sice nachází v doprovodu symetricky uložených nánožníků, ale ve zcela fragmentárním stavu a na různých místech. Uvedený tvar je zastoupen také mezi nálezy ze starších rozrušených hrobů (i. č. 4643, 24219; obr. 5A: 6; 9: 6). I přes svůj jednoduchý tvar se také nachází v mladším hrobě H 309 stupně LT B2 (obr. 26: 4), podobně jako kruh s pouze mírně zesílenými konci ve výbavě hrobu H 281 (obr. 7A: 1). Ve stejné funkci levého náramku byly používány i bronzové náramky s vývalkovitým tělem. Zatímco do průběhu LT B1b–c lze klást hrob H 291, hrob H 293 se řadí již do závěru stupně LT B2. Oba posledně jmenované hroby jsou spolu s hrobem H 309 vybaveny pouze jediným nánožníkem.

Typické pro stupeň LT B1 jsou bronzové sedlovité kruhy (Čížmář 1975, 422, obr. 2: 5; Čížmář — Valentová 1977, 180, obr. 3: 7; Waldhauser 1987, Abb. 4: 51). Ve Vliněvsi jsou však sedlovité kruhy použity zcela výjimečně v nejstarším bohatě vybaveném hrobě H 292 fáze LT B1b–c ve funkci párových nánožníků (obr. 15: 7–8).

Škálu nánožníků doplňují na pohřebišti ve Vliněvsi další tři jejich typy. Bronzové kruhy ve výbavě hrobu H 308 (obr. 24B: 5–6) s nárazníkovitými konci, oddělenými od těla výrazným žlábkem a vývalkem ohraničeným rýhovanými žebry, mají hladký povrch, ale na

koncích nesou jemnou geometrickou výzdobu kosočtverečným motivem, vytvořeným dvěma řadami vrypů. Vedle řady českých nálezů je nutné podtrhnout tradiční oblibu této výzdoby, uplatněné v různých variantách, na všech kategoriích kruhového šperku v oblasti jihozápadního Německa – Porýní-Hessenska (Behrens 1927, 50 ff.; Schaaff 1968, D 136/7–8), Porýní-Falce (Engels 1967, 115 ff.; 1974, 24 ff.; Zylmann 2006, 103 ff.) a Bádenska-Württemberska (Liebschwager 1969, 130 ff.) již od období předduchovského horizontu.

Bronzové nánožníky s pečetiřkovými a nárazníkovitými konci, oddělenými od těla vývalkem a dvojicí žlábků mají hladký povrch a v některých případech nesou i jemnou výzdobu rýžkami na koncích (hrob H 283 – obr. 8: 14–15; hrob H 291 – obr. 14: 3). Byly použity jako nánožníky v páru (hrob H 283, hrob H 284 – obr. 5B: 2–3), ale i v hrobech H 291 a H 309 (obr. 26: 5) s nepravidelnou výbavou jediným nánožníkem. V průběhu stupně LT B2 byly ve stejných funkcích jednoho či dvou nánožníků použity i varianty kruhů s pečetiřkovými a nárazníkovitými konci, ale již s povrchem těla členěným jemnými vývalky (hrob H 288 – obr. 12: 7–8; hrob H 293 – obr. 16A: 4). Vzácným detailem, s analogií například i v hrobě na relativně nedalekém pohřebišti v Kralupech-Mikovicích (Sklenář 1974, 275, obr. 2: 2), je identifikace malých bronzových kroužků o vnějším průměru 16 mm a vnitřním průměru 11 mm, objevených v hrobě H 288 (obr. 12: 5, 6) vedle nánožníků u paty pohřbené.

S podobou nánožníků fáze LT B2b souvisí i nález kruhu z dutých polokoulí v Maštaliřově sbírce i. č. 24216 (obr. 9: 9). Ten je složen ze dvou symetrických částí o čtyřech polokoulích, oddělených od spojovacích krčků rýhou. Jeho vnější rozměr je 126 x 114 mm, vnitřní rozměr je 83 x 65 mm.

Výše jsou zmíněny i údajné nálezy dvou švartnových kruhů, zmíněné K. Žeberou (Žebera 1980, 237). Absence nálezových okolností jak v jejich případě, tak u švartnového kroužku i. č. 47646 (obr. 5A: 7), uloženého ve sbírce NTM, nedovoluje bližší ověření jejich chronologického kontextu a funkce. Jedinou příznivou situaci poskytuje nález švartnového prstenu na levé ruce pohřbené v hrobě H 284 (obr. 5B: 5), který se vzhledem k mladší dataci švartnové industrie (Venclová 1998a, 167–168; 2001, 71), jeví jako jeden z nejstarších dokladů zpracování švartny při výrobě šperků v české oblasti. Švartnové výrobky byly používány v období LT B2b – LT C1a i na dalších kostrových pohřebištech v celé oblasti severní poloviny Čech převážně na levé ruce ve funkci náramků a nápažníků, malé kroužky ve funkci prstenů či závěsků (Venclová 1998b, 293; Sankot 1993, 314).

8.2.3. Opasky v hrobech bez zbraní

Železný kroužek o vnějším průměru 28 a vnitřním průměru 15 mm se zbytky textilu a cca 6 mm širokého spojovacího pásku byl zjištěn na levé straně pánve pohřbené v kroji s nánožníky v hrobě H 308 (obr. 24B: 4). Na levé straně pánve pohřbené v dalším bohatě vybaveném hrobě H 292 (obr. 15: 6) z fáze LT B1b–c byl identifikován železný kroužek, jehož kruhový tvar byl na jedné straně upraven do rovné strany. Svým tvarem, při

větším vnějším průměru 40 mm a vnitřním průměru 25 mm, se blíží tvaru nálezu o průměru 26 mm z hrobu S5 na pohřebišti v Saulces-Champenoises v oblasti Champagne. Jeho funkce je spojována s přezkami tamních typů opasků pozdně halštatského a časně laténské období (Stead — Flouest — Rigby 2006, 77, 172, Fig. 37: 4).

Odlišným typem nepochybně opaskového článku je železný kroužek vnějšího průměru 58 mm a vnitřního průměru 46 mm s náznakem zlomku spojovacího pásku a obdélníkovým článkem (obr. 19: 2). Byl identifikován na pravé části pánve v hrobě H 298 v kontextu fáze LT B2b.

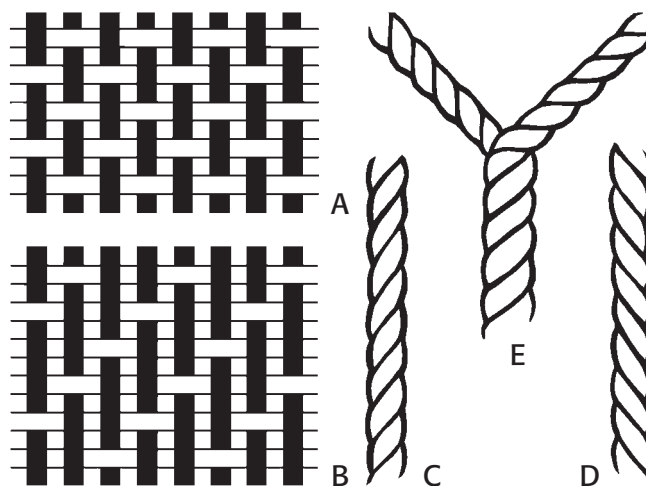
Hrob s bronzovým nákrčníkem H 302 ze stupně LT C1 obsahuje ve své výbavě početné zlomky celokovového řetězového opasku (obr. 21: 4–7). Jeho konstrukce je tvořena řadami drobných železných kroužků, propojených bronzovými kroužky hrotito-oválného průřezu. Tento typ řetězového opasku ve výbavě hrobů 7 a 14 na pohřebišti v Makotřasích, okr. Kladno (Čížmář 1978, 120 f.) s jednoduchými řadami drobných železných kroužků o průměru 10 mm, propojených bronzovými kroužky o průměru 22 mm, jakým je i nále z hrobu H 302 ve Vliněvsí, označuje J. Bujna (2011, 87 ff.) typem E1F - A s datací do LT C1a–b.

Opasek z hrobu H 302 ve Vliněvsí byl uzavřen bronzovou stylizovanou zoomorfní záponou a zdoben bronzovou záveskem situlovitého typu v typologii J. Waldhausera a F. Krásného (Waldhauser — Krásný 2006, 109–110). Tvar těchto zoomorfních zápon je srovnáván s podobou stylizované koňské hlavičky. Nále z hrobu H 302 se však na rozdíl od většiny ostatních typů celokovových řetězových opasků, nalezených v oblasti Čech (Sankot 2002, 337–338, Abb. 11–12), vyznačuje silně zkráceným celkovým tvarem a nezřetelným, pouze v siluetě naznačeným motivem zvířecí hlavy, spojeným s jednoduchým kroužkem. Podobně provedené nálezy jsou rozšířeny ve východních Čechách a v navazující oblasti východní části středních Čech (Kouřim, N. Bydžov, Pečky, Svobodné Dvory – Sankot 2002, 337–338, Abb. 11–12). K poloze opasku v hrobě H 302 nutno uvést, že prakticky v ničem neodpovídala jeho původní funkci, ale svým neuspořádaným rozložením, spojeným nepochybně se záměrnou destrukcí, dokresluje řadu ostatních anomálií v tomto nálezovém celku.

S přítomností dalšího opasku na pohřebišti ve Vliněvsí pravděpodobně souvisí i nále z bronzového kroužku i. č. 24223 (obr. 9: 8) ve sbírce nálezů V. Maštaliře z hrobů rozrušených při těžbě písku ve čtyřicátých letech 20. století.

8.3. Nálezy textilních fragmentů v hrobech

V rámci odborného zpracování laténské pohřebiště ve Vliněvsí bylo identifikováno celkem 14 různých textilních struktur, které se nacházely v korozních povrchových vrstvách kovových nálezů z hrobové výbavy (tab. 1). Na několika bronzových předmětech byla při mikroskopickém pozorování povrchu identifikována velmi tenká jednotlivá vlákna, u nichž však není patrné žádné zpracování lidskou rukou (zákrut, skaný zákrut, nit, vazný bod). Jejich bližší určení není možné, může se snad jednat o stopy nejsvrchnější povrchové vrstvy vlněných

Obr. 29. Vliněves, okr. Mělník. Schématické vyobrazení textilních vazeb a zákrutu nití identifikovaných v souboru vliněveských textilií: **a** – plátnová vazba; **b** – keprová vazba 2/1; **c** – zákrut Z; **d** – zákrut S; **e** – skaný zákrut 2z/Z. (Kresba: J. Štanclová, grafická úprava obrázků: K. Vytejková). — **Fig. 29.** Vliněves, Mělník district. Schematic depiction of textile weaves and thread twist identified in the assemblage of Vliněves textiles: **a** – plain weave; **b** – twill weave 2/1; **c** – Z-twist; **d** – S-twist; **e** – 2z/Z ply. (Drawing: J. Štanclová; graphic editing of illustrations: K. Vytejková).

tkanin, která je tvořena změtí vlněných vláken vyčnívajícími původně z jednotlivých nití i samotného povrchu tkaniny. Jejich skutečnou souvislost s textilním původem není možné prokázat, takže v dalším hodnocení nebudou tyto vláknité struktury reflektovány.

Pozůstatky textilií byly dochovány celkem na 15 různých předmětech z 10 hrobových celků, nejčastěji na železných sponách (10x) a na článcích železných řetězových opasků (4x), ojediněle pak na bronzovém náramku. Ve třech objektech (9422, 9490, 9706) bylo identifikováno více různých textilií, v objektu 9422 dokonce až tři tkaniny s odlišnou vazbou, silou nebo zákrutem nití.¹⁷

U dochovaných tkanin byla celkem 9x určena vazba plátnová, jedenkrát třívazná vazba keprová 2/1 a ve dvou případech byly identifikovány pouze samostatné nitě bez zachovaného provázání původní textilní struktury (obr. 29: a, b). Dostava byla určitelná pouze u několika vzorků, její hodnota dosahovala hodnoty 6 nití na 10 mm v obou soustavách, což odpovídá kategorii hrubých tkanin (Rast-Eicher 2008, 16). Tloušťka nití se u naprosté většiny dochovaných tkanin pohybovala v intervalu 1–1,5 mm (10x), což můžeme považovat za poměrně silné, hrubé nitě. Zákrut nití byl ve všech sledovaných tkaninách Z v obou soustavách, 4x byly zastoupeny skané nitě tvořené ze dvou pramenů zákrutem 2z/Z (obr. 29: c, d, e). Výjimku tvoří pouze samostatné nitě (obj. 9490), které jsou velice tenké, mají zákrut S a mohou snad být pozůstatkem původních skaných nití.

¹⁷ Velmi drobné fragmenty tkanin, které vykazují pouze drobně odlišné technologické parametry, nelze s určitostí ztotožnit nebo naopak odlišit. U nálezů z objektu 9422 tak jsou rozlišeny tři různé tkaniny na sponách a zlomcích řetězového opasku, ale u tkaniny v plátnové vazbě s jen drobnou odchylkou v síle nití a pravděpodobně i zákrutu nelze s jistotou tvrdit, že se skutečně původně jednalo o odlišné textilie.

Textilní fragmenty							
číslo objektu / konext	předmět/materiál	typ textilie	tkalc. vazba	dostava – osnova/útek / 10 mm	tloušťka nití - osnova/útek	zákrut nití -osnova/útek	textilní surovina
H 293	spona/Fe	nitě	neurčitelná	neurčitelná	neurčitelná	neurčitelný	neurčitelná
H 298	opasek/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	0,7–0,9/0,7–0,9 mm	Z/Z	neurčitelná
H 302/A	spony/Fe	tkanina	keprová 2/1	neurčitelná	1,5–1,6 mm	Z/Z	vlna
H 302/B	opasek, spona/Fe,Br	tkanina	plátňová	6/6/10 mm	1–1,5/1–1,5 mm	Z/Z	vlna
H 302/C	opasek/Fe, Br	tkanina	plátňová	6/6/10 mm	1,2–2/1,2–2 mm	Z/Z (2z/Z / 2z/Z?)	neurčitelná
H 303	spona/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	1,1–1,3/1,1–1,3 mm	Z/Z	neurčitelná
H 304	spona/Fe	tkanina	neurčitelná	neurčitelná	1,1–1,3/1,1–1,3 mm	Z/Z	neurčitelná
H 305/A	spona/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	1,3/1,3 mm	Z/Z	len
H 305/B	náramek/Br	nitě	neurčitelná	neurčitelná	0,2 mm	S	neurčitelná
H 308	opasek/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	1,2–1,3/1,2–1,3 mm	2z/Z / 2z/Z	vlna
H 309/A	spona/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	1,1–1,5/1,1–1,5 mm	2z/Z / 2z/Z	vlna ?
H 309/B	spona/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	0,8–1/0,8–1 mm	Z/Z	len
H 310	spona/Fe	tkanina	plátňová	neurčitelná	1,2–1,3/1,2–1,3 mm	2z/Z / 2z/Z	len
H 312	spona/Fe	tkanina	neurčitelná	neurčitelná	0,8–1/0,8–1 mm	Z/Z	neurčitelná
Vláknité struktury							
H 304/A	náramek/Br	vlákna	–	–	–	–	neurčitelná
H 304/B	spona/Br	vlákna	–	–	–	–	neurčitelná
H 305	náramek/Br	vlákna	–	–	–	–	neurčitelná
H 311	vlńice/Br	vlákna	–	–	–	–	neurčitelná

Tab. 1. Vlněves, okr. Mělník. Přehled textilních fragmentů analyzovaných na kovových předmětech z Vlněvsí. — Tab. 1. Vlněves, Mělník district. Overview of textile fragments analysed on metal artefacts from Vlněves.

Možnosti interpretace původní funkce textilií byly díky stavu zachování značně omezené. Většinu určitých textilních pozůstatků je možné spojit s oděvem pohřbených jedinců, který se spínal sponami nebo byl přepásán řetězovým opaskem.

Všechny uvedené klíčové parametry sledované u dochovaných textilních struktur z vlněveských nálezů odpovídají charakteru tkanin zkoumaných na jiných souborých souborech z našeho území (Štolcová 2010, 103–104; Březinová 2012). Jedná se o hrubé tkaniny s poměrně velkou silou nití, které byly, vzhledem k dochování ve spojitosti se sponami a opasky, využívány na svrchní oděvní součásti.

Dosavadní laténské nálezy z našeho prostředí a jejich odborné analýzy nejsou příliš početné. První jejich přehled pochází z 90. let 20. století (Sankot — von Kurzynski 1994), novější shrnutí, zahrnující Čechy i Moravu a čítající několik desítek nálezů, přináší práci slovenské badatelky T. Štolcové (Belanová 2007; Belanová-Štolcová 2012; Štolcová 2010, 100–104), některé nálezy z českého prostředí figurují i v souhrnné práci o vývoji prehistorického textilnictví ve střední Evropě (Grömer 2010). Nejnovější výsledky tak vedle analýzy textilních fragmentů zachovaných na železných předmětech z hrobové výbavy z pohřebiště Kutná Hora - Karlov (Březinová 2012) představují právě textilní pozůstatky zachované ve výbavě vlněveských hrobů.

8.4. Výzbroj

Výzkumy prováděnými v letech 1937–1940 a nověji v letech 2004–2008 nebyly překvapivě odkryty žádné hroby se zbraněmi. Jediné doklady výzbroje, související však nejméně se dvěma bojovníckými hroby, obsahuje sbírka V. Maštaliře. Pocházejí tedy z hrobů rozrušených těžbou

písku v letech 1940–1948. Vedle amorfního zlomku listu a tuleje hrotu železného kopí (obr. 10: 1), zachovaného v délce 135 mm, jsou zde zastoupeny zlomky horní části železného meče (obr. 10: 5) o maximální šířce 55 mm. Na zadní straně pochvy meče se zachoval okraj jejího ústí, jehož tvar odpovídá typu A2, tzv. *high campanulate variety* v typologii J. M. De Navarra (De Navarra 1972, 23, Fig. 3: 5). Pod okrajem zadní strany pochvy meče je připevněn závěsný můstek o celkové délce 50 mm, s páskovou střední částí o délce 19 mm a maximální šířce 12 mm. Závěsný můstek je připevněn dvěma kruhovitými destičkami o průměru 19 mm.

Se zavěšením mečů souvisí přítomnost zlomků železného krouceného opasku i. č. (24228–24229 (obr. 10: 3–4) o zachované délce 74 a 80 mm, s koncovými oky o vnějším průměru 28 a 32 mm. Svými rozměry a provedením odpovídají dle chronologie J. Waldhausera (Waldhauser 1987, Abb. 3: 8) závěsům mečů z přelomu fázi LT B2a – LT B2b. Naproti tomu zlomek železného opasku i. č. 24227 (obr. 10: 2) z torovaných článků o délce 80–85 mm, zakončených spojovacími oky, se konstrukčně řadí mezi tvary mladšího úseku fáze LT B2b až fáze LT C1a (Waldhauser 1987, Abb. 3: 9). Tím také spolu s konstrukčně a chronologicky odpovídajícími typy štítových puklic svědčí o přítomnosti nejméně dvou bojovníckých hrobů.

Starší typ štítové puklice s chronologickým zařazením na přechod fázi LT B2a – LT B2b (Waldhauser 1987, Abb. 3: 20) představuje zlomek rozšířeného tvaru střední části spiny i. č. 24225 (obr. 11: 1). Vnitřní šířka na jejím vrcholu dosahuje 8 mm, maximální šířka jejího základu dosahuje 38 mm. Názornou analogií celého tvaru i struktury obdobného nálezového celku nabízí výbava hrobu 9 z relativně nepříliš vzdáleného pohřebiště v Letkách, okr. Praha-západ (Píč 1896, 762–763, Taf. 44: 12).

Mladší typ štítové puklice představují zlomky jednodílné pásové puklice i. č. 24226 (*obr. 11: 2*) o původní délce 200 mm a šířce 79 mm. Puklice má půlkruhovitě vyklenutou středovou část a jedno zachované pravouhlé postranní křídlo, je zhotovená z plechu o síle 2 mm. Zlomek zachovaného křídla pásové puklice je připevněn hřebem s průměrem hlavice 39 mm. Na základě těchto prvků se uvedený nález řadí v globálním kontextu mezi zástupce nejstaršího typu jednodílných pásových štítových puklic, používaných od počátku 3. století př. Kr. (*Rapin — Brunaux 1988, 79, Fig. 39; Rapin 1999, 57, Fig. 9*). V prostředí laténských pohřebišť v Čechách a na Slovensku jsou tyto nálezy datovány na předěl stupňů LT B2/C1 (*Bujna 1982, 335, Abb. 5: 47; Waldhauser 1987, Abb. 3: 21*). Jejich výskyt, zaznamenaný ještě v kontextu stupně LT C1 (*Panke-Schneider 2013, 116*), je výjimečný.

8.5. Další nálezy

8.5.1. Předměty charakteru amuletů

Takové interpretaci nahrává poloha souboru pěti bronzových kroužků čokovitého průřezu s vnějším průměrem 11–20 mm a železného kroužku o vnějším průměru 25 a vnitřním průměru 14 mm, nalezených dle zachovaného plánu hrobu H 283 (*obr. 8: 6–8, 11–13*) poblíž levého náramku a dále kolem pravého předloktí. Vzhledem ke skutečnosti, že ostatní součásti bohaté výbavy tohoto hrobu s nákrčníkem, nápažníkem, náramkem a párovými nánožníky byly nalezeny ve funkční poloze, chybí důvod k úvaze, že by šlo pouze v případě možné přítomnosti opasku z organického materiálu o jeho uložení mimo původní funkci v kroji pohřbené. Spíše se nabízí vysvětlení o možném zavěšení kovových kroužků na levý kovový náramek a pravý již neidentifikovaný náramek z organického materiálu, jak mohly být takové případy popsány u hrobů 20 a 22 na pohřebišti v Kutné Hoře - Karlově (*Valentová — Sankot 2011, 304, 308, Abb. 22: 7, 24: 3a–d, Tab. 4: 1*).

Se stejnou kategorií ve výbavě hrobu ztotožňujeme dva svitky přibližně oválného tvaru ve výbavě hrobu H 280 (*obr. 6B: 2–3*), které byly nalezeny na pravé horní části těla a mohly být vytvářeny ze zdeformovaných zlomků bronzových náramků.

8.5.2. Zlomek pracovního nástroje

Uložení (části?) železných tzv. ovčáckých nůžek i. č. 4685 (*obr. 8: 10*) na hrudi zemřelé v bohatě vybaveném hrobě H 283 je běžné v pohřebním ritu v podunajské oblasti a s ní spojené oblasti Champagne (*Lorenz 1978a, 99 ff.; Bujna 1982, 349 ff.; Ramsel 2002, 86–87*). Nález v hrobě H 283 ve Vliněvsi, chronologicky řazený do počátku fáze LT B2a, je nejstarším dokladem tohoto nálezu na plochých pohřebištech v Čechách. Dalším je nález části ovčáckých nůžek ve výbavě hrobu 4/1899 v Dobšicích, okr. Nymburk, datovaný H. Sedláčkovou a J. Waldhauserem (*Sedláčková — Waldhauser 1987, 137–138, obr. 3: 2*) do fáze LT B2a. Není náhodou, že v hrobě 4/1899 v Dobšicích je zlomek železných nůžek doprovázen dalšími nálezy východolaténského chara-

ktu – náramkem s povrchem pokrytým trojicemi vývalků a hrncovitou nádobou (*Sedláčková — Waldhauser 1987, obr. 3: 1, 4*).

8.5.3. Keramika

Keramickou složku představuje na pohřebišti ve Vliněvsi pouze dvojice nádob. Tato situace souvisí s keramickým charakterem laténských pohřebišť v Čechách, kde ukládání keramiky v některých hrobech začalo být praktikováno dle pozorování J. Waldhausera (*Waldhauser et al. 1978, II, 172–174*) nejdříve v mladší fázi stupni LT B1 ve východních Čechách a postupně se šířilo do severozápadní části země. Ovlivnění z východolaténské oblasti zákonitě vychází z tamní praxe ukládání keramických nádob, v jejichž funkčním uspořádání vysledoval J. Bujna (*1991, 236 ff.*) dokonce záměr k vytváření keramických servisů. Takovým vzácným příkladem v prostředí laténských pohřebišť v Čechách je obdobná kombinace lahvovité nádoby s miskou se zataženým okrajem zaznamenaná v bohatě vybaveném ženském hrobě 5 ve Staňkovicích, okr. Louny, který je P. Holodňákem (*Holodňák 1988, 55, obr. 7: 15–16*) datován do období LT B2 – LT C1a.

Nádoba i. č. 24232 (*obr. 11: 3*), pochází z Maštalířovy sbírky, tedy z hrobů rozrušených ve čtyřicátých letech v prostoru jižně od recentně zkoumané plochy pohřebiště. Nádoba má tmavošedou barvu povrchu, jemné rýžky na těle nádoby i na jejím dně i obvodové rýhy na výdutí jednoznačně svědčí o jejím vytočení na kruhu. Nádoba má ven vytažený okraj, hrdlo oddělené od plecí horizontálním žebrem, které je na obou stranách doprovázeno postranními rýhami. Vyklenuté plece, tvarované do podoby širokého horizontálního žebra, jsou od těla nádoby s maximální výdutí odděleny dvojicí širokých rýh, pod maximální výdutí se nachází dvě dvojice rýh a další rýhou je tělo nádoby odděleno od dna, vybaveného obvodovým prstencem. Svým celkově dvojkónickým tvarem se liší od lahvovitých tvarů z laténských pohřebišť, odkrytých především v severozápadních Čechách (*Waldhauser et al. 1978, II, Abb. 76; Budinský — Waldhauser 2004, 147–149*). U posledně jmenovaných nálezu jde zároveň převážně o tvary menších rozměrů. Sledovaná nádoba z Vliněvsi odpovídá svou celkovou stavbou s „trichtenförmig ausladender Mündung, schlankem Hals, gerundeter Bauchwölbung in der unteren Hälfte, beiläufig doppelkonischer Form“ tvarům z kategorie lahvovitých a baňatých nádob (*Flaschenvasen*) dle dělení B. Benadika (*Benadik 1963, 359 f.*) a J. Bujny (*Bujna 1991, 236 ff.*), masově rozšířených v podunajské oblasti. Již B. Benadik (*1963, 361*) spojil výskyt těchto keramických tvarů s horizontem spony s velkou kuličkou na patce a počátkem výskytu spon spojené konstrukce, I. von Hunyady (*1942–1944, 144*) zařadila tyto keramické tvary do stupně LT C.

V nálezovém fondu z laténských pohřebišť na jihozápadním a východním Slovensku a severním Maďarsku je pozorován četný výskyt jak baňatých keramických tvarů této kategorie s plecemi členěnými pouze širším horizontálním žebrem (*Benadik 1983; Horváth et al. 1987; Hellebrandt 1999; von Hunyady 1942–1944, Taf. LXXXVII: 1*), ve výbavě hrobu 34 na pohřebišti ve Váci – pískovně je ale přímo doložen i tvar baňaté nádoby s vy-

dutým povrchem celých plecí (*Hellebrandt 1999*, Pl. XXXVII: 1). Stejná podoba vydutého profilu celých plecí se na keramice podunajské oblasti laténské období uplatnila i na dalších, terrinovitých tvarech (*Hellebrandt 1999*, 162, Pl. LVI: 6). Výskyt těchto keramických tvarů je na druhé straně doložen až v Pomohání. Jako konkrétní příklad lze uvést nádobu z hrobu v Obernau u Aschaffenburgu (*Endrich 1961*, 355–356, Abb. 85: 1).

Tvarově blízký lahovitý tvar, obdobně zdobený širokými žebry publikoval i S. Gabrovec (*1966*, 210, Tab. 26: 5) spolu s dalšími nálezy skupiny Mokronog v oblasti dnešního Slovinska z pohřebiště Valična Vas a vznik tamní skupiny Mokronog spojil s přílivem laténské kultury do této oblasti z „východního či severovýchodního směru“, který můžeme spojit právě s oblastí Karpatské kotliny. Chronologicky a tvarově vyvinutější tvar nádob, se zploštělými horizontálními žebry, je v rámci datace hrobového materiálu skupiny Mokronog chronologicky řazen do stupně Mokronog 3, který odpovídá již stupni LT C2 (*Guštin 1984*, 330 ff., Abb. 19: 25). Tvarování plecí v podobě vydutých žebřer, pokrývajících téměř jejich celý povrch, je doloženo i u morfologicky blízkých vysokých tvarů nádob, ale s maximální výdutí již v horní polovině těla, jak je lze sledovat od Dolního Rakouska (*Pittioni 1930*, Taf. 3: 6) i směrem do západolátné oblasti, do oblasti styku Porýní a Pomohání. G. Mahr (*1967*, 91–92, Taf. 27: 2) zahrnuje tento tvar nádob do kategorie „Schulterterrine“, jeho typu 4 („breite doppelkonischen Terrinen mit umlaufenden Rippen“), které v mladším období laténské kultury v oblasti Trevírská působí velice starobyle, mají blízké analogie v jihoněmecké oblasti ve stupni LT C, ale žádné domácí předchůdce. Z jižněji situované oblasti Falce je příkladně jmenovat nádobu lahovitého tvaru s plecemi členěnými širokým horizontálním žebrem z rozrušených hrobů na pohřebišti v Ludwigshafen-Oppau, Kr. Ludwigshafen (*Engels 1967*, 62 ff., Taf. 37: 3). Rozšíření vyvinutějších variant tohoto keramického tvaru možno sledovat v západolátné oblasti až do východní Francie, do severní Champagne a do povodí Seiny, kde je například na pohřebišti v Pitres, La Remise à Hauviné-la-Poterie (*Duval 1993*, 156, fig. 1–3/189) také doložen v závěru stupně LT C. Vzhledem k akeramičnosti laténských pohřebišť v Čechách, kde časové postavení sledovaného typu baňaté nádoby s plecemi tvořenými širokým horizontálním žebrem, zachované bez nálezových okolností, tudíž nelze blíže ověřit, je náznakem jeho chronologického zařazení do mladšího, tedy středolátné období i následný výskyt těchto keramických tvarů v sídlištním prostředí z období LT (B2–)C1a a přechodu stupňů LT C1/C2. To je dáno tvarovou podobností s nálezy ze sídliště v Mšeckých Žehrovicích, uváděných N. Venclovou (*Venclová 1998a*, Fig. 66: 9, 106: 4) či již ve zdobené podobě z nálezového fondu pozdně laténské sídliště, příkladem z Kamenného Přívozu-Hostěradic, okr. Praha-západ (*Čížmář — Čtverák 1977*, 19, obr. 19: 1). Nepřekvapuje, že tyto typické tvary na kruhu robené laténské keramiky následně obohatily keramický fond sousední jastorfské kultury pozdně laténské období, jak jsou publikovány v práci R. Müllerové (*Müller 1985*, 121 ff.).

Přímo ze sousedství Staňkovic s nálezem lahovitě nádoby v hrobě 5 s horní polovinou těla členěnou širo-

kými žebry v horizontálním směru a s mísou se zataženým okrajem, je P. Holodňákem (*Holodňák 1988*, 57, obr. 22: 1) uváděn další nález mísy se zataženým okrajem ve výbavě hrobu 1 na pohřebišti v Tvršicích s datací do fáze LT C1a. Tvar mísy se zataženým okrajem, morfologicky totožný s nálezem ze Staňkovic, pouze menších rozměrů, byl zjištěn na pohřebišti ve Vliněvsí za hlavou mladého jedince, zřejmě muže, v hrobě H 299. Tento hrob jinak neobsahuje žádné další nálezy.

8.5.4. Pravděpodobně neidentifikované hrobové nálezy

Při sledování polohy těl zemřelých v hrobových jamách jsou již na první pohled viditelné nápadně prázdné části hrobových jam pohřbů H 289, H 293 a H 313. Ve všech případech se jedná o pohřby s náramky, případně nápažníkem, zdobících jednu ruku pohřbeného, ve výbavě hrobu H 293 doprovázených ještě jediným nánožníkem. Teprve výsledky dalších výzkumů pomohou objasnit, zda tento prostor nebyl vyplněn dalším eventuálním obsahem organického charakteru.

9. Prostorový vývoj pohřebiště

S ohledem na jen velice omezené možnosti lokalizace starších hrobů se soustředíme především na sledování horizontální stratigrafie hrobů recentně zkoumaných (obr. 31A). Hrob předdouchovského horizontu H 305 se nachází přibližně ve středu plochy, zkoumané v letech 2004–2008. V jižní části plochy, zkoumané v letech 2004–2008, se kolem bohatě vybaveného hrobu H 292 nacházejí další hroby zařaditelné do průběhu LT B1b–c. Jedná se o hroby s nižší úrovní výbavy H 303, H 307, H 311, H 312 a H 313, zatímco na opačném konci této části pohřebiště je situován hrob s anomálií v uložení výbavy H 308, více na sever hrob s nestandardní výbavou dvěma náramky a pouze jedním nánožníkem H 291 a v nejsevernější části dětský hrob H 289. Logice nárůstu pohřebiště směrem od severu k jihu také odpovídá situování hrobů H 283 a H 284 ze závěru LT B1c a počátku LT B2a dále jižním směrem, zatímco pouze hrob H 288 ze staršího úseku fáze LT B2a se nachází severozápadním směrem ve zcela izolované poloze, bezpochyby bez souvislosti s chronologickým vývojem pohřebiště (viz *kap. 10.1*). Podobně oproti hrobu H 304 fáze LT B2a a hrobu H 281 fáze LT B2b, situovaným v jižní části recentně zkoumané plochy, se hroby H 294 a H 309 s odlišnostmi ve výbavě spolu s hrobem H 310 nachází severním směrem. Hroby fáze LT B2b – H 298 a H 293 se opět nachází ve střední a v jižní části plochy zkoumané v letech 2004–2008, k nim se řadí i hrob H 280, zkoumaný v roce 1937 na ploše situované odsud dále na jih. Zde byly odkryty i hroby H 286 a H 287. Také nejmladší hrob H 302 se nachází v jižní části plochy zkoumané v letech 2004–2008. Zjištěná tendence v postupném ukládání hrobů na pohřebišti ve Vliněvsí rámcově ve směru od severu k jihu vysvětluje i přítomnost ojedinělých předmětů v mladší, tedy jižním směrem lokalizované části pohřebiště, dotčené těžbou písku před jeho záchranným výzkumem. Vedle již výše jmenovaných zbraní a keramické nádoby je to i výskyt bron-

zového kroužku z opasku z Maštaliřovy sbírky i. č. 24223 (obr. 9: 8) i výskyt nezachovaného bronzového náramku „s hráškovým ornamentem reliéfním“, uváděného v NZ 2533/40 z 21. 5. 1940.

Pohřebiště ve Vliněvsí je další lokalitou, která ukazuje neudržitelnost starší představy A. Knora (*Knor 1964*, 121) o ukládání ojedinelých hrobů v období duchovského horizontu a vytváření větších pohřebišť až v mladším období. Podobně jako na rozsáhlých pohřebišťích typu Jenišova Újezda v severozápadních Čechách (*Waldhauser et al. 1978*; *Kruta 1977*) či Letek nad Vltavou ve středních Čechách (*Waldhauser — Sedláček 1987*), začíná intenzivní a dlouhodobé využívání pohřebišť systematicky již nejen v duchovském, ale již i v předduchovském horizontu.

Vedle této tendence chronologického vývoje ukládání hrobů na pohřebišti ve Vliněvsí rámcově ve směru od severu k jihu, jak je doložené i na laténských pohřebišťích v dalších regionech (*Čižmář 1978*, 130), poskytují další vysvětlení systému rozložení hrobů i projevy sociální struktury a pohřebního ritu pohřbívací populace.

10. Aspekty pohřebního ritu

Z celkového počtu 34 dokumentovaných hrobových celků ve Vliněvsí bylo 8 bez dochované výbavy a milodarů. U 26 hrobů, což představuje 76 % dokumentovaných hrobů, byly v hrobové jámě zjištěny artefakty.

Základní charakteristikou pohřebního ritu ve Vliněvsí je pohřeb nespáleného těla, který na laténských pohřebišťích v Čechách dominuje po celou délku jejich používání až do jeho závěru (*Sankot 2007b*, 117).

10.1. Orientace a poloha hrobů

Dle NZ 4230/40 bylo do dubna 1940 prokopáno 16 hrobů, orientovaných ve směru S–J „ve čtyřech řadách souběžných“, s jediným hrobem „v samostatné řadě (celkem páté)“. Řady byly přitom situovány od sebe ve vzdálenosti cca 4 m. To naznačuje jejich obdobnou organizaci v málo početných řadách, jak jsou rozloženy i hroby zkoumané v letech 2004–2008. Pohřebiště tak bylo organizované do protáhlého tvaru. Vedle toho byl hrob H 288 uložen zcela izolovaně ve vzdálenosti 570 m od hrobu H 289 na severním okraji, 660 m od středu areálu tehdejšího pohřebiště a to i přes pravidelnou výbavu typu bohatě vybavených pohřbů dospělých žen.

Orientace všech pohřbů, bez výjimky kostrových, je hlavou k severu, s jedinou výjimkou u hrobu H 302, který vykazuje i další anomálie ve výbavě pohřbu a jejím uložení. Zastoupení kostrových hrobů orientovaných hlavou k jihu je v Čechách marginální (*Waldhauser et al. 1978*, II, 167 ff.; *Lorenz 1978a*, 71, Abb. 33; *1978b*, 73 ff., *Sedláčková — Waldhauser 1987*, 162; *Budinský — Waldhauser 2004*, 79–81). Nálezová situace hrobu H 302 potvrzuje ilustrativním způsobem závěry v pracích L. Pauliho (*Pauli 1975*, 91), P. Budinského a J. Waldhausera (*Budinský — Waldhauser 2004*) a H. Sedláčkové a J. Waldhausera (*Sedláčková — Waldhauser 1987*, 162) o spojení výjimečné orientace těla pohřbeného hlavou k jihu se zvláštnostmi v pohřebním ritu

a výbavě. Při vyhodnocení těchto výjimečných pohřbů uvažoval již J. Waldhauser (*Waldhauser et al. 1978*, II, 172), nověji P. Budinský a J. Waldhauser (*Budinský — Waldhauser 2004*, 81) i s ohledem na charakteristický výskyt orientace hlavou k jihu na území Slovenska a Maďarska i Švýcarska o označení těchto hrobů jako hrobů migrantů.

Ze sledování rozložení hrobů dle typů výbavy (obr. 31B) vyplývají určité preference v jejich umístění na pohřebišti. Jak bylo uvedeno již výše, součástí výzbroje, pocházející z bojovníckých hrobů, jsou obsaženy v nálezo-ovém fondu, který zachránil V. Maštaliř při těžbě písku ve čtyřicátých letech 20. století. Proto pochází z plochy jižně od prostoru zkoumaného v letech 2004–2008, kde pohřby se zbraněmi zcela chybí. Vedle hrobů s nákrčníky H 283, H 284 a H 286 (?), pocházejících z konce třicátých a počátku čtyřicátých let z plochy jižně od prostoru zkoumaného v letech 2004–2008, byly recentním výzkumem identifikovány další tři hroby s nákrčníky H 292, H 298 a H 302 pouze v prostoru jižní části nově zkoumané plochy. Naopak všechny pohřby s výbavou dominovanou nánožníky jsou situovány převážně severně od hrobů s nákrčníky. Pohřby s dvojicemi náramků jsou umístěny na západní, pohřby s jedním náramkem na východní straně prostoru zkoumaného v letech 2004–2008.

10.2. Hrobová jáma

10.2.1. Otázka povrchového označení

Neprímým důkazem nutného povrchového označení je skutečnost, že jednotlivé hroby se navzájem zcela respektují a nejsou zaznamenány žádné případy náhodných superpozicí. Z různých možností původního povrchového označení hrobů, uváděných J. Filipem (*Filip 1956*, 291) a J. Waldhauserem (*Waldhauser et al. 1978*, II, 165, Abb. 66; *Waldhauser 1987*, 49–50), by v úvahu mohla přicházet kúlová jamka na severní straně hrobu H 303.

10.2.2. Velikost hrobové jámy

Uváděné rozměry jam jednotlivých hrobů značně kolísají a na *tabulce 2* lze sledovat příklady i větších rozměrů hrobových jam u pohřbů s jednodušší výbavou oproti hrobům s nákladnější výbavou či u hrobů dětských jedinců, pohřbených v řadě případů ve větších hrobových jamách než dospělí jedinci. Stejná situace byla zjištěna při publikaci moderně zkoumaného pohřebiště v Kutné Hoře - Karlově (*Valentová — Sankot 2011*, 379–381).

10.2.3. Úprava hrobové jámy

Dle údajů v nálezové zprávě byla v hrobě H 280 zachycena „tabákovitá“ vrstvička na dně hrobové jámy. Podobně jsou uváděny P. Budinským a J. Waldhauserem (*Budinský — Waldhauser 2004*, 86) další příklady organických materiálů, užítých k vystlání dna hrobové jámy, identifikovaných u řady recentně zkoumaných latén-

ských pohřbů. Nověji byly získány detailní údaje o vyloužení den hrobových jam organickými materiály při výzkumu pohřebiště v Kutné Hoře - Karlově (Valentová — Sankot 2011, 381–383).

U hrobů zkoumaných v letech 2004–2008 na pohřebišti ve Vliněvsi lze častěji sledovat způsoby úpravy dna hrobových jam, spojených se záměrem umístění výdřevy obdélníkového tvaru. Nepřímým důkazem další výdřevy v horní části hrobové jámy může být podle postřehu P. Limburského i pokročilý rozklad kosterního materiálu díky přístupu vzduchu do dutého prostoru. Přímými důkazy výdřevy spodní části hrobové jámy jsou přímé stopy dřevěných schránek ve výplni hrobových jam (hrob H 288, H 292, H 309) spolu s profily hrobů se schodovitou úpravou dna hrobové jámy (hrob H 292, H 293, H 294, H 296, H 298, H 299, H 302, H 303, H 305, H 306, H 308, H 309, H 312). Tyto stopy byly sice zachyceny v jednotlivých pohřbech s výbavou všech typů, ale systematicky jsou doloženy v pohřbech s výbavou, charakterizovanou přítomností nákrčníků a v pohřbech s nánožníky. Jejich rozměry dosahují délky 180–205 cm a šířky 55–65 cm. Výjimečné rozměry byly zjištěny u hrobu H 305. V něm bylo uloženo tělo zemřelé ženy vyššího věku ve zcela ojedinělé skrčené poloze na levém boku, s rukama složenými před obličejem. Schodovitě zahloubení ve dně hrobové jámy má v tomto případě nejkratší délku 170 cm a zároveň největší šířku 90 cm.

Na rozdíl od kamenných závalů v hrobových jamách, zjišťovaných v oblasti Podunají a mnohdy spojovaných s rituálními a sociálními aspekty pohřebního ritu, zcela výjimečných v české oblasti (Sankot 2007b, 113–114), lze přítomnost ojedinělých velkých kamenů na hraně zahloubení ve dně hrobových jam spojovat na pohřebišti ve Vliněvsi s technickým řešením zajištění konstrukcí dřevěných schránek, jak to naznačuje jejich výskyt ve zdejším hrobech H 288, H 306 a H 312.

10.3. Poloha a zachování těla

Na pohřebišti ve Vliněvsi byly zjištěny tři případy hrobů (hrob H 296, H 300 a H 301), kde tělo zemřelého nebylo vůbec do hrobu uloženo. Obdobně byla u hrobu 28 na pohřebišti v Radovesicích I sice zjištěna série železných svorek, ale také chybělo celé tělo. J. Waldhauser (1987, 56, 128, Abb. 35) uvažuje o funkci hrobu jako „kenotafu“.

Vedle dominující polohy pohřbených v natažené poloze s rukama podél těla byly na pohřebišti ve Vliněvsi zjištěny i některé anomálie v poloze celého těla či jeho částí. Uváděný přehled však nelze považovat za kompletní již vzhledem k fragmentárnímu stavu skeletů, u kterých v řadě hrobů chybí podstatné části. Tato skutečnost byla sice detailně zaznamenána výzkumem v letech 2004–2008 (hrob H 289, H 293, H 294, H 295, H 303, H 307, H 308, H 309, H 310, H 311, H 313), nicméně zaznamenána byla již při odkrytí prvních hrobů v předválečném období (hrob H 280). Zároveň již tehdy byly i přes porušení původní situace zaznamenány odlišné polohy některých částí těla (hrob H 281).

Ve zcela výjimečné poloze na levém boku bylo uloženo tělo v hrobě H 305. Ruce zemřelé ženy ve věku nad 50 let byly uloženy před obličejem v „adoračním gestu“, pohřeb byl ale vybaven na svou dobu nákladnou výbavou (viz kap. 12). J. Filip (1956, 292–294) dokonce považuje

pohřby ve skrčené poloze za „běžný“ jev na laténských pohřebištích s častějším výskytem v oblasti Podunají. Přesto byly v přehledu poměrně rozsáhlého souboru pohřbů s odlišnou polohou kostry v různých oblastech laténské kultury, zahrnujícího i desítky pohřbů s normální výbavou, pohřby s odlišnou polohou kostry na laténských pohřebištích v Čechách zastoupeny jen sporadicky (Pauli 1975, 140 ff.). Mezi důvody tohoto stavu lze uvažovat zejména o absenci spolehlivě datovaných nálezů, jak sledujeme u hrobu 26 na pohřebišti v Jenišově Újezdě (Waldhauser et al. 1978, I, 44–45, Taf. 46) či u hrobů 6 a 25b na pohřebišti v Letkách, okr. Praha-západ (Waldhauser — Sedláček 1987, 95, 100–101). Podobně i další laténské pohřby z Čech se skrčenou polohou kostry vykazují dle P. Budinského a J. Waldhausera (Budinský — Waldhauser 2004, 82) minimální či zdeformovanou výbavu.

Skrčená poloha na pravém boku byla zaznamenána i v pohřbu 11 v Kutné Hoře - Karlově, který byl vybaven pouze železnou sponou. V tomto případě ji J. Valentová (1993, 626) spojuje s degenerativními změnami na kostře pohřbeného. Diskuse k fenoménu odlišné polohy celého těla může samozřejmě naznačovat více možností vysvětlení. Zajímavou možností interpretace odlišné polohy celého těla nabízí výsledky antropologického rozboru hrobu 19 na pohřebišti v Makotřasích. Důvodem skrčené polohy celého těla zemřelé na pravém boku je možné vysvětlit i zvykem sedět v dřepu, pravděpodobně v souvislosti s určitým druhem pracovní činnosti (Čížmář 1978, 129 ff.). Toto vysvětlení však zároveň není nutné přebírat pro skrčenou polohu těla v pohřbu H 305 ve Vliněvsi s ohledem na jeho relativně bohatou výbavu.

Ve zcela výjimečné poloze bylo uloženo tělo zemřelého jedince i v hrobě H 291 a to na břiše. Tento pohřeb patří k minoritní skupině pohřbů vybavených pouze jediným nánožníkem a ve funkci náramku byl uložen bronzový náramek ve zdeformovaném stavu.

Sociální kritéria, založená na materiální nákladnosti výbavy pohřbů, jsou však podle dostupných údajů nepoužitelná pro interpretaci odlišné polohy končetin pohřbených. Odlišná poloha pravé ruky byla zachycena již při výzkumu bohatě vybaveného hrobu H 283 ve Vliněvsi v roce 1937 (obr. 8), odlišná poloha levé ruky byla nověji zjištěna naopak v pohřbu bez výbavy H 297. Odlišná poloha pravé ruky, směřující do pánve, je uvedena u pohřbu H 313, který vedle dvou bronzových spon obsahoval pouze zdeformovaný náramek na pravé ruce. Zároveň však nelze přehlédnout další odlišnosti v poloze těla zemřelých spolu s příklady deformačních zásahů. Rozlámané zlomky esovitě vinutého náramku byly identifikovány i v pohřbu H 311 u pravé ruky, položené v pánvi těla, značně odkloněného od osy jámy. Již při výzkumu hrobu H 281 v roce 1937, který byl těžbou písku částečně porušen ve své dolní části (obr. 7A), byly identifikovány zlomky předloketních kostí jedné z rukou, uložené za hlavou pohřbeného jedince. V hrobě H 304, který dle vlastní výbavy obsahoval i neobvyklý výskyt starších poškozených šperků ve výplni jámy, byla zase levá ruka zemřelé umístěna v neanatomické poloze u její pánve. Podobně v hrobě H 309, na jehož profilu není doloženo dodatečné porušení, byl zjištěn shluk zápěstních kůstek, uložený spolu s jednou bronzovou sponou v jehož západním rohu hrobové jámy.

10.4. Odlišnosti v poloze a zachování součástí výbavy

Jedna ze dvou železných spon, které jsou běžně lokalizovány v okolí ramen, byla již při výzkumu hrobu H 286 v roce 1940 identifikována v odlišné poloze nad pánví. V podobné poloze byla zjištěna jedna ze dvou párových spon v hrobě H 304. V pohřbu H 292 byla nalezena větší bronzová spona u pravého chodidla. Neobvyklá je poloha bronzové spony v pohřbu H 309, identifikované v jihozápadním rohu hrobové jámy. Pro pohřby H 286, H 292 eventuálně H 304 je sice přitažlivá interpretace takového uložení spon v nefunkční poloze na základě početných příkladů z laténských pohřebišť v Čechách jako odraz zavinutí těl pohřbívaných do textilního rubáše (*Budinský — Waldhauser 2004*, 84–85), zároveň ale nevysvětluje uložení spony v hrobě H 309 v jihozápadním rohu hrobové jámy spolu se shlukem záprstních kústek. I v řadě dalších případů se nabízí možnost hledat vysvětlení v oblasti dodatečných zásahů.

Dle profilu hrobu H 294 i stavu poničené kostry přichází v úvahu druhotné narušení pohřbu, které může vysvětlovat i zlomkový stav pravého náramku. Obtížnější je interpretace nálezu bronzového náramku u levého kolena v hrobě H 293, který rozšiřuje počet odlišně umístěných šperků v nefunkční poloze, nověji názorně zachycený u řady pohřbů na pohřebišti v Radovesicích II (*Budinský — Waldhauser 2004*, 46 ff.) či v Kutné Hoře - Karlově (*Valentová — Sankot 2011*, 384–386). Právě nálezy z Kutné Hory - Karlova v nefunkční poloze se nacházejí často v poškozeném stavu. Obdobným příkladem je na pohřebišti ve Vliněvsí nález tří zlomků jednoho bronzového náramku, uložených v pohřbu H 308 na třech vzdálených místech – u pravého lokte, na levé straně pánve a vlevo od lebky. Obdobně i ve výbavě hrobu H 291 se symetricky uloženou dvojicí bronzových náramků, ale jen s jedním pravým nánožníkem, byl stejný bronzový náramek uložen na pravé ruce v poškozeném stavu. Také celokovový opasek v pohřbu H 302 byl nalezen ve zlomkovité podobě, rozložený na ploše od středu po samotný okraj hrobové jámy.

Pohřeb dospělé ženy H 304 je na pohřebišti ve Vliněvsí je jediným pohřbem, jehož výbavu ze symetricky nošených bronzových náramků, párových bronzových a další železné spony doplňují nálezy chronologicky starších tvarů, náramku s pečátkovými konci a bronzové spony münsingenského typu, uložených ve zlomkovitém stavu ve výplni hrobové jámy. Přitom sled vrstev v jejím profilu nevyklučuje druhotné narušení výplně hrobové jámy.

11. Antropologické určení

Na rozdíl od zachovalého antropologického materiálu z pohřebišť vinařické skupiny období stěhování národů na stejné lokalitě, který umožnil podrobnou analýzu a získání rozsáhlého množství údajů o podmínkách života pohřbívaných společnosti (*Limburský et al. 2010*), je fyzický stav odkrytého antropologického materiálu na

laténském pohřebišti natolik fragmentární, že analýzou bylo možno získat vyhodnotitelné údaje pouze o 17 pohřbech (*tab. 2*).

Ve třech hrobech zcela chybělo tělo pohřbeného (H 296, H 300 a H 301), údaje o věku a pohlaví zemřelých nebylo možné především vzhledem k mizivému množství kosterního materiálu zjistit u pohřbených, uložených v sedmi hrobech (H 294, H 295, H 298, H 308, H 310, H 311). U zemřelých v osmi hrobech s určením věku *infans II–III až adultus I*, eventuálně *senilis* (H 289, H 292, H 302, H 303, H 309, H 312, H 313) nebylo možné provést určení pohlaví. Ve čtyřech hrobech s pohřbenými ve věku *adultus I až maturus* (H 288, H 290, H 291, H 299) byly možné vedle kategorie věku určit i pravděpodobné pohlaví, pouze u čtyř pohřbů (H 297, H 304, H 305, H 306) byl určen věk i pohlaví zemřelých. S takto zúženými údaji mohla být vyhodnocena pozorování o sociální struktuře i různých aspektech pohřebního ritu.

Z patologických změn byly zjištěny ve Vliněvsí degenerativní změny páteře a kloubů končetin související s věkem dožití, u několika jedinců byly zaznamenány patologické změny chrupu – zubní kazy, zánět zubního lůžka, intravitální ztráty zubů.

Zachovalost kosterního materiálu je problémem pravděpodobně všech laténských kostrových hrobů a pohřebišť. S popisem „fragmentární pozůstatky“ se setkáváme u většiny zkoumaných koster snad na všech pohřebištech. Například v Radovesicích mohla být výška postavy vypočítána pouze u dvou mužských koster, délkošírkový index lebky mohl být vypočítán pouze u tří jedinců (*Stloukal 1981*).

Původní představa o krátkolebosti Keltů byla nálezy dlouholebých jedinců zpochybněna a ukázalo se, že populační skupiny byly značně heterogenní (*Chochol 1978*). Rovněž tělesná výška kolísá – u mužů se pohybuje okolo 170 cm (± 10 cm), u žen nejčastěji mezi 145 a 160 cm. Rovněž průměrný věk dožití je mezi jednotlivými populačními skupinami rozdílný (*Stránská — Velemínská 1999*).

Z hlediska zdravotního stavu byly na laténských kostřích popsány vrozené anomálie, především v oblasti páteře a křížové kosti (srůst krčních obratlů, rozštěp sakrálního kanálu), četné úrazy jak na lebkách, tak na postkraniálním skeletu. Nejběžnější skupinou jsou degenerativní změny jak páteře, tak kloubů (*Stránská — Velemínská 1999*). Z arteficiálních zásahů se setkáváme s trepanacemi lebky – z našeho území byly dokumentovány tři.

Antropologická data zkoumaných 21 jedinců z laténského období z Vliněvsí neodporují údajům zjištěným na jiných laténských kostrových pohřebištech, například kolísající výška postavy u obou pohlaví. I přes omezenou výpověď hodnocení metrické charakteristiky, výšky postavy, věku dožití, pohlaví, oploštění dlouhých kostí dolních končetin a patologických změn studovaný soubor jak počtem zkoumaných jedinců, tak množstvím získatelných antropologických údajů doplňuje znalosti o populaci doby laténské v Čechách bez možnosti návazné paleodemografické či paleoepidemiologické analýzy.

Číslo hrobu	Nákrčník			Náramek			Nánožník			Prstěn			Opaskové kroužky			Spona			Další nálezy	Datace	Orientace	Pohřeb	Antropologické určení	Jáma (cm)			Rakev
	L	P	N	L	P	N	L	P	N	L	P	N	L	P	N	D.	Š.	Hl.						Rozměry (cm)			
H 292	•	•	•		•	•				■			•	•	•		B1b-c	S-J	K	20–30 let	280	124	115	■			
H 283	•	•	○		•	•							••	•		nůžky, 5 bronz. a 1 Fe kroužek	(B1c) B2a	S-J	K		240	100	125				
H 284	•	•	■		•	•			▲				•	•			B2a	S-J	K				95				
H 298	•		•										■				B2b	S-J	K		290	140	135	■			
H 286	•			•													B2b	S-J	K		180	70	100				
H 302	•														celý opasek		C1	J-S	K	inf. II-III	290	130	90	■			
H 288		•			•	•							■	■		2 kameny	B2a	S-J	K	F?; nad 40 let	250	98	95	■			
H 308				x	•	•						■					B1b-c	S-J	K		250	110	95	■	180 x 53		
H 291		•	•		•												B1b-c	S-J	K	F?; dosp.	210	78	36	■(?)			
H 293		•	○				•										B2b	S-J	K	dosp.	270	120	75	■			
H 309		•			•								•	••			B2a	S-J	K	inf. III (- juv.?)	270	110	65	■	205 x 55		
H 304		•	x	•									•	••		ve výplni 1 zl.br. sp., 3 zl. br. nár.	B2a + B1b	S-J	K	F; 40 (50?) let; patologie	240	130	100				
H 305		•	•													oxydy mědi	B1a	S-J; skrčenec	K	F; nad 50 let	220	130	40	■	170 x 90		
H 311			x														B1b-c	S-J	K		190	90	12				
H 313			•										•	•			B1b-c	S-J	K	inf. III – ad. I	260	115	110				
H 289		•															B1b-c	S-J	K	inf. III?	220	95	20				
H 307		•															B1b-c	S-J	K		250	95	20				
H 294		○	x														B2a	S-J	K		280	120	80	■			
H 281		□		•									■	■			B2b	S-J	K	dosp. (dle obr. 7A)		90	110				
H 287													■	■				S-J	K		220	70	160				
H 312													■	■		1 kámen	B1	S-J	K	dospívající?	250	110	63	■			
H 303													■				B1b-c	S-J	K	inf. II-III; 7/5–9 let	220	100	100	■(?)			
H 306													x			2 kameny	B	S-J	K	F; nad 40 let	230	120	60	■	190 x 65		
H 280													■			2 bronzové svítky	B2b	S-J	K		220	100	120				
H 310														x			B2b	S-J	K		290	110	75				
H 299																miska		S-J	K	M?; 20–30 let	240	90	30	■			
H 290																		S-J	K	spíše M; ad. I	260	110	20				
H 301																		S-J	K		220	110	130				
H 295																		S-J	K		250	130	60				
H 296																		S-J	K	bez těla	240	110	45	■			
H 297																		S-J	K	F; 20–25 let	210	80	30				
H 300																		S-J	K	bez těla	195	90	120				
H 282																		S-J	K	dosp. (dle obr. 6B)		90	100				
H 285																											

• – bronz; ■ – Fe; ▲ – švartna; x – fragment; ○ – bronz. nápažník; □ – Fe – nápažník; P – pravá; L – levá; N – neurčeno; K – kostrový pohřeb; ■ – přítomnost rakev; D – délka; Š – šířka; Hl. – hloubka

Tab. 2. Vliněves, okr. Mělník. Přehledná tabulka nálezů. — Tab. 2. Vliněves, Mělník district. Synoptic table of finds.

12. Sociální struktura z pohledu chronologie pohřebiště

Teoretické výhrady pro hodnocení úrovně a struktury výbavy pohřbů jako přímého odrazu sociální struktury pohřbívacího společenství zastihují v případě plochých kostrových pohřebišť laténské kultury opakovaně zjišťované pravidelnosti ve složení hrobových výbav, vazba na jejich materiálovou úroveň i výsledky antropologické určení pohřbených (Sankot 1977; 1978; 1980; 1993;

2007a; Bujna 1982; Waldhauser et al. 1978, II, 150 ff.; Waldhauser 1987, 38 ff.; Ramsel 2002, 123 ff.). Ty umožnily i úvahy o vymezení sociálně definovaných skupin pohřbů a eventuálně i profesního zařazení pohřbených jedinců (Bujna 1982, 36 ff.; Budinský — Waldhauser 2004, 104 ff.). Cílem publikace laténské pohřebiště ve Vliněvsí je obohacení dosavadních poznatků, aniž by s ohledem na počet nově prozkoumaných hrobů a úroveň zachování antropologického fondu bylo možno dosavadní poznatky zásadním způsobem změnit.

Předduchcovskou fází LT B1a představuje zejména hrob s dvojicí symetricky nošených náramků typu Dreiknotenring. Dle antropologického určení byla v hrobě H 305 pohřbena žena s věkem nad 50 let. Tento typ výbavy je v rámci fáze LT B1a hodnocen již V. Krutou (Kruta 1977; 1979, Fig. 1) jako typický kroj bohatě vybavených dospělých žen počátečního období pohřbívání na plochých kostrových laténských pohřebištích. Tomu neodporuje ani nejvyšší kvalita identifikovaných zbytků textilu (viz *kap. 8.3*).

Začátek fáze LT B1b–c je částečně zastoupen některými nálezy ze starších porušených hrobů. Z hrobů zkoumaných v letech 2004–2008 zastupuje spolehlivě její počáteční úsek pouze hrob H 313 a s určitou rezervou sem lze zařadit i hroby vybavené pouze jediným náramkem H 289, H 307 a H 311. Z těchto čtyř pohřbů byl u dvou pohřbů (H 313 a H 289) určen mladý věk zemřelého (*infans III*). Pohřeb H 313 je jediný vybavený jediným náramkem, který obsahuje dvě bronzové spony.

V období LT B1b–c se na pohřebišti ve Vliněvsi projevuje zásadní krojová změna v podobě nástupu nákrčníků a nánožníků. Nejbohatší výbavu této fáze má hrob H 292, tvořenou bronzovým nákrčníkem, bronzovým náramkem na pravé i levé ruce, dvojicí nánožníků, železným opaskovým kroužkem na levé straně pánve, párem symetricky na ramenou uložených spon, doplněných třetí sponou. Dle antropologického určení dosáhl pohřbený jedinec věku 20–30 let. I když není určeno pohlaví zemřelé, odpovídá složení její výbavy jednoznačně charakteru pohřbů dospělých žen, převážně bohatě vybavených, v řadě regionů laténské kultury (Sankot 1978, 81–82; Waldhauser et al. 1978, II, 151 ff.; Waldhauser 1979, 56 ff.; 1987, 42; Lorenz 1978a, 144 ff.; Bujna 1982, 361; Sankot 1993). Na pohřebišti ve Vliněvsi řadíme do této sociální skupiny i ostatní pohřby s nákrčníky, na které má svou vazbu i pohřeb jedince nízkého věku H 302. Počet pohřbů vybavených nákrčníky je nadprůměrný ve srovnání s ostatními laténskými pohřebišti v Čechách.

Druhým typem výbavy bohatě vybavených pohřbů dospělých žen tohoto období je pohřeb s výbavou náramky a nánožníky, jak byl zjištěn v hrobě H 308. I když také u tohoto pohřbu chybí antropologické určení pohlaví, složením výbavy odpovídá jeho zařazení do skupiny bohatě vybavených pohřbů žen s věkem, stanoveným v širokém rozmezí od *infans III* do *senilis*.

Společným rysem dvou posledně jmenovaných skupin hrobů je změna kroje, která se projevuje v průběhu přechodu od fáze LT B1c do LT B2. V jejich kroji jsou nyní použity masivní plasticky zdobené bronzovými náramky, nošené asymetricky na levé ruce a eventuálně doplněné levým nápažníkem, a dvěma až třemi původně bronzovými, posléze železnými sponami. Antropologické určení hrobů H 283 a H 284 chybí, pohřeb v hrobu H 288 patřil dospělé ženě ve věku nad 40 let. Dospělý jedinec, pravděpodobně žena, uložený v hrobě H 291, byl vedle bronzového náramku na levé a pravé ruce vybaven pouze jediným nánožníkem, v tomto případě na pravé noze.

Ve stupni LT B2 zastupují skupinu hrobů s nánožníky na pohřebišti ve Vliněvsi hroby H 309 a H 293 s asymetricky nošenými náramky na levé ruce, v hrobě

H 293 se vyskytuje navíc i levý nápažník, v obou případech jsou hroby ale vybavené jen jedním nánožníkem. Tendenci spojenou s rozpadem či nahrazováním původního kompletního kroje bohatě vybavených pohřbů dospělých žen novým krojem lze nejlépe sledovat ve výbavě pohřbu v hrobě H 298. Ta obsahuje vedle bronzového nákrčníku a jediného náramku, asymetricky umístěného na pravé ruce, pouze jediný železný opaskový kroužek na pravé straně pánve, zatímco nánožníky jako atribut bohatě vybavených pohřbů dospělých žen zde již chybí. Extrémním příkladem je výbava nejmladšího hrobu H 302 z fáze LT C1a, v níž zcela chybí náramky i nánožníky. Hrob H 302 s jedincem ve věku *infans II–III* obsahuje z kruhových šperků pouze bronzový nákrčník zmenšených rozměrů v neobvyklé kombinaci s celokovovým opaskem, nalezeným v nefunkční a značně neobvyklé poloze, rozloženým po částech na více místech hrobové jámy.

Jako další skupina se vydělují pohřby s nižší úrovní výbavy pouze symetrickou kombinací náramků odlišného tvaru, nošených na levé i pravé ruce. Náramkem na levé i pravé ruce, dvojicí párových spon kratšího tvaru a železnou sponou větších rozměrů byl vybaven jedinec pochovaný v pohřbu H 304, opět antropologicky určený jako žena ve věku nad 40 let. Pro pohřeb vybavený levým nápažníkem H 294 a zlomkem dalšího kruhu, zřejmě pravého náramku a pro pohřeb H 281, s výbavou levým železným nápažníkem i dalším bronzovým náramkem a železnými sponami, chybí antropologické určení.

Pohřby vybavené po celé období pohřbívání, pouze jednou až dvěma železnými sponami jsou antropologicky určeny jako převážně dospělí jedinci, hrob H 306 byl určen jako pohřeb dospělé ženy, pouze hrob H 303 jako pohřeb jedince ve věku *infans II–III*. Přitom na ostatních laténských pohřebištích jsou pohřby s výbavou obsahující pouze jedinou železnou sponu určeny jako pohřby mužské (Sankot 1978, 81; Waldhauser et al. 1978, II, 153–155; Waldhauser 1979, 57, Tab. 6; 1987, 44, Abb. 6; Sankot 1993, 312–314). Pohřeb H 299, s miskou v levém horním rohu hrobové jámy, je antropologicky určen jako pohřeb spíše mladého muže. Ve výsledcích antropologického určení zbývajících pohřbů bez jakékoliv výbavy je zastoupen pohřeb dospělé ženy (H 297) a dospělého jedince spíše mužského pohlaví (H 290).

I přes částečnou nejednoznačnost určení jednotlivých skupin pohřbů podle výbavy, známých již z ostatních laténských pohřebišť v Čechách (viz *výše*), je na pohřebišti ve Vliněvsi zcela nápadný výrazný výskyt pohřbů ženské části vesnické elity s typickými kroji s výbavou nákrčníky, nánožníky i náramky (*tab. 2*). Přitom svým počtem přesahuje výskyt nákrčníků jejich množství na ostatních laténských pohřebištích v Čechách a navozuje dojem téměř dynastického umísťování vedoucích jedinců tehdejší společnosti na sledovaném pohřebišti až do závěru zdejšího pohřbívání. To podporuje i výjimečný počet zastoupených atraktivních typů šperků, vedle na místní poměry naprosto výjimečného množství nákrčníků i esovitě vinutých náramků, münsingenských spon s korálovými vložkami i náramků s plastickou výzdobou středů a zesílených konců.

Jen stopově jsou doloženy pohřby druhé dominantní, tedy bojovnické složky. Pouze v nálezovém fondu, zachráněném V. Maštálířem ve čtyřicátých letech a pocházejícím z prostoru jižně od plochy pohřebiště zkoumané v letech 2004–2008, jsou identifikovány části výzbroje nejméně dvou bojovnických hrobů. Ty se ale chronologicky řadí do série hrobů z mladší fáze stupně LT B2 a přechodu do stupně LT C1, spojených i s rozpadem původních typů ženského kroje.

13. Otázky identity

Mimořádný charakter hrobu H 305 spočívá vedle zcela odlišného uložení pohřbeného v poloze skrčence i v přítomnosti dvojice náramků typu tzv. „Dreiknotenring“ v jeho výbavě. Ty představují rudimenty módního proudu, který se v Čechách projevil v období přechodu od pohřbívání pod mohylami či naopak v plochých žárových hrobech stupně LT A k prvním plochým kostrovým hrobům (viz *kap. 8.2.2*). České nálezy tvoří východní okraj jejich početnějšího rozšíření v západoláténské oblasti, dokumentovaný již H.-E. Joachimem (*Joachim 1992*).

Hrob H 292 s nejbohatší výbavou fáze LT B1b–c signalizuje další změnu kroje, obsahující řadu západoevropských prvků: bronzový nákrčník s uzávěrem pseudo-pečetítkového tvaru a postranní západkou, osmičkovitě pletený pravý náramek, masivní bronzový náramek s lyrovitou výzdobou konců, odlišný typ přezky opasku. Jmenované tvary tak rozšiřují již dříve známé série šperků západoevropského původu v prostředí laténských pohřebišť v Čechách, uváděných P. Budinským a J. Waldhauserem (*Budinský — Waldhauser 2004*, 115 ff.). Zároveň použití dvojice sedlovitých kruhů ve funkci nánožníků v hrobě H 292 je ve srovnání s ostatními laténskými hroby v české oblasti zcela neobvyklé. Také další hroby ve Vliněvsi obsahovaly některé nálezy stupně LT B1, běžné v oblastech jižně a západně od Čech – esovitě vinuté kruhy, nákrčník s úzkými konci či nánožníky s geometrickou výzdobou. Zcela výjimečný je počet šesti nákrčníků, šperků typických dle H. Lorenze (*Lorenz 1980*, 134) pro západoláténskou oblast. Přitom na pohřebišti ve Vliněvsi ve stupni LT B1 zcela chybí bojovnické hroby, podobně jako na laténských pohřebištích v Lotrinsku (*Defressigne et al. 2010*, 204).

Již od začátku stupně LT B2 se začínají objevovat prvky ze zcela odlišného směru – z Podunají. Uložení (části) železných tzv. ovčáckých nůžek ve výbavě zemřelého v bohatě vybaveném hrobě H 283 je typickým rysem pohřebního ritu v podunajské oblasti (viz *výše*). Nález v hrobě H 283 ve Vliněvsi, chronologicky řazený do počátku fáze LT B2a, je nejstarším dokladem tohoto nálezu na plochých pohřebištích v Čechách. Stejný nález ovčáckých nůžek z hrobu 4/1899 v Dobšicích, okr. Nymburk, uvedený *výše (kap. 8.4.2)* je opět doprovázen dalšími nálezy východoláténského charakteru.

Výše byla také pojednána přítomnost spony typu Pottenbrunn-Horný Jatov s výskytem ve východní části Podunají. V oblasti pohřebního ritu je v Čechách marginální orientace těla pohřbeného hlavou k jihu, jak je zaznamenána ve Vliněvsi v hrobě H 302. Při vyhodnocení orientace hlavou pohřbeného k jihu uvažují P. Budinský a J. Waldhauser (*Budinský — Waldhauser 2004*,

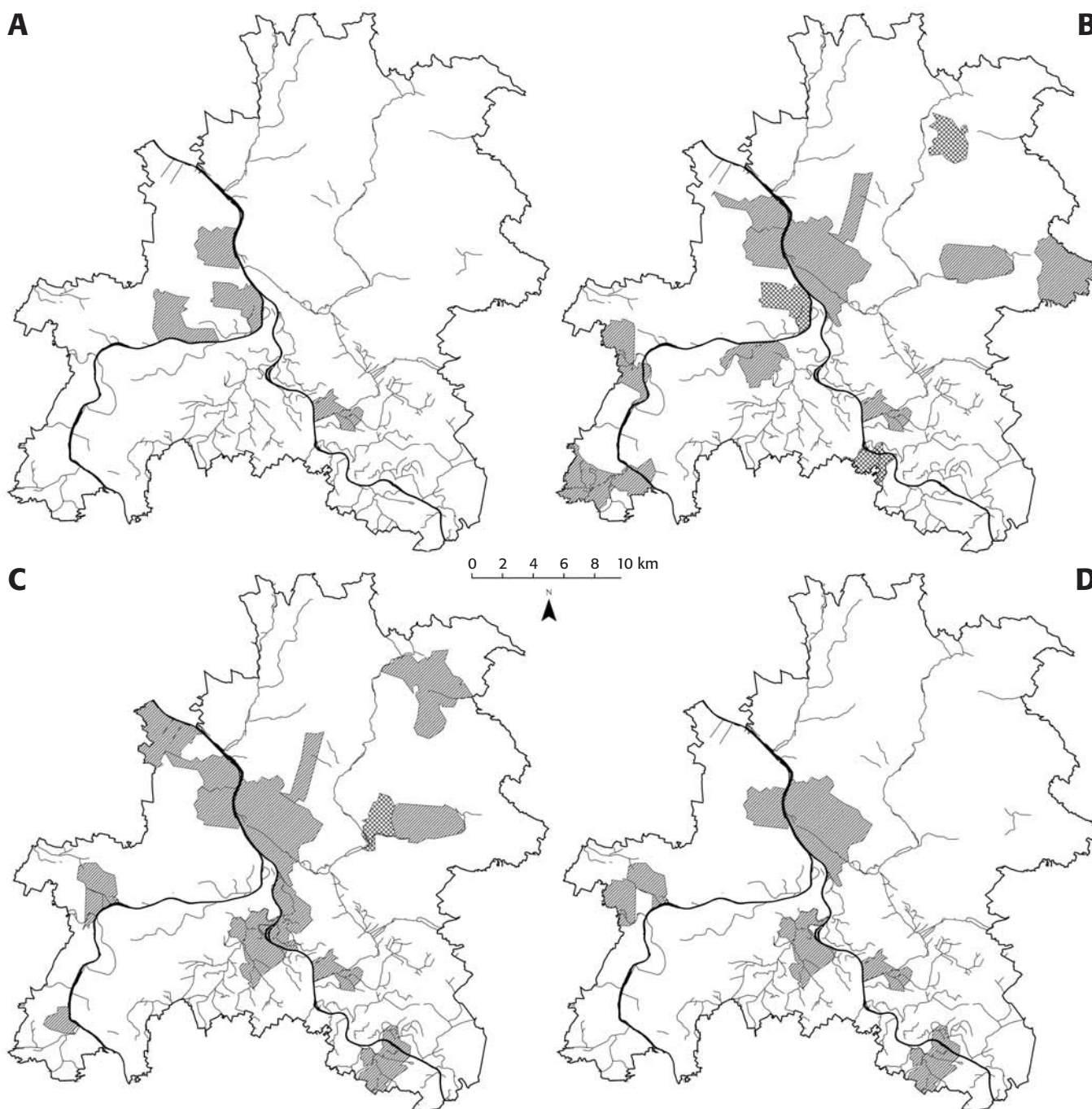
80–81) i s ohledem na její charakteristický výskyt na území Slovenska a Maďarska i Švýcarska o exogenním charakteru jedinců pohřbených v těchto hrobech. Tomu neodporuje ani typ řetězového opasku, použitý v tomto hrobě H 302 ve Vliněvsi, s konstrukčními a výzdobnými prvky, běžnými ve východních Čechách a na Moravě (viz *kap. 8.2.3*).

Pouze v nálezovém fondu, zachráněném V. Maštálířem ve čtyřicátých letech a pocházejícím tedy z prostoru jižně od plochy pohřebiště zkoumané v letech 2004–2008, jsou identifikovány části výzbroje nejméně dvou bojovnických hrobů. Ty se na pohřebišti ve Vliněvsi chronologicky řadí právě do série hrobů z mladší fáze stupně LT B2 a přechodu do fáze LT C1. Oba železné opasky patří do skupiny celokovových tvarů, nahrazujících dřívější opasky z organického materiálu, u kterých byly části spojované jednotlivými bronzovými či železnými kroužky. Touto inovací bylo dle A. Rapina (*Rapin 1993; 1995*) dosaženo větší rychlosti bojovnických jednotek, kterou vyžadoval průběh pochodů na Balkán a do Středomoří v průběhu 3. stol. př. Kr., následně i jejich zpětný pohyb. Dynamický charakter mladšího úseku pohřbívání na pohřebišti ve Vliněvsi dosvědčuje i keramická nádoba dvojkónického těla se širokým horizontálním žebrem (viz *výše*) s analogiemi až v podunajské oblasti na jedné a v oblasti západní Evropy na druhé straně. Konkrétně lze uvést oblast styku Pomořanů a Porýní i oblast východní Francie. V případě tohoto nálezu může jít o další doklad přílivu podunajských výrobků do střední a západní Evropy v průběhu 3. století př. Kr., doplňující již známé starší příklady (*Sankot 2014b*).

14. Chronologický vývoj pohřebišť doby laténské v mikroregionu

Posouzení chronologického vztahu k okolním lokalitám je ztíženo jednak fragmentárním stavem nálezového fondu, menšími možnostmi terénního výzkumu regionu v minulosti na jedné a možným dlouhodobějším používáním jednotlivých typů šperků v kroji místního laténského obyvatelstva na druhé straně. Posledně jmenovaný problém byl pro inventář pohřebišť z české oblasti již zdůrazněn J. Waldhauserem (*Waldhauser 1987*, 37, Abb. 4), možným příkladem jsou vedle kruhových šperků jednoduchých tvarů i dokonce tvary esovitě vinutých náramků (viz *kap. 8.2.2*).

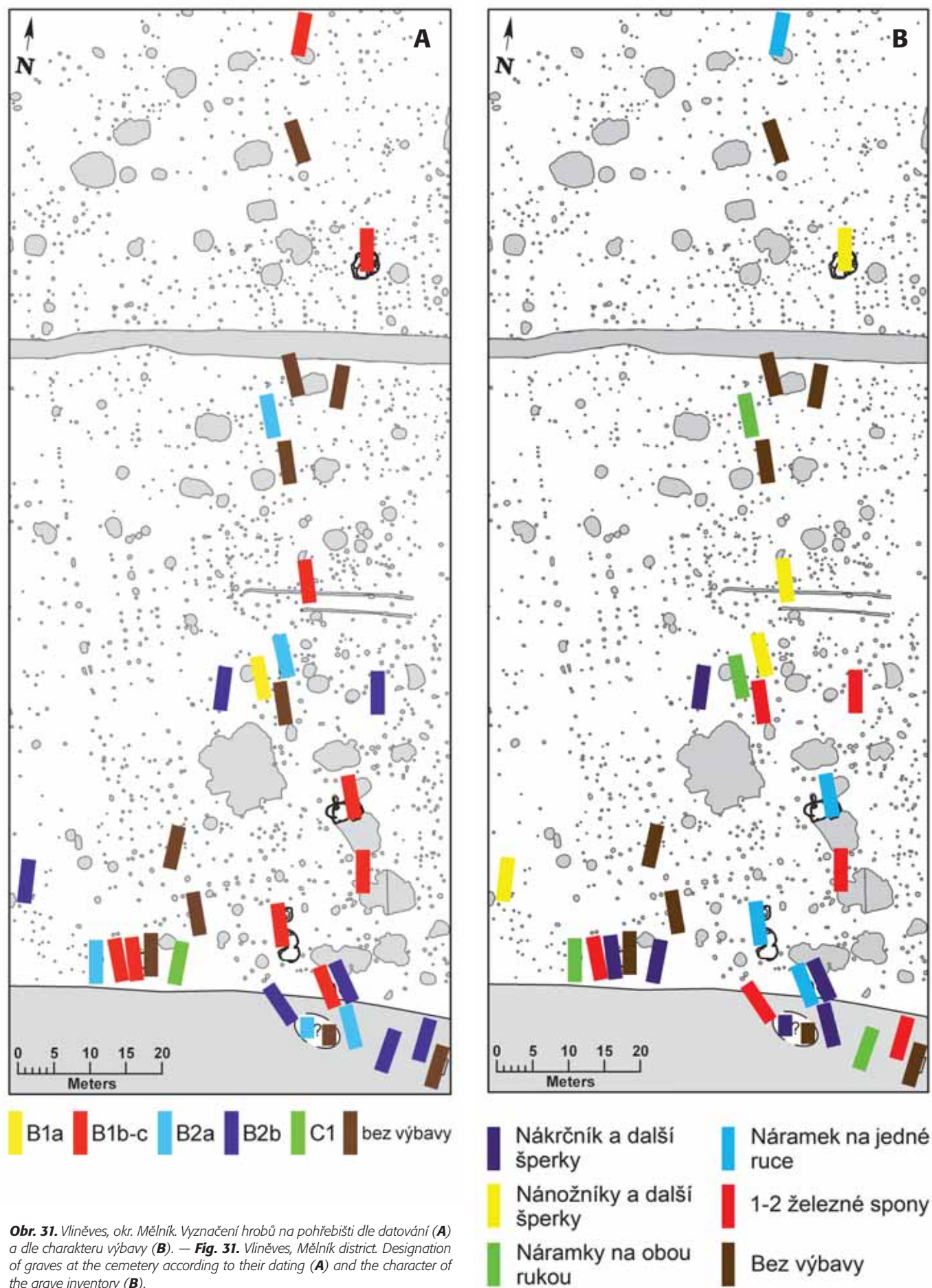
Nicméně z výzkumů na nedalekém katastru Hořína, v poloze Na pískách jsou již B. Čermákem (*Čermák 1900*) zmiňovány nálezy kostrových hrobů, které nověji M. Chytráček (*2013*) ztotožnil s pohřby příslušníků společenské elity časně laténského období. Recentním výzkumem P. Limburského v roce 2004 byly také odkryty obdobně vybavené kostrové hroby přímo na pohřebišti ve Vliněvsi, uložené v příkopovitých žlabech, vymezujících čtyřúhelníkový prostor (*Limburský 2010*). Spojení těchto v Čechách nově identifikovaných typů objektů s pohřby významných jedinců časně laténského období potvrdilo odkrytí hrobu s příkopovitým žlabem čtyřúhelníkovitého tvaru v nedalekém Černoučku (*Briční — Sankot 2006*). Ke společenské elitě časně laténského období patřil i pohřbený v hrobě 2254 v Tišicích (*Foster — Sankot 2007 (obr. 30 A)*).

Obr. 30. Vymapování laténských hrobových nálezů na okrese Mělník. **A** – stupeň LTA; **B** – stupeň LT B1; **C** – stupeň LT B2; **D** – stupeň LT C1. (Kresba Č. Čišecký).
Fig. 30. Mapping of La Tène grave finds in the Mělník district. **A** – LT A; **B** – LT B1; **C** – LT B2; **D** – LT C1. (Drawing by Č. Čišecký).

Další nález z prostředí kostrového hrobu z období před klasickými plochými laténskými pohřebišti zmiňuje K. Sklenář v případě porušeného kostrového pohřbu v prostoru bývalé pískovny v Lužci nad Vltavou. Z obsahu hrobu, zničeného ještě před zásahem archeologa, byla v rámci záchranného výzkumu získána spolu s kosterním materiálem i dvojice kompletně zachovaných a tvarově identických bronzových náramků, vybavených očky na koncích. Již K. Sklenář (1998, 58) zdůraznil starší chronologické zařazení tohoto souboru při srovnání s plochými pohřby stupňů LT B1 – LT C1 ve zdejším regionu.

Podle údajů, shromážděných K. Sklenářem (Sklenář 1982), i dle revize muzejních sbírek, je pro stupeň LT B1 s masivním nástupem plochých kostrových hrobů zaznamenán výskyt nálezů hrobového charakteru v mělnickém regionu minimálně na 16 katastrech (Dolní Beřkovice, Hořín, Kokořín - okolí, Kralupy n. Vlt., Lobkovice, Mělnické Vtelno, Mělník - Rousovice, Miřejovice, Nová Ves, Řepín, Sedlec, Střednice, Tišice, Vliněves, Zálezlice, Zeměchy) (obr. 30 B). Na řadě z nich pokračuje pohřbívání i v době nástupu stupně LT B2 (v prostoru dnešních Kralup n. Vlt. na katastru Lobče a Mikovic, v Řepíně, Tišicích a Vliněvsí). Další nejvyšší počet katastrů

Obr. 31. Vlněves, okr. Mělník. Vyznačení hrobů na pohřebišti dle datování (A) a dle charakteru výbavy (B). — **Fig. 31.** Vlněves, Mělník district. Designation of graves at the cemetery according to their dating (A) and the character of the grave inventory (B).

zaznamenáváme pro období závěru stupně LT B2, kdy vedle používání již dříve známých lokalit (Dolní Beřkovice, Kralupy n. Vlt. - Lobeč, Mělník-Rousovice, Střednice, Tišice, Vliněves) jsou s výrazným přílivem nálezů hrobového charakteru spojena nově doložená plochá laténská pohřebiště na katastru Horní Počáply, Jenichov, Kly, Mělník - Blata, Mlčechvosty, Mšeno, Obříství, Vepřek) (obr. 30 C). V období LT C1 dochází k poklesu počtu lokalit s laténskými pohřebišti, pohřbívání pokračuje na katastrech Kostelec n. L., Mělník - Blata, Mlčechvosty, Nová Ves, Obříství, Tišice, Vliněves (obr. 30 D).

Při řešení otázek pohřbívání v následujícím pozdně laténském období uvažovala L. Jansová (1972, 138, pozn. 35) i v případě regionu Mělnicka o ztotožnění keramických nádob z Lužce - Hořina s pozdně laténskou pohřební komponentou. Taková možnost byla teprve nedávno ověřena R. Šumberovou a J. Valentovou (Šumberová — Valentová 2011) při publikaci prvního ověřitelného celku pozdně laténského období v Čechách, spojeného s pohřbíváním. Dalším přínosem mělnické oblasti s dalšími částmi středočeského regionu k fenoménu plochých kostrových pohřebišť jsou na druhé straně nová fakta o odkrývání dosud jen okrajově známých kostrových hrobů stupně LT A. Vedle výše uvedených hrobů z Hořina, Tišic a Lužce n. Vlt. a dalších jednotlivých hrobů stupně LT A ve středních Čechách (Přerov n. L. – Sankot 2014c) přinesl právě terénní výzkum ve Vliněvsí odкрытие série nových kostrových hrobů, identifikovaných ve spojitosti s čtvercovými příkopovitými objekty (Limburský 2010; Limburský — Ginoux — Sankot 2013). I když mezi nimi a kostrovým pohřebišťem LT B1 – LT C1 je zcela výrazná kulturní, chronologická a prostorová vzdálenost, samotný výskyt těchto obou typů pohřebních komponent na jedné lokalitě je obdobný společnému výskytu řadového kostrového pohřebiště a čtvercových příkopovitých objektů na některých západoevropských lokalitách, například v Champ-Lamet à Pont-du-Château (Puy-de-Dôme) v oblasti Auvergne, Francie (Blazot — Milcent 2002, 25, Fig. 12).

15. Závěr

Na nově zkoumané části plochého kostrového pohřebiště ve Vliněvsí bylo v letech 2004–2008 prozkoumáno 26 nových hrobů. Začátek používání zdejšího pohřebiště spadá do předdouchovského horizontu, pohřebiště bylo následně používáno v období stupňů LT B1 a LT B2. Jeho používání končí počátkem stupně LT C1. V absolutní chronologii se jedná o období od 3. čtvrtiny 4. století př. Kr. do předělu 1. a 2. poloviny 3. století př. Kr. Páteří pohřebiště jsou pohřby ženské části vesnické elity, pohřby mužské části populace lze tušit pouze mezi pohřby beze zbraní. Pohřby se zbraněmi jsou doloženy až v mladším úseku stupně LT B2, tedy v období se značnou variabilitou a rozpadem tradičního ženského kroje. Výbava ženských pohřbů z počátečního období zdejšího pohřbívání vykazuje úzké podobnosti se západolátenským prostředím. Závěr stupně LT B1 a počátek stupně LT B2 je výrazem vrcholné lokální uměleckořemeslné produkce, postupně se v inventáři a ritu pohřbů objevují prvky typické pro oblast Podunají. Přitom dosavadní početní zastoupení bohatě vybavených po-

hřbů žen či jejich atributů mezi staršími nálezy (zejména nákrčníků) je natolik dominantní, že nedovoluje uvažovat o tomto pohřebišti jako o odrazu společnosti celé zdejší komunity, ale především jako o jednom z pohřebišť, určeném pouze pro část tehdejší populace, zejména pro elitu vesnických komunit.

Appendix 1

Paleopatologická analýza

Hrob H 288, i. č. P7A 41086¹⁸

Zachováno: Z lebky ve fragmentech většina mozkovny, base chybí, obličejová část kostry, dolní čelist s chybějícím pravým úhlem a hlavičkami. Z postkranialního skeletu laterální úhel levé lopatky, několik zlomků žeber, oboustranně dlouhé kosti horních končetin (kosti pažní bez distálních konců), oboustranně část drobných kostí rukou, několik zlomků pánve, dlouhé kosti dolních končetin (stehenní vlevo bez distálního konce), obě kosti lýtkové bez proximálního konce, obě česky, kosti hlezenní a patní, další kosti nártní a nártní.

Popis: Lebeční švy jsou otevřené, glabella spíše malá, čelní hrboly naznačené, dolní čelist střední, úhel spíše rovný, v dentici intravitální ztráta horního druhého zubu třenového vpravo, stoliček s výjimkou první levé, dole intravitální ztráta první a druhé stoličky vlevo, druhé stoličky vpravo, rozsáhlý kaz (zbyvá jen kořen) druhého zubu třenového vlevo a první stoličky vpravo, drobné korunkové kazy obou dolních třetích stoliček, ořtení zubů je střední až silné (první stoličky). Postkranialní skelet spíše gracilní, svalový reliéf není nápadně vyjádřen; výška postavy vychází pro ženu 158,2 cm (resp. 163,4 pro muže) podle tabulek Manouvrierových, nebo 162,8 cm podle Bacha (165,9 cm podle Breitingera); platymetrie (I-platymericus = 78,1), euryknemie (I-enemicus = 82,8).

Patologie: Intravitální ztráty a kazy chrupu viz výše (foto 7, 8). Naznačené artrotické změny kloubní plochy lopatky.

Určení: Dospělý jedinec neurčitelného pohlaví (žena?), ve věku nad 40 let (*maturus*).

Hrob H 289, i. č. P7A 41789

Zachováno: Z lebky nedochováno nic. Z postkranialního skeletu drobné zlomky kostí předloktí, fragmenty dlouhých kostí dolních končetin, část kosti hlezenní.

Popis: Kostí gracilní, snad většího dítěte.

Patologie: Nejjistěny.

Určení: Jedinec snad ve věku *infans III*.

Hrob H 290, i. č. P7A 41793

Zachováno: Z lebky větší zlomky mozkovny, horní i dolní čelist, které chybí levé rameno a pravé je poškozené. Z postkranialního skeletu poškozené obě kosti klíční, zlomek pravé lopatky, zlomky žeber, z horních končetin obě kosti pažní – obě bez hlavice, vpravo navíc poškozené kosti předloktí a několik drobných kostí ruky, čtyři zlomky pánve, obě kosti stehenní s chybějícím proximálním koncem, oboustranně kosti bérce, kost hlezenní, patní a další kosti nártní.

Popis: Lebeční švy jsou otevřené, glabella i přes poškození vystupuje, bradavkovitý výběžek je velký, dolní čelist je vysoká, brada vyznačená, úhel čelisti je evertovaný, dentice je – s výjimkou horní druhé a třetí stoličky vlevo kompletní, ořtení zubů je nanejvýš střední (zejména první stoličky). Postkranialní skelet je středně robustní, svalový reliéf není nápadně vyjádřen.

Patologie: Nejjistěny.

Určení: Dospělý jedinec ve věku *adultus* (*adultus I*), 20–30 let, dle znaků na lebce spíše mužského pohlaví.

¹⁸ Inventární čísla odkazují na uložení v antropologické sbírce Národního muzea.

Hrob	Inv. č.	Pohlaví	Věk I	Věk II	Stavba	Výška postavy	Patologie
H 288	P7A 41086	? (F?)	<i>maturus</i>	40+	spíše gracilní	158,2 cm (162,8 cm)	intravitální ztráty a kazy chrupu, náznak artrozy ramene
H 289	P7A 41789	?	<i>infans III?</i>		gracilní		
H 290	P7A 41793	? (M?)	<i>adultus I</i>	20–30	středně robustní		
H 291	P7A 41794	? (F?)	<i>dosp.</i>		gracilní	166,0 cm (167,1 cm)	
H 303	P7A 41803	?	<i>infans II–III</i>	7 ± 24 měs.			
H 292	P7A 41804	?	<i>adultus I</i>	20–30			
H 293	P7A 41810	?	<i>dosp.</i>				
H 294	P7A 41811	?	?				
H 295	P7A 41812	?	?				
H 297	P7A 41813	F	<i>adultus I</i>	20–25	gracilní	156,0 cm (161,6 cm)	
H 299	P7A 41815	? (M?)	<i>adultus I</i>	20–30	spíše gracilní		
H 302	P7A 41816	?	<i>infans II–III</i>				
H 304	P7A 41817	F	<i>maturus</i>	40 (50?)+	středně robustní	175,5 cm (162,9 cm)	intravitální ztráty a kazy zubů, artróza ramen a kyčlí
H 305	P7A 41818	F?	<i>maturus II – senilis</i>	50+	gracilní		spondylóza hrudní páteře, artróza loketních kloubů
H 306	P7A 41819	F	<i>maturus</i>	40 (50?)+		158,0 cm (163,4 cm)	intravitální ztráty zubů, spondylóza hrudní a bederní páteře
H 308	P7A 41822	?	?		spíše gracilní		
H 309	P7A 41823	?	<i>infans III (juv?)</i>				
H 310	P7A 41825	?	?				
H 311	P7A 47827	?	?		spíše gracilní		
H 312	P7A 41821	?	<i>juv – dosp?</i>		středně robustní		
H 313	P7A 41829	?	<i>infans III – adultus I</i>		gracilní		

Tab. 3. Vliněves, okr. Mělník. Antropologické určení náleží z výzkumu v letech 2007–2008. — Tab. 3. Vliněves, Mělník district. Anthropological determination of finds from the excavation in 2007–2008.

Hrob H 291, i. č. P7A 41794

Zachováno: Z lebky mozkovna ve větších fragmentech kosti temenní a levá skalní kompletní, levá polovina kosti čelní, poškozená levá polovina těla dolní čelisti, dva zlomky zubů. Z postkraniaálního skeletu tělo kosti pažní, distální konec kosti vřetenní a loketní vlevo, mírně poškozené kosti stehenní oboustranně, vpravo proximální část kosti holenní a zlomek těla kosti lýtkové, česka a tři kosti nártní, vlevo kost holenní bez distálního konce.

Popis: Lebeční švy jsou otevřené, glabella ani nadočnicové oblouky vyjádřeny nejsou, bradavkový výběžek je malý, na dochovaném zlomku dolní čelisti zuby (stoličky) ztraceny intravitálně, v oblasti břegmy větší vsutá kůstka (nedochovala se). Kostí postkraniaálního skeletu jsou gracilní, svalový reliéf není vyjádřen; výška postavy vychází pro ženu 166,0 cm, pro muže 168,6 cm podle Manouvriera nebo pro ženu 167,1 cm podle Bacha a pro muže 170,0 cm podle Breitingera; platymerie (I-platymericus = 78,1), platyknemie (I-cnemius = 60,6).

Patologie: Nežjištěny.

Poznámka: Zelené zbarvení distálního konce kostí předloktí, středu těla levé kosti holenní.

Určení: Dospělý jedinec neurčitelného pohlaví (spíše žena?).

Hrob H 303, i. č. P7A 41803

Zachováno: Z lebky dochovány větší zlomky mozkovny, poškozené pyramidy kosti skalní, volné zuby dočasných (pravý horní řezák, poškozené první i druhé stoličky) i stálých chrupu (horní první řezáky, první stoličky), resp. základy stálých zubů (špičáky, zuby třenové, dvě druhé stoličky). Z postkraniaálního skeletu se nedochovalo nic.

Popis: Zuby mají vesměs ulámané kořeny – stálých zubů proto nelze určit stupeň prořezávání, první řezáky a stoličky jsou bez otření.

Patologie: Nežjištěny.

Určení: Dítě ve věku *infans II–III*, tj. 7 let ±24 měsíců.

Hrob H 292, i. č. P7A 41804

Zachováno: Z lebky dochovány větší zlomky mozkovny, horní čelist, zlomky těla dolní čelisti, téměř kompletní dentice (chybí horní druhý zub třenový a třetí stolička vlevo, dole pravděpodobně pravý první řezák a špičák). Z postkraniaálního skeletu dva zlomky ob-

louků krčních obratlů, z horních končetin zlomky diafýz dlouhých kostí oboustranně, z dolních končetin silně poškozené proximální části kostí stehenních oboustranně, poškozená těla kostí holených, vpravo navíc kost hlezenní a česka.

Popis: Lebeční švy – pokud jsou dochovány – jsou otevřené, zuby mají slabé nanejvýš střední (první stoličky) otření. Postkraniaální skelet nelze pro silné poškození povrchu z hlediska robusticity a svalových úponů hodnotit.

Patologie: Nežjištěny

Určení: Dospělý jedinec, pravděpodobně ve věku *adultus I* (20–30 let), neurčitelného pohlaví.

Hrob H 293, i. č. P7A 41810

Zachováno: Z lebky část kosti čelní s perzistujícím metopickým švem, další 2 zlomky mozkovny, levá část horní čelisti se zachovalými zuby v alveolech, 4 zuby volné (dva zuby třenové, první a třetí stolička). Z postkraniaálního skeletu zlomky žeber, zlomek kosti klíční a lopatky. Fragmenty pravé kosti pažní, proximální část kosti loketní, zlomek kosti pažní levé strany. Poškozené části proximálních polovin kostí stehenních.

Popis: Zuby mají střední až vysoké otření. Postkraniaální skelet spíše gracilní, nicméně povrch kostí je poškozený.

Patologie: Nežjištěny.

Určení: Dospělý jedinec blíž neurčitého věku, pohlaví.

Hrob H 294, i. č. P7A 41811

Zachováno: neurčitelné drobné zlomky kostí.

Popis: Nehodnotitelné.

Patologie: Nežjistitelné.

Určení: Jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Hrob H 295, i. č. P7A 41812

Zachováno: Z lebky nedochováno nic. Z postkraniaálního skeletu drobný zlomek snad kosti pažní, poškozené části těl kostí stehenních.

Popis: Poškozený povrch dochovaných částí kostí.

Patologie: Nežjistitelné.

Určení: Jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Hrob H 297, i. č. P7A 41813

Zachováno: Z lebky většina mozkovny, base fragmentovaná a nekompletní, obličejová část lebky, levá polovina těla dolní čelisti, volné zuby. Z postkranialního skeletu dochován zlomek oblouku obratle krčního, několik poškozených obratlů horní a střední hrudní páteře, hrudní obratle Th10–Th12, všechny bederní (L1–L5), dále samostatně první křížový (lumbalizace S1), kost křížová a první obratel kostrče (Co 1), žebra a jejich zlomky; kosti klíční, poškozené lopatky a dlouhé kosti horních končetin oboustranně, oboustranně i většina drobných kostí ruky; obě kosti pánevní, dlouhé kosti obou dolních končetin, obě česky, drobné kosti nohou – vpravo chybí kost patní.

Popis: Lebeční švy jsou otevřené, glabella malá, čelní hrboly vyznačené, bradavkovitý výběžek malý, tělo dolní čelisti nízké, úhel rovný; v dentici horní čelisti chybí pouze druhý řezák vlevo, levostranné stoličky jsou volně, dole vpravo zuby kompletní, vlevo chybí řezáky, druhý zub třenový a druhá stolička (levostranné zuby jsou volné), dále dochován jeden základ třetí stoličky, otření zubů je střední. Postkranialní skelet je gracilní, svalový reliéf slabý, hřebeny kostí kyčelních přírůstajících, jinak jsou epifýzy dlouhých kostí přirostlé, na pánvi je velký sedací zářez široký, arc composé vytváří dvojí oblouk, preaurikulární žlábek je přítomen, výpočtem DSP vychází ženské pohlaví s pravděpodobností 0,96; výška postavy vychází pro ženu 156 cm podle Manouvriera, výpočtem podle Bacha 161,6 cm; platymerie (I-platymericus = 79,3), euryknemie (I-cnemius = 79,3).

Patologie: Nezjištěny.

Variety: V lambdovém švu vsuté kůstky, na obou kostech pažních foramen supratrochleare.

Určení: Žena ve věku 20–25 let (*adultus I*).

Hrob H 299, i. č. P7A 41815

Zachováno: Z lebky obličejová část s čelní kostí, dolní čelist bez levého a nekompletním pravým ramenem. Z postkranialního skeletu zlomek druhého krčního obratle, několik zlomků žeber, zlomek pravé lopatky, vpravo tělo kosti pažní a loketní, poškozená kost vřetenní, vlevo zlomky těl dlouhých kostí a zlomek lopatky, větší fragmenty pravé i levé kosti pánevní, vpravo poškozená kost stehenní, část těla kosti holenní, česka, kost hlezenní a tři kosti nártní, vlevo silně poškozené tělo kosti stehenní.

Popis: Na lebce glabella i nadočnicové oblouky naznačené, dolní čelist je vysoká, bradavkový výběžek velmi výrazný, dentice nahoře i dole kompletní, otření zubů je malé až střední. Postkranialní skelet je spíše gracilní, svalový reliéf není vyjádřen, pohlavní znaky na pánvi nedochovány, pouze část velkého sedacího zářezu působí spíše jako úzká.

Patologie: Nezjištěny.

Určení: Mladý dospělý jedinec (*adultus I* – 20–30 let), neurčitelného věku; spíše muž.

Hrob H 302, i. č. P7A 41816

Zachováno: Z lebky nedochováno nic. Z postkranialního skeletu část těla klíční kosti oboustranně, několik zlomků žeber, dva zlomky diafýz dlouhých kostí horní končetiny vpravo, zlomky těla pažní kosti vlevo, nekompletní diafýza levé kosti stehenní.

Popis: Kostí gracilní, i když nejsou dochovány žádné epifýzy, rozměrově odpovídají dětských (nápadně především na kostech klíčních).

Patologie: Nezjištěny.

Určení: Dítě ve věku *infans II–III*.

Hrob H 304, i. č. P7A 41817

Zachováno: Z lebky dochovány části mozkovny – především obě kosti skalní a část base, poškozená horní a kompletní dolní čelist, volné zuby horní čelisti. Z postkranialního skeletu krční obratle C1–C6, obratle horní hrudní (pravděpodobně Th1–Th5), zlomky obratlů bederních a horní polovina kostí křížové, první žebro levé strany a další zlomky žeber, obě kosti klíční a laterální úhly obou lopatek, proximální části kostí pažních, levostranná kost vřetenní,

kost hákovitá, kosti záprstní, části kostí pánevních, dlouhé kosti dolních končetin oboustranně (vlevo chybí lýtková), poškozené kosti hlezenní a patní, vlevo kost ložkovitá a další drobné kosti nohy.

Popis: Na lebce bradavkovitý výběžek malý, čelist středně vysoká, úhel evertovaný, brada vystupuje, dentice nahoře volné alveoly první a druhý řezák levé strany, oba špičáky, první pravá a oba druhé zuby třenové, stoličky pravé strany silně postižené kazem, dole zuby v čelisti – chybí postmortálně ztracený druhý řezák vlevo, vpravo první stolička poničena zubním kazem až na kořeny, pod lůžkem zánětlivá dutina, druhá stolička ztracena intravitálně, vlevo kaz první stoličky, otření zubů je střední až silné. Postkranialní skelet je středně robustní, svalový reliéf je vyznačený, na pánvi je velký sedací zářez široký, arc composé vytváří dvojí oblouk, preaurikulární žlábek je přítomen; výška postavy pro ženu vychází 157,5 cm podle Manouvriera, 162,9 cm podle Bachovy rovnice; hyperplatymerie (I-platymericus = 69,7), euryknemie (I-cnemius = 71,0).

Patologie: Patologie chrupu viz výše, artritické změny na kloubních plochách lopatek, na acetabulech kostí pánevních

Poznámka: Na distálním konci kosti vřetenní zelené zbarvení oxidu mědi.

Určení: Žena ve věku nad 40 (50?) let, *maturus*.

Hrob H 305, i. č. P7A 41818

Zachováno: Z lebky mozkovna s částečně fragmentovanou basí, levá část horní čelisti, dolní čelist bez většiny těla a ramene vlevo, vpravo bez hlavičky. Z postkranialního skeletu první až třetí krční obratel, zlomky a oblouky několika hrudních obratlů, zlomek kosti křížové, zlomky žeber, pravá lopatka bez kloubní plochy, zlomek levé lopatky, zlomky kostí klíčních, tělo kosti pažních, oboustranné kosti předloktí s chybějícími distálními konci, vpravo drobné kosti ruky, větší zlomky levé i pravé pánve, zlomky těl dlouhých končetin, vpravo kost hlezenní, fragment česky, kosti nártní, vlveokost kubická a ložkovitá, část kosti patní a další zlomky.

Popis: Lebka je hyperdolichokranní (I1 = 68,5), lebeční švy až obliterované, pouze lambdový – kde je naznačena bathrocephalie – otevřený, glabella naznačena, čelní i temenní hrboly přítomny, bradavkovitý výběžek malý až střední, úhel dolní čelisti jen lehce evertovaný, z dentice dochovány nahoře pouze druhý zub třenový a první stolička vlevo, volné alveoly po řezácích a špičáku vlevo, první zub třenový a druhá stolička vlevo ztraceny intravitálně, dole dochovány řezáky (některé volně), levý špičák a všechny zuby třenové, první a druhá stolička vpravo, třetí ztracena intravitálně; otření zubů je silné. Postkranialní skelet je gracilní, svalový reliéf není vyjádřen, velký sedací zářez je široký, preaurikulární žlábek je přítomen

Patologie: Na tělech hrudních obratlů spondylóza 2. stupně, výrazné artritické změny loketních kloubů (Foto 9), náznak artritických změn na kosti hlezenní.

Poznámka: Zbarvení těl kostí předloktí oxidu mědi.

Určení: Žena staršího dospělého věku, pravděpodobně nad 50 let (*maturus II – senilis*).

Hrob H 306, i. č. P7A 41819

Zachováno: Z lebky dochovány větší fragmenty mozkovny, levá kost lící a horní čelist, dolní čelist s poškozenými rameny i alveolárním výběžkem. Z postkranialního skeletu poškozená kost hrudní, první žebro levé strany a další zlomky žeber, poškozené obratle krční C1–C7, hrudní obratle Th1–Th12, obratle bederní L1–L5 (u obratlů L4 a L5 oblouk a pouze torzo těla), kost křížová, poškozená levá kost klíční a laterální úhel levé lopatky, kosti pažní – pravá bez hlavičky, levá bez distálního konce, kosti pánve – vlevo chybí kost stydká, pravá bez kosti stydké a většiny lopaty kosti kyčelní, vpravo kost stehenní a holenní, vlevo všechny dlouhé kosti dolní končetiny – kost stehenní bez proximálního konce, česka.

Popis: Lebeční švy jsou synostozované, na vnitřní ploše obliterované, bradavkovitý výběžek je malý, úhel čelisti je mírně evertovaný, brada je vyznačena, z dentice dochován pouze horní první zub třenový vlevo, druhý a stoličky byly ztraceny intravitálně, nahoře volné alveoly levého špičáku a všech řezáků, dole alveolární výběžek poškozený, přítomny volné alveoly druhého řezáku a špi-

Foto 7. Vlněves, okr. Mělník. Intravitální ztráty a kazy chrupu jedince z hrobu H 288 (foto J. Likovský). — **Photo 7.** Vlněves, Mělník district. Intravital loss and tooth decay of the individual from grave H 288 (photo by J. Likovský).

Foto 8. Vlněves, okr. Mělník. Intravitální ztráty a kazy chrupu jedince z hrobu H 288 (foto J. Likovský). — **Photo 8.** Vlněves, Mělník district. Intravital loss and tooth decay of the individual from grave H 288 (photo by J. Likovský).

čáku vpravo, ostatní zuby pravé strany ztraceny intravitálně, vlevo intravitální ztráta stoliček. Postkraniální skelet je středně robustní, svalový reliéf je vyjádřen, na pánvi je velký sedací zářez široký, arcus compositus vytváří dvojí oblouk, preaurikulární žlábk je přítomen, výpočtem DSP (i při omezeném počtu rozměrů) vychází ženské pohlaví s pravděpodobností 0,99; výška postavy 158 cm podle Manouvrierových tabulek, 163,4 podle Bacha; hyperplatymerie (I-platymericus = 69,7), euryknemie (I-cnemicus = 76,7).

Patologie: Intravitální ztráty chrupu viz výše, spondylóza hrudních obratlů Th6, Th7 2. stupně, Th8/Th9 3. stupně Th9/Th10 a Th10/Th11 2. stupně, bederních L1/L2 2. stupně, L2 na dolním okraji a L4 na horním 3. stupně (foto 10).

Určení: Žena ve věku nad 40 (50?) let (*maturus*).

Hrob H 308, inv. č. P7A 41822

Zachováno: Z lebky pouze několik zlomků velikosti do 1 cm. Z postkraniálního skeletu distální část těla kosti stehenní spíše pravé strany, drobné zlomky dalších kostí, část číšky, kost loďkovitá.

Foto 9. Vlněves, okr. Mělník. Artrótické změny levého loketního kloubu jedince z hrobu H 305 (foto J. Likovský). — **Photo 9.** Vlněves, Mělník district. Arthritic changes in the level elbow joint of the individual from grave H 305 (photo by J. Likovský).

Foto 10. Vlněves, okr. Mělník. Spondylóza bederních obratlů jedince z hrobu H 306 (foto J. Likovský). — **Photo 10.** Vlněves, Mělník district. Spondylolysis of the lumbar vertebrae of the individual from grave H 306 (photo by J. Likovský).

Popis: Část kosti stehenní spíše gracilní, ale poškozená, k ostatním se nelze vyjádřit.

Patologie: Neznášeny.

Určení: Jedinec neurčitého věku a pohlaví (*infans III – senilis?*).

Hrob H 309, i. č. P7A 41823

Zachováno: Z lebky zlomek čelní kosti zachycující okraj levé oční, levá kost lící, zlomek těla dolní čelisti, zlomky volných zubů. Z postkranialního skeletu tělo pravé klíční kosti, diafýza kosti pažní a proximální konec kosti loketní vlevo, poškozené tělo kosti stehenní, kost hlezenní a kosti zánártní vpravo, vlevo silně poškozená část těla kosti stehenní, část kosti holenní, kost hlezenní a patní, kubická, několik kostí záprstních a článků prstu, jedna poškozená česká stranově neurčitelná.

Popis: Z dentice dochovány silně poškozené tři stoličky dočasného chrupu, dva poškozené dolní řezáky spíše dospělé se silnějším otřením. Postkranialní skelet – pokud lze hodnotit spíše gracilní, distální epifýza kosti holenní přirostlá.

Patologie: Neznášeny.

Určení: Jedinec pravděpodobně ve věku *infans III* (*– juvenis?*), neurčitelného pohlaví.

Hrob H 310, i. č. P7A 41825

Zachováno: Z lebky i postkranialního skeletu pouze drobné, 1–2 cm velké zlomky neurčitelných kostí.

Popis: Pro špatnou zachovalost nelze.

Patologie: Neznášitelné.

Určení: Jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Hrob H 311, inv. č. P7A 47827

Zachováno: Z lebky 3 zlomky mozkovny, zlomek horní čelisti a část těla čelisti dolní, volné zuby a zuby v alveolech: nahoře vpravo oba řezáky, špičák a první zub třenový, vlevo volně první řezák, špičák a druhý zub třenový, dole vpravo oba řezáky, špičák, oba zuby třenové a první stolička, vlevo zachovány oba řezáky, špičák a první zub třenový, dále dva volné kořeny neurčitelné stoličky/soliček. Z postkranialního skeletu poškozená těla 3 bederních obratlů, silně poškozená těla obou kostí pažních, distální část kosti levého předloktí, zlomky dalších kostí včetně kosti klíční, poškozené kosti zápětní a zlomky kostí záprstních. Části těl dlouhých kostí dolních končetin.

Popis: Dochované zuby mají střední otření, bradový výběžek dolní čelisti je vyjádřený. Kostí postkranialního skeletu spíše gracilní.

Patologie: Neznášeny.

Poznámka: Těla bederních obratlů se zeleným zbarvením oxidy mědi, podobně i kosti levého předloktí.

Určení: Jedinec neurčitého věku a pohlaví.

Hrob H 312, inv. č. P7A 41821

Zachováno: Z lebky pouze několik drobných, neurčitelných a silně poškozených zlomků. Z postkranialního skeletu malá část těla kosti pažní, z pravé dolní končetiny distální dvě třetiny kosti stehenní a tělo kosti holenní, vlevo kost stehenní bez proximálního konce a fragmentovaná kost holenní bez distálního konce.

Popis: Část kosti pažní je gracilní, kosti dolních končetin spíše středně robustní, dochované epifýzy jsou přirostlé.

Patologie: Neznášeny.

Určení: Dospívající nebo dospělý jedinec neurčitelného pohlaví.

Hrob H 313, inv. č. P7A 41829

Zachováno: Z lebky několik drobných zlomků, 14 volných zubů či spíše jejich částí. Z postkranialního skeletu zlomek lopatky a těla kosti pažní, silně poškozená těla dlouhých kostí dolních končetin.

Popis: Dochované zuby mají minimální stupeň otření. Postkranialní skelet gracilní, epifýzy stehenních kostí přirostlé.

Patologie: Neznášeny.

Určení: Jedinec ve věku *infans III – juvenis – adultus I?*, pohlaví neurčitelného.

Appendix 2

Analýza textilních fragmentů

Objekt 8977/sáček 5256

– po celém povrchu železné spony jsou nepatrné a nečitelné stopy po spodních částech nití z tkaniny, pravděpodobně z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9292/sáček 6172

– na celém povrchu železného opaskového kroužku jsou patrné málo zřetelné stopy po textilní struktuře. Pouze na jednom malém fragmentu, na ploše 6 x 6 mm, je dobře patrná plátňová vazba tkaniny (*foto 11: 10*). Dochovaný je příčný lom se sledovatelným průběhem provázání nití (*foto 11: 7*), tak i plošná struktura tkaniny s patrným zcela prokorodovaným vnitřkem jednotlivých nití (*foto 11: 9*). Dostava je neurčitelná, nitě v obou soustavách mají zákrut Z a sílu 0,7–0,9 mm. Pravděpodobně pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla v těsném kontaktu s opaskem.

Objekt 9422/sáček 6217

– na povrchu všech zlomků železných spon jsou zachované velmi špatně zřetelné stopy nití a textilní struktury. Pouze na třech místech na spodní straně vinutí a na hrotu je na ploše 10 x 10, 10 x 3 a 8 x 6 mm zřetelná třívazná keprová vazba 2/1. Textilním materiálem je vlna, dostava je neurčitelná, nitě v obou soustavách jsou silné 1,5–1,6 mm, mají jednoduchý zákrut Z, znaky skaných nití z více pramenů nejsou patrné. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9422/sáčky 6220, 6222, 6223, 6224

– na obou stranách zlomků železného řetězového opasku a sponě jsou dochovány textilní fragmenty tkaniny v plátňové vazbě. Textilním materiálem je vlna, dostava tkaniny je 6 nití na 10 mm v obou soustavách, nitě mají zákrut Z a sílu 1–1,5 mm. **6220:** na ploše 45 x 15 mm je velmi špatně zřetelná textilní struktura překrytá vrstvou korozních produktů, dobře patrný je pouze příčný řez tkaninou na okraji fragmentu, kde je zřetelné plátňové provázání jednotlivých nití (*foto 11: 8*); **6222:** spodní strana a boční hrany zlomku opasku jsou na ploše 28 x 16 mm pokryty vrstvou prokorodované tkaniny, jejíž povrch je značně setřený a špatně čitelný; **6223:** na povrchu zlomku z opasku jsou zřetelné pozůstatky tkaniny v plátňové vazbě (*foto 11: 2*). Dostava tkaniny dosahuje 6 nití na 10 mm, nitě v obou soustavách mají sílu 1,2–1,5 mm a jednoduchý zákrut Z beze stop skaných z více pramenů; **6224:** na zlomcích železné spony jsou dochovány zřetelné pozůstatky tkaniny ve dvou vrstvách na sobě (*foto 11: 3*), na ploše 67 x 32 mm jsou zachovány pouze spodní části původních nití, jejich horní polovina není dochována, takže je dobře pozorovatelné úplné nahrazení vnitřní struktury původních nití korozními produkty. Jedná se pravděpodobně o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla v kontaktu s opaskem, čemuž odpovídají textilní zbytky na vrchní i spodní straně kroužků, které je jeví jako pozůstatky nafašené a podkasané tkaniny, která byla opaskem přepásána.

Objekt 9422/sáček 6210, 6227

– na zlomcích železného řetězového opasku s bronzovými kroužky jsou dochovány zbytky tkaniny v plátňové vazbě. Dostava tkaniny je 6 nití na 10 mm v obou soustavách, nitě o síle 1,2–2 mm mají zákrut Z, nelze vyloučit ani skaný zákrut 2z/Z ze dvou pramenů. **6210:** textilní zbytky jsou po obou stranách kovových zlomků opasku, na ploše 10 x 14 a 25 x 20 mm; **6227:** dobře zřetelná struktura tkaniny je zachována po obou stranách železných článků i bronzových kroužků na ploše 20 x 16, 15 x 9, 15 x 15, 10 x 10 a 36 x 10 mm. Jedná se pravděpodobně o pozůstatek oděvní součásti, přes níž byl opasek zavěšen.

Objekt 9423/sáček 6152

– na zlomcích železné spony, na vinutí, na spodní straně lučičku a v blízkosti zachycovače, jsou patrné slabé stopy po textilní struk-

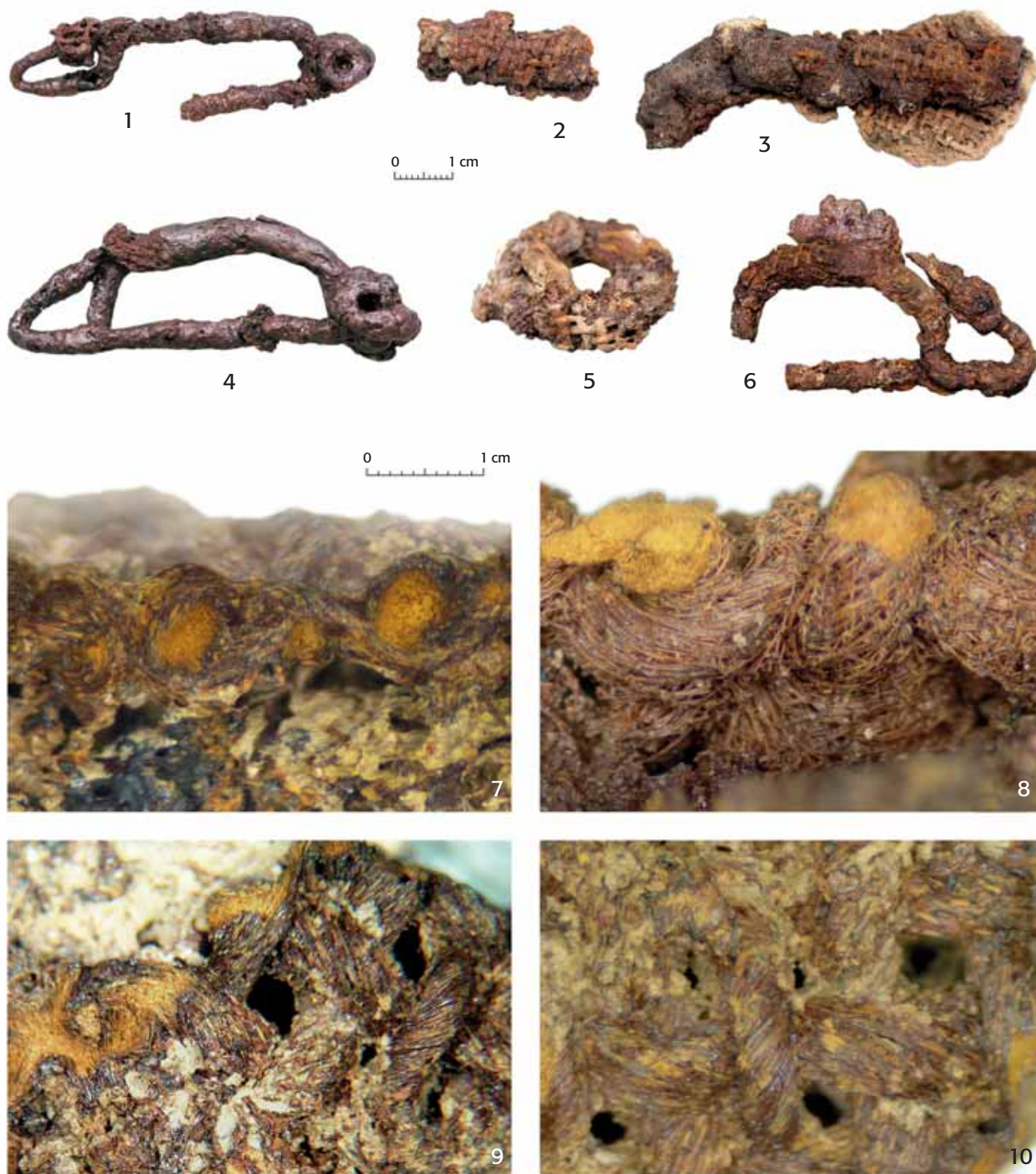

Foto 11. Vlněves, okr. Mělník. Textilní struktury: **1** – H 312; **2** – H 302; **3** – H 302; **4** – H 305; **5** – H 308; **6** – H 303; **7** – H 298; **8** – H 302; **9** – H 298; **10** – H 298. Foto. R. Černochová (1–6); H. Březinová (7–10). — **Photo 11.** Vlněves, Mělník district. Textile structures: **1** – H 312; **2** – H 302; **3** – H 302; **4** – H 305; **5** – H 308; **6** – H 303; **7** – H 298; **8** – H 302; **9** – H 298; **10** – H 298. Photos by R. Černochová (1–6), H. Březinová (7–10).

tuře (foto 11: 6). Pouze na jednom místě, na ploše 18 x 7 mm je zřetelná struktura tkaniny v plátňové vazbě. Dostava tkaniny je neurčitelná, nitě v obou soustavách jsou silné 1,1–1,3 mm, mají jednoduchý zákrut Z, znaky skaných nití z více pramenů nejsou patrné. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9424/sáček 2957

– na jednom místě na povrchu železné spony, v blízkosti zachycovače, je na ploše 8 x 6 mm dochován fragment tkaniny, na němž jsou zřetelné pouze 4 nitě (3 z jedné soustavy a 1 z druhé soustavy nití s 1 vazným bodem provázání). Na fragmentu vinutí spony je zachována jediná nit z původní tkaniny. Tkalcovská vazba je neurčitelná, zákrut

nití Z, síla nití 1–1,3 mm. Jedná se pravděpodobně o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9490/sáček 6169

– na celé ploše hrotu železné spony jsou dochovány zbytky textilní struktury, zřetelně patrné jednotlivé nitě s provázáním jsou pouze na jednom místě na ploše 5 x 10 mm (*foto 11: 4*). Tkanina je zhotovena v plátňové vazbě, textilním materiálem je len, dostava je neurčitelná, nitě o síle 1,3 mm mají zákrut Z. Způsob zachování textilních pozůstatků jasně dokládá, že tkanina byla hrotem spony propíchnutá, resp. byla sponou sepnuta, takže se jedná o pozůstatky oděvní součásti.

Objekt 9490/sáček 6171

– na jediném místě na povrchu bronzového náramku je zřetelný drobný pozůstatek dvou nití o síle 0,2 mm se zákrutem S bez provázání. Jedná se o velmi jemné nitě s méně obvyklým zákrutem, jejichž stav dochování však neumožňuje jejich bližší určení ani interpretaci.

Objekt 9641/sáček 7010

– po celém povrchu poloviny železného opaskového kroužku jsou na ploše 20 x 7 mm patrné stopy po textilní struktuře v plátňové vazbě (*foto 11: 5*). Textilním materiálem je vlna, dostava tkaniny je neurčitelná, skané nitě se zákrutem 2z/Z mají sílu 1,2–1,3 mm. Jedná se pravděpodobně o pozůstatek oděvní součásti, s níž byl opasek v těsném kontaktu.

Objekt 9706/sáček 1656

– na spodní straně lučičku železné spony jsou na ploše 7 x 10 a 13 x 15 mm dochovány fragmenty tkaniny v plátňové vazbě. Textilním materiálem je vlna, dostava není určitelná, nitě o síle 1,1–1,5 mm mají skaný zákrut 2z/Z. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9706/sáček 1656

– celý povrch zlomku další železné spony je pokrytý nepatrnými pozůstatky textilu, pouze na jednom místě na ploše 5 x 12 mm je zřetelná struktura plátňové vazby. Textilním materiálem je len, dostava tkaniny je neurčitelná, nitě se zákrutem Z mají sílu 0,8–1 mm. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9734 /sáček 6580

– na zlomcích železné spony jsou na ploše 7 x 7, 6 x 6 a 4 x 6 mm dochovány velmi drobné fragmenty tkaniny v plátňové vazbě. Textilním materiálem je len, dostava je neurčitelná, skané nitě o síle 1,2–1,3 mm mají zákrut 2z/Z. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9840/sáček 48

– na jednom ze zlomků železné spony je na ploše 8 x 4 mm zachován nepatrný zbytek tkaniny (*foto 11: 1*). Vazba ani dostava není určitelná, nitě o síle 0,8–1 mm mají zákrut Z. Pravděpodobně se jedná o pozůstatky tkaniny z oděvní součásti, která byla sponou sepnuta.

Objekt 9424/sáček 2968

– na povrchu vnější strany bronzového náramku jsou patrné stopy vláknité struktury bez zákrutu, jejich bližší určení ani přiřazení k textilní struktuře není možné.

Objekt 9424/sáček 7016

– na vnitřní straně bronzové spony je patrný shluk velmi tenkých vláken, jejich bližší určení ani přiřazení k textilní struktuře není možné.

Objekt 9490/sáček 6171

– na vnější straně náramku jsou zachovány pozůstatky velmi tenkých vláknitých struktur bez zákrutu, jejich bližší určení ani přiřazení k textilní struktuře není možné.

Objekt 9800/sáček 2967

– na povrchu vnější strany bronzové vlnice jsou patrné stopy po vláknité struktuře, jejíž bližší určení ani přiřazení k textilní struktuře není možné.

Summary

The processing of the flat-gave inhumation cemetery near Vliněves in the Mělník district is based on the results of a rescue excavation conducted in 2004–2008 involving the systematic investigation of a settled area of more than 25 ha. This work made it possible to identify all the graves within this area as the northern part of a vast burial ground, an area yielding finds since the 1930s. In addition to the inventory of finds from the twenty-six newly investigated graves, the earlier finds from the grounds of the cemetery in Vliněves (held today in museum collections) were therefore also evaluated, and the potential of cemeteries throughout the entire Mělník region was also partially utilised.

The evaluation likewise included an anthropological analysis of available material and a detailed analysis of preserved textile remains. A total of fourteen various textile structures from ten grave units were identified. The textile fragments were most frequently preserved on iron artefacts, primarily fibulae and chain belts.

According to the conclusions drawn from the evaluation, the beginning of the use of the local flat-grave cemetery dates to the pre-Duchov horizon, and the cemetery was subsequently used in LT B1 and LT B2. The use of the cemetery ended at the beginning of LT C1. The cemetery is considerably composed of burials of the female members of the rural elite; the male part of the population can only be surmised among burials without weapons. This situation shows a striking similarity to the organisation of La Tène cemeteries in the territory of today's Lorraine and therefore it is not surprising that even in the material culture of the early phase of burials at the cemetery in Vliněves from LT B1, the furnishings of female graves show a close similarity to the western European environment.

A type of torc with pseudo-seal-shaped ends in grave 292 is a highly rare find among La Tène cemeteries in Bohemia. This particular torc type originally spread from the area of its occurrence in the Rhine Valley to central Europe in LT B1. Another torc with seal-shaped ends featuring a significantly reduced diameter is thought to have originated in southwest Germany. The high numerical representation (6 pcs) including four other torcs with seal-shaped and buffer ends at Vliněves is exceptional.

Vliněves also shares in common with the western La Tène environment, specifically a part of Switzerland and eastern France, the occurrence of Duchcov-type fibulae and bracelets with a wavy pattern. At the same time, the cemetery in Vliněves also ranks among a small number of sites with a high occurrence of these types of jewellery which, according to the conclusions of H. Delnef, appear primarily in extraordinary cemeteries.

The trend of richly furnished burials of adult women can also be observed in the ensuing period at the end of LT B1 and at the beginning of LT B2 with the occurrence of bracelets with relief decoration on their thicker middle part and ends as an expression of peak local artistic craft production. Their concentration in Bohemia (*Kruta 1975, 47–59*) and Moravia (*Ludíkovský 1962, 265–266, Fig. 4b*) in contrast to sporadic finds in the surrounding areas of La Tène culture indicates the activities of local workshops.

The trend in depositing jewellery again confirms the regular connection of the majority of specific types of jewellery with a precisely established function: the popularity of light wavy (S-shaped and figure-eight) wound wire rings is evident in their exceptionally high occurrence; as in western La Tène territory, they were worn as bracelets on the right wrist. Massive forms originally dominated

among bracelets worn on the left wrist: grave H 292 contained a bronze bracelet with a massive body and robust buffer ends that was lightly punched and decorated with a pair of motifs – symmetric S-shaped lyres taking the form of a pelta in the upper part and stylised masks in the lower part.

S-shaped lyres in low relief appear markedly as a decorative motif on jewellery in the inventory of finds from Bohemia in the so-called *période de transition*, as defined by V. Kruta (Kruta 1975, 35 ff.), i. e. in the Duchcov horizon. Aside from representation directly in the Duchcov hoard, artefacts decorated with the motif of symmetric S-shaped lyres appear in only small numbers in the find inventory from La Tène flat-grave cemeteries in Bohemia, especially in comparison with their occurrence in Champagne (Charpy — Roualet 1991, 132 ff.). Bronze bracelets with ends featuring relief decoration and with a thicker middle part assume the function of left bracelets in Bohemia from the end of LT B1 and the beginning of the LT B2. Bronze rings with a ribbed body also began to be used with the same function as left-handed bracelets until LT B2. The beginning of LT B2 marked a fashion change manifested in a preference for the asymmetric wearing of bracelets on the left wrist, sometimes accompanied by an armband on the left arm. Used exclusively in the function of an armband on the left arm is a closed bronze ring with a smooth surface and an oval or lenticular cross-section, in rare cases an iron ring.

Bronze rings with seal-shaped and buffer ends separated from the body by a rib and one or two grooves were used also as anklets. In LT B1b–c, they feature a smooth surface and in some cases have fine engraved decoration on the ends. Also represented are anklets with fine geometric decoration on the ends; these were traditionally used in areas southwest of Bohemia, especially in southwest Germany. During LT B2, these anklets with a smooth body were replaced by variants with a ribbed surface. Further development at La Tène cemeteries in Bohemia saw the ascent of anklets with hollow knobs (Hohlbuckelring). This type is singularly represented at the cemetery in Vlněves as well.

The category of rings is represented by the lone find in grave H 284, which is also among the oldest evidence of the working of sapprolite in jewellery production in Bohemia. The production of entire sets of jewellery in bronze is reflected in the style and identical decoration of the fibula and bracelet from grave H 284.

Fibulae from LT B2, including the Pottenbrunn – Horný Jatov type, which spreads according to P. Ramsel throughout the eastern Danube region in LT B2b, represent from a construction and formal perspective the most varied series of types. They share the common trait of a significantly shorter inner length of the bow, clearly meant for a different type of clothing. In this period elements typical for the Danube region gradually began to appear not only in female clothing but also in the burial rite. As the head of the deceased is typically laid northwards in traditional inhumation burials at La Tène cemeteries in Bohemia, the fact that the head of individual buried in grave H 302 is laid southwards is extraordinary. Likewise, the presence of iron scissors among the furnishings of grave H 283 is an element typical for the burial rite in the Danube region.

The lone evidence of burials with weapons at the cemetery in Vlněves does not appear until the later part of LT B2. It is no coincidence that components of their weaponry with twisted iron belts (according to the conclusions reached by A. Rapin) occur along with metal shield bosses. This finding also corresponds to the opinions of the stated author (Rapin 1993; 1995) that this belt structure was adapted to campaigns to and from the Balkans and Mediterranean during the third century BC.

Other evidence documenting the dynamic character of the late phase of burial at the cemetery in Vlněves is the all-metal belt from grave H 302 with a zoomorphic buckle, the design of which is similar to finds from east Bohemia, and a pottery vessel with a biconical body with a broad horizontal rib on the shoulder, which has close parallels in both the Danube region and in Slovenia and western Europe. Specifically, the western areas were the Main River region, the Rhine Valley and eastern France. This find could also be further proof of the arrival of Danube region goods (in addition to earlier known examples) in central and western Europe during the 3rd century BC.

The contribution of an anthropological analysis for the cemetery in Vlněves is seriously limited by the poor preservation of the bone material; P. Limburský believes that the advanced decomposition of the bones could have been heavily influenced by the entrance of air into the hollow space of the wooden caskets in the grave pits, which were inevitably higher than their detectable traces in the lower parts of the pits.

Nevertheless, the high number of richly furnished graves of women, or their attributes, is so dominant, especially among early burials at the cemetery in Vlněves, that it is impossible to regard the cemetery as a reflection of the entire local community; instead, the cemetery can be considered as one of the cemeteries intended for only part of the local population, especially for the elite of the rural community. These conclusions will need to be verified by processing additional burial components in the Mělník region.

According to existing knowledge, in addition to cremation burials luxuriously furnished with Etruscan bronze vessels and a bird fibula in Hořín, sporadic La Tène inhumation burials appear already in the La Tène A period in the form of a richly furnished inhumation burial in the hocker position in Tišice, an inhumation burial in an extended position, with bracelets with eyelets, in Lužec-nad-Vltavou, inhumation graves of members of the social elite in Hořín, and inhumation graves deposited in square ditches directly in Vlněves.

The inhumation cemetery in Vlněves described in this paper is the most complete example thus far of the burial component of the fourth and third century BC in the Mělník region, where further in-depth processing of the existing find inventory could help determine even the form of burial components of the Late La Tène period.

Translated by David J. Gaul

Literatura

- Acsádi, G. — Nemeskéri, J. 1970: History of human life span and mortality. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Bach, H. 1965: Zur Berechnung der Körperhöhe aus den langen Gliedmassenknochen weiblicher Skelette. *Anthropol. Anz.* 29, 12-015021.
- Behrens, G. 1927: Bodenkunden aus Rheinhessen. Mainz.
- Belanová, T. 2007: Archaeological Textile Finds from Slovakia and Moravia Revisited. In: Rast-Eicher, A. — Windler, R. /eds./: *Archäologische Textilfunde — Archaeological Textiles*. Ennenda, 41–48.
- Belanová-Štolcová, T. 2012: Slovak and Czech Republics. In: Gleba, M. — Mannering, U. /eds./: *Textiles and Textile Production in Europe: From Prehistory to AD 400*. Ancient Textiles Series 11. Oxbow Books in association with the Centre for Textile Research, 304–331.
- Benadik, B. 1963: Zur Frage von chronologischen Beziehungen der keltischen Gräberfelder in der Slowakei. *Slovenská archeológia* XI, 339–383.
- Benadik, B. 1983: Maňa. Keltisches Gräberfeld. *Fundktalog*. Nitra.
- Benadik, B. — Vlček, E. — Ambros, C. 1957: Keltské pohrebiská na juhovýchodnom Slovensku — Keltische Gräberfelder der Südwestslowakei. *Archaeologia slovacica fontes* I. Bratislava.
- Bieniek, A. — Pokorný, P. 2005: A new find of macrofossils of feather grass (*Stipa*) in an Early Bronze Age storage pit at Vlněves, Czech Republic: local implications and possible interpretation in a Central European context. *Vegetation History and Archaeobotany* 14/4, 295–302.

Blaizot, F. — Milcent, P.-Y. 2002:

L'ensemble funéraire Bronze final et La Tène ancienne de Champ-Lamet à Pont-du-Château (Puy-de-Drôme). Société archéologique française, Travaux 3. Paris.

Bravermanová, M. — Březinová, H. — Urbanová, K. 2011:

Metodika výzkumu archeologických textilních nálezů (Resumé: Forschungsmethodik für archäologische Textilfunde). Zprávy památkové péče 71/2. Praha, 97–104.

Breitinger, E. 1937:

Zur Berechnung der Körperhöhe aus den langen Gliedmassenknöcheln. *Anthropol. Anz.* 14, 249–274.

Březinová, H. 2012:

Textilfragmente vom Gräberfeld Kutná Hora - Karlov (okr. Kutná Hora/CZ). *Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz*, 2011/58. Mainz, 403–415.

Bruňč, Ž. — Sankot, P. 2005:

Časné laténské pohřební areál s „enclos quadrangulaire“ v Černoučce, okr. Litoměřice – La nécropole avec l'enclos quadrangulaire du début de La Tène de Černouček, district de Litoměřice, Bohême nord-ouest. *Památky archeologické* 96, 31–70.

Brůžek, J. 2002:

A method for visual determination of sex, use the human hip bone. *American Journal of Physical Anthropology* 117, 157–168.

Budinský, P. — Waldhauser, J. 2004:

Druhé keltské pohřebiště z Radovesic (okres Teplice) v severozápadních Čechách — Das zweite keltische Gräberfeld von Radovesice (Kreis Teplice) in Nordwestböhmen. *Archeologický výzkum v severních Čechách* 31 (Teplice 2004).

Bujna, J. 1982:

Spiegelung der Sozialstruktur auf latènezeitlichen Gräberfeldern im Karpatenbecken. *Památky archeologické* 78, 1982, 312–431.

Bujna, J. 1991:

Das latènezeitliche Gräberfeld bei Dubník II. Analyse und Auswertung. *Slovenská archeológia* XXXIX, 221–256.

Bujna, J. 2003:

Spony z keltských hrobov bez výzbroje z územia Slovenska (Typo-chronologické triedenie LTb- a C1 spôn) — Fibeln aus keltischen waffenlosen Gräbern aus dem Gebiet der Slowakei (Typo-chronologische Gliederung der LT B- und C1-Fibeln). *Slovenská archeológia* LI/1, 39–108.

Bujna, J. 2005:

Kruhový šperk z laténských ženských hrobov na Slovensku — Ringschmuck aus latènezeitlichen Frauengräbern in der Slowakei. Nitra.

Bujna, J. 2011:

Opasky ženského odevu z doby laténskej — Die Gürtel der Frauentracht aus der Latènezeit. Nitra.

Čermák, B. 1900:

Předhistorické pohřebiště u Hořína. *Památky archeologické* 19, 513–524.

Černochová, R. 2010:

Vliněves, soubor železných předmětů, výzkum z roku 2007. Konzervátorská a restaurátorská zpráva uložena v Archivu ARÚ AV ČR Praha, v. v. i. pod číslem TP-2011-422.

Čižmář, M. 1975:

Relativní chronologie keltských pohřebišť na Moravě — Relative Chronologie der keltischen Gräberfelder in Mähren. *Památky archeologické* 66, 417–437.

Čižmář, M. 1978:

Keltské pohřebiště v Makotřasích, okres Kladno — Keltisches Gräberfeld in Makotřasy, Bezirk Kladno. *Památky archeologické* 69, 1978, 117–144.

Čižmář, M. — Čtverák, V. 1977:

K laténskému osídlení dolního Posázaví — Zur latènezeitlichen Besiedlung im Raum der unteren Sázava. *Bulletin záchraného oddělení 1974 – Supplementum*, 18–25.

Čižmář, M. — Valentová, J. 1977:

Keltská pohřebiště na Čáslavsku a Kutnohorsku — Keltische Begräbnisplätze in der Gegend von Čáslav und Kutná Hora. *Archeologické rozhledy* 29, 178–196.

Čižmářová, J. 2011:

Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Brno-město a Brno-venkov — Keltische Gräberfelder in Mähren. *Bezirke Brno-město und Brno-venkov*. Brno.

De Navarro, J. M. 1972:

The Finds from the site of Ta Tène. Scabbards and the swords found in them I.-II. London.

Deffressigne, S. 2010:

Deffressigne, S. — Landolt, M. — Millet, E. — Tikonoff, N. — Caumont, O.:

Premier bilan sur les nécropoles de la région lorraine de la fin du VIe siècle à la fin de l'indépendance. In: Barral, Ph. et al. /eds./: *Gestes funéraires en Gaule au Second Age du fer*. Actes du XXXIIIe colloques international de l'AFEAF Caen 2009. Vol. II., 189–206.

Delnef, H. 2003:

Les bracelets méandriques en Europe. *Archaeologia Mosellana* 5, 271–300.

Demek, J. — Mackovčín, P. a kol. 2006:

Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Brno.

Dobeš, M. et al. 2011:

Dobeš, M. — Limburský, P. — Kyselý, R. — Novák, J. — Šálková, T.:

Příspěvek k prostorovému uspořádání obytných areálů z konce středního eneolitu. Řivnáčské osídlení ve Vliněvsí — Ein Beitrag zur räumlichen Anordnung von Wohnarealen am Ende des mittleren Äneolithikums. Die Řivnáč-Besiedlung in Vliněves, Mittelböhmen. *Archeologické rozhledy* 63, 375–424.

Dobeš, M. — Limburský, P. et al. 2013:

Pohřebiště staršího eneolitu a šňůrové keramiky ve Vliněvsí — Gräberfeld des älteren Äneolithikums und der Schnurkeramik in Vliněves. *Archeologické studijní materiály* 22. Praha.

Drda, P. — Chytráček, M. 1999:

Libenice zum Dritten. *Památky archeologické* 90, 186–206.

Duval, A. 1993:

Le vase à décor peint de Pitres, La Remise (Eure). *Revue archéolog. Ouest, Suppl. No. 6*, 155–164.

Endrich, P. 1961:

Vor- und Frühgeschichte des bayerischen Untermaingebietes. Aschaffenburg.

Engels, H.-J. 1967:

Die Hallstatt- und Latènekultur in der Pfalz. Veröffentlichung der Pfälzischen Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften in Speyer Bd. 55. Speyer.

Engels, H.-J. 1974:

Materialhefte zur Vor- und Frühgeschichte der Pfalz 1. Funde der Latènekultur I. Speyer.

Filip, J. 1956:

Keltové ve střední Evropě. *Monumenta Archaeologica* V. Praha.

Foster, P. — Sankot, P. 2007:

La tombe no. 2254 de Tišice (Bohême centrale) et son contexte du Ve s. a. C. In: Milcent, P.-Y. /ed./: *L'économie du fer protohistorique : de la production à la consommation du métal*, Actes du XXVIIIe colloque de l'AFEAF, Toulouse 2004. Aquitania – Supplément 14/2, 417–422.

- Fridrichová, M. et al. 1995:*
Fridrichová, M. — Fridrich, J. — Havel, J. — Kovářik, J.:
 Praha v pravěku. Praha.
- Gabrovec, S. 1966:*
 Srednjelatensko obdobjen v Sloveniji — Zur Mittellatènezeit in Slowenien. *Arheološki vestnik XVII*, 169–242.
- Grömer, K. 2010:*
 Prähistorische Textilkunst in Mitteleuropa. *Geschichte des Handwerkes und Kleidung vor den Römern*. Wien.
- Guštin, M. 1984:*
 Die Kelten in Jugoslawien. Übersicht über das archäologische Fundgut. *Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz* 31, 305–363.
- Hellebrandt, M. 1999:*
 Celtic finds from Northern Hungary. *Corpus of Celtic finds in Hungary Vol. III*. Budapest.
- Hodson, F. R. 1995:*
 Münsingen Fibula. Essays on Fieldwork and Museum Research presented to Ian Mathieson Stead. In: *Raftery, B. /ed./: Sites and sights of the of the Iron Age*. *Oxbow Monographs* 56. Oxford, 61–66.
- Holodňák, P. 1988:*
 Keltská pohřebiště ve středním Poohří — Keltische Gräberfelder im mittleren Egerflussgebiet. *Památky archeologické* 79, 38–105.
- Holodňák, P. 1991:*
 Záchranný archeologický výzkum v Soběsukách (okr. Chomutov) v letech 1985–1988: předběžná zpráva — Die archäologische Rettungsforschung in Soběsuky (Kr. Chomutov) in den Jahren 1985–1988: ein vorläufiger Bericht. *Archeologické rozhledy* 43, 423–435.
- Holodňák, P. — Waldhauser, J. 1984:*
 Předduchcovský horizont (fáze LT.B1a) v Čechách — Der Vorduxer Horizont (Phase LT.B1a) in Böhmen. *Archeologické rozhledy* 36, 31–48.
- Horváth, L. et al. 1987:*
Horváth, L. — Kelemen, M. — Uzsoki, A. — Vadász, É.:
 Transdanubia 1. *Corpus of Celtic finds in Hungary Vol. I*. Budapest.
- Hrala, J. 1964:*
 Laténské kostrové hroby z českých nalezišť — Latènezeitliche Skelettgräber aus den böhmischen Fundstätten. *Archeologické rozhledy* 16, 789–793.
- Hunyady, I. von 1942–1944:*
 Die Kelten im Karpatenbecken — Kelták a Kárpátmedencében. *Dissertationes panonicae II/18*. Budapest.
- Charpy, J. J. — Roualet, P. 1991:*
 Les Celtes en Champagne: Cinq siècles d'histoire. Epernay.
- Chochol, J. 1978:*
 Antropologická charakteristika laténské skupiny z Makotřas — Anthropologische Charakteristik der latènezeitlichen Gruppe von Makotřasy. *Památky archeologické* 69/I, 145–170.
- Chytráček, M. 2013:*
 Doklady přítomnosti elity 6.–5. století př. Kr. v regionu na soutoku Labe a Vltavy ve středních Čechách — Evidence of the presence of elite individuals in the fifth and sixth century BC in the region at the confluence of the Elbe and Vltava rivers in Central Bohemia. *Archeologické rozhledy* 65, 285–320.
- Jančo, M. 2003:*
 Nález hemidrachmy Filipa II. z polykulturného sídlištného a z laténské pohřebního areálu Mlčechvosty, okr. Mělník — Griechische Hemidrachma des Philipp II. aus den prähistorischen Siedlungen und aus dem latènezeitlichen Gräberfeld in Mlčechvosty, Bez. Mělník. *Archeologie ve středních Čechách* 7, 231–243.
- Jansová, L. 1972:*
 Laténská kultura a Keltové v Čechách. *Archeologické studijní materiály* 10/1, 135–145.
- Joachim, H.-E. 1992:*
 Ösen-, Drei- und Vierknotenringe der Späthallstatt- und Frühlatènezeit. *Bonner Jahrbücher* 192, 13–60.
- Kennedy, K. A. R. 1989:*
 Skeletal markers of occupational stress. In: *Iscan, M. Y. — Kennedy, K. A. R. /eds./: Reconstruction of life from the skeleton*. New York, 129–160.
- Knor, A. 1964:*
 Laténské nálezy ze Stehelčevsi, o. Kladno — Les trouvailles de l'époque de La-Tène de Stehelčeves, distr. de Kladno. *Archeologické studijní materiály* I, 109–125.
- Krämer, W. 1985:*
 Die Grabfunde von Manching und die latènezeitlichen Flachgräber in Bayern. *Die Ausgrabungen in Manching, Bd. 9*. Stuttgart.
- Kruta, V. 1971:*
 Le trésor de Duchcov dans les collections tchécoslovaques. Ústí n. L.
- Kruta, V. 1975:*
 L'art celtique en Bohême. Les parures métalliques du Ve au IIe siècle avant notre ère. *Bibliothèque de l'Ecole des Hautes études IVe section* (Paris 1975).
- Kruta, V. 1977:*
 Protohistoire de l'Europe. *Annuaire de la IVe section de l'Ecole pratique des Hautes Etudes* 109e année 1976–1977, 373–385.
- Kruta, V. 1979:*
 Duchcov-Münsingen : nature et diffusion d'une phase laténienne. In: *Duval, P.-M. — Kruta, V. /eds./: Les mouvements celtiques du Ve au Ier siècle avant notre ère*. Actes du XXVIIIe colloque SPP Nice 1976. Paris, 81–115.
- Kruta, V. 2000:*
 Les Celtes. Histoire et dictionnaire: Des origines à la romanisation et au christianisme. Paris.
- Kuželka, V. 1999:*
 Osteometrie. In: *Stloukal, M. et al.:* 40–111.
- Levínský, O. 2009:*
 Mlčechvosty (okr. Mělník) – polykulturní sídliště a pohřebiště z období mladšího pravěku a středověku (novověku). Výzkum v roce 2005 — Mlčechvosty, Mělník district – a multicultural settlement and cemetery from the period of later prehistory and the middle ages (modern period). Excavation season 2005. *Archeologie ve středních Čechách* 13, 305–322.
- Liebschwager, Chr. 1969:*
 Die Gräber der Frühlatènekultur in Baden-Württemberg. *Dissertation* Freiburg.
- Limburský, P. 2010:*
 Proměny pravěké krajiny — Transformation of the prehistoric landscape. *Živá archeologie. Rekonstrukce a experiment v archeologii* 11, 22–25.
- Limburský, P. — Ginoux, N. — Sankot, P. 2013:*
 Les enclos à inhumation de Vliněves (district de Mělník, Bohême centrale): Données préliminaires. *Association Française pour l'Étude de l'Age du Fer, Bulletin* 31, 41–44.
- Limburský, P. et al. 2010:*
Limburský, P. — Likovský, J. — Velemínský, P. — Fleková, K.:
 Kostrové pohřebiště vinařické skupiny ve Vliněvsí, okres Mělník. Stěhování národů – populační skupina a vykrádání hrobů

— Vliněves cemetery of the Vlnařice phase, district Mělník. Migration period – population group and grave looting. *Památky archeologické* 101, 111–168.

Lorenz, H. 1978a:

Totenbrauchtum und Tracht. Untersuchungen zur regionalen Gliederung in der frühen Latènezeit. Bericht der Römisch-germanischen Kommission 59, 1–380.

Lorenz, H. 1978b:

Brauchtum und Tracht. In: Waldhauser, J. et al. /ed./: Das keltische Gräberfeld bei Jenišův Újezd in Böhmen II. *Archeologický výzkum v severních Čechách* 6–7. Teplice, 71–78.

Lorenz, H. 1980:

Bemerkungen zur keltischen Tracht. In: Pauli, L. /ed./: Die Kelten in Mitteleuropa. Salzburg, 133–137.

Lovejoy, C. O. 1985:

Dental wear in the Libben population: Its functional pattern and role in the determination of adult skeletal age at death. *American Journal of Physical Anthropology* 68, 47–56.

Ludikovský, K. 1962:

Ploché keltické pohřebiště v Mikulčicích u Hodonína — Keltisches Flachgräberfeld in Mikulčice bei Hodonín. *Sborník Československé společnosti archeologické* 2, 257–278.

Mahr, G. 1967:

Die jüngere Latènekultur des Trierer Landes. *Berliner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* Bd. 12. Berlin.

Mangel, T. 2009:

Laténská pohřebiště v horním Polabí — The La Tène burial sites within the region of the upper Labe river. *Hradec Králové*.

Manouvrier, L. 1894:

La détermination de la taille d'après les grands os des membres. *Memoriés de la Société d'Anthropologie de Paris* 4: 347–402.

Martinec, V. 1968:

Laténské kostrové hroby ze Žalova — Die latènezeitlichen Körpergräber aus Žalov. *Archeologické rozhledy* 20, 249–251.

Márton, L. von 1933:

Die Frühlatènezeit in Ungarn. *Archaeologia hungarica* XI. Budapest.

Möller, Ch. — Schmidt, S. 1998:

Ein aussergewöhnlicher Halsring der frühen Latènezeit aus Wippe, Gem. Friesenhagen, Kreis Altenkirchen. In: Müller-Karpe, A. E. A. /Hrsg./: *Studien zur Archäologie der Kelten, Römer und Germanen in Mittel- und Westeuropa*. Internationale Archäologie 4 (Rahden): 553–624.

Müller, F. 1998:

Die Entwicklung des Waldalgesheimstils in Münsingen-Rain. In: Müller, F. /ed./: *Münsingen-Rain, ein Markstein der keltischen Archäologie*. Schriften des Bernischen Historischen Museums Band 2. Bern, 71–83.

Müller, R. 1985:

Die Grabfunde der Jastorf- und Latènezeit an unteren Saale und Mittelbe. *Veröffentlichungen des Landesmuseums für Vorgeschichte in Halle* Bd. 38. Berlin.

Muraíl, P. et al. 2005:

Muraíl, P. — Bruzek, J. — Houět, F. — Cunha, E.:

DSP: a tool for probabilistic sex diagnosis using worldwide variability in hip bone measurements. *Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris*. 17 (3–4): 167–176.

Neuhäuslová, Z. a kol. 1998:

Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky. Praha.

Panke-Schneider, T. 2013:

Gräber mit Waffengabe der Mittel- und Spätlatènezeit in Kontinentaleuropa. *Monographien des Römisch-germanischen Zentralmuseums* Bd. 102. Mainz.

Pauli, L. 1975:

Keltischer Volksgalube. Amulette und Sonderbestattungen am Dürrnberg bei Hallein und im eisenzeitlichen Mitteleuropa. *Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 28. München.

Pič, J. L. 1896:

Několik galských hrobů. *Památky archeologické* 16, 759–766.

Pittioni, R. 1930:

La Tène in Niederösterreich. Wien.

Pleinerová, I. 1974:

Laténský hrob z Března u Louny — Ein latènezeitliches Grab in Březno bei Louny. *Archeologické rozhledy* 26, 454–460, 552–554.

Ramsl, P. 2002:

Das eisenzeitliche Gräberfeld von Pottenbrunn. *Fundberichte aus Österreich, Materialhefte* 11. Horn 2002.

Ramsl, P. 2011:

Das latènezeitliche Gräberfeld von Mannersdorf am Leithagebirge, Flur Reinthal Süd, Niederösterreich. *Mitteilungen der Prähistorischen Kommission* Band 74. Wien.

Rapin, A. 1993:

Le ceinturon métallique et l'évolution de la panoplie celtique au IIIe s. av. J.-C. *Études celtiques* XXVIII, 349–368.

Rapin, A. 1995:

Proposition pour un classement des équipements militaires celtiques en amont et en aval d'un repère historique : Dephles 278 avant J.-C. In: Charpy, J. J. /ed./: *L'Europe Celtique du Ve au IIIe s. av. J.-C. : contacts, échanges et mouvements de populations*. Actes du 2ème symposium international d'Hautvillers 1992. Sceaux, 275–290.

Rapin, A. 1999:

L'armement celtique en Europe: chronologie de son évolution technologique du Ve au Ier s. av. J.-C. *Gladius* XIX, 33–67.

Rapin, A. — Brunaux, J.-L. 1988:

Gournay II. Boucliers et lances. Dépôts et trophées. *Revue archéologique de Picardie*. Paris.

Rast-Eicher, A. 2008:

Textilien, Wolle, Schafe der Eisenzeit in der Schweiz. *Antiqua* 44. Basel.

Rybová, A. — Soudský, B. 1962:

Libenice – keltická svatyně ve středních Čechách — Libenice, sanctuaire celtique en Bohême centrale. Praha.

Salač, V. 1997:

K významu Labe pro česko-saské kontakty v době laténské (úvod do problematiky). *Archeologické rozhledy* 49, 462–494.

Salač, V. 2007:

Zum Transport und Handel an der Elbe in der Latènezeit. Raum- und Funktionskontinuität der latènezeitlichen Fundstellen im Elbdurchbruch, Siedlungsforschung. *Archäologie – Geschichte – Geographie* 25, 75–94.

Salač, V. 2008:

Doprava a obchod na Labi v době laténské. *Živá archeologie* 8, 21–24.

Sankot, P. 1977:

Le rite funéraire des nécropoles laténiennes en Champagne. *Études celtiques* XV, 1976–1977, 49–94.

Sankot, P. 1978:

Struktur des latènezeitliches Gräberfeldes. In: *Waldhauser, J. et al.:* Das keltische Gräberfeld bei Jenišův Újezd in Böhmen II. *Archeologický výzkum v severních Čechách* 6–7. Teplice, 78–93.

Sankot, P. 1980:

Studie zur Sozialstruktur der nordalpinen Flachgräberfelder der La-Tène-Zeit im Gebiet der Schweiz. *Zeitschrift für schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte* Band 37, Heft 1, 1980, 19–71.

Sankot, P. 1993:

L'équipement personnel et sa signification sociale illustrés par l'exemple des nécropoles celtiques de Bohême. *Revue archéolog. Ouest, Supplément 6*, 311–327.

Sankot, P. 1998:

„Münsinger Fibeln“ aus den Gräberfeldern Böhmens. In: Müller, F. /ed./: Münsingen/Rain, ein Markstein der keltischen Archäologie. *Schriften des Bernischen Historischen Museums Band 2*. Bern, 205–212.

Sankot, P. 2002:

Zur Problematik des Kunsthandwerkes und der Werkstattbeziehungen in Böhmen während der Früh- bis Mittelatenezeit. In: Dobiát, Cl. — Sievers, S. — Stöllner, Th. /eds./: Dürrnberg und Manching – Wirtschaftsarchäologie im ostkeltischen Raum, Akten des internationalen Kolloquiums in Hallein/Bad Dürrnberg 1998. Bonn, 331–348.

Sankot, P. 2003:

Nouvelles connaissances sur l'artisanat laténien des Ve–IIIe siècles avant J.-C. en Bohême. In: Buchenschutz, O. — Bulard, A. — Chardenoux, M.-B. — Ginoux, N. /eds./: Décors, images et signes de l'âge du Fer européen, Actes du XXVIe Colloque de l'AFEAF, Paris et St. Denis 2002. *Revue Archéologique du Centre de la France, Supplément 24*, 129–143.

Sankot, P. 2007a:

Le IVe et IIIe s. av. J.-C. en Bohême, Europe centrale. In: Mennesier-Jouannet, Chr. — Adam, A. — Milcent, P.-Y. /eds./: La Gaule dans son contexte européen aux IVe et IIIe s. av. n. è. Actes du XXVIIe Colloque international de l'AFEAF, Clermont-Ferrand 2003. Lattes, 309–317.

Sankot, P. 2007b:

Le rite funéraire de nécropoles laténiennes en Bohême. *Acta Terra Septemcastrensis VI*, 1, 111–120.

Sankot, P. 2014a:

Laténský hrob 67/2005 v Mlčechvostech, okr. Mělník s pohřbem amazonky z oblasti Lotrinska ve středních Čechách? — La Tène period grave 67/2005 from Mlčechvosty (Distr. Mělník) with one armed "amazon" from Lorraine in Central Bohemia? *Praehistorica XXXII/2*, 285–294.

Sankot, P. 2014b:

Der Donaauraum und Böhmen im dritten Jahrhundert vor Christus. *Der Donaauraum und Böhmen im dritten Jahrhundert vor Christus — Podunají a Čechy v 3. století př. Kr.* In: Čížmářová, J. — Venclová, N. — Březinová, G. /eds./: Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno, 255–271.

Sankot, P. 2014c:

La tombe à squelette de Přerov nad Labem, district de Nymburk en Bohême centrale et ses analogies avec le Nord-Ouest des Alpes. In: J. Bullinger, P. Crotti, C. Huguenin: De l'âge du Fer à l'usage du verre. *Cahiers d'archéologie romande 151*, 151–156.

Sankot, P. — von Kurzyński, K. 1994:

Textilfunde aus laténezeitlichen Gräberfeldern in Böhmen. *Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte 16*. Hitzeroth.

Sedláčková, H. — Waldhauser 1987:

Laténská pohřebiště ve středním Polabí, okr. Nymburk - Laténezeitliche Gräberfelder in dem mittlerem Elbegebiet, Bez. Nymburk. *Památky archeologické LXXVIII*, 134–204.

Siblík, J. 1913:

Hroby žárové a mohyly s rázem laténeským u Chlumu-Bezdědovic na Blatensku. *Památky archeologické 24*, 141–150.

Schaaff, U. 1968:

Frühlaténegräber mit Bronzeschmuck aus Rheinhessen. *Inventaria Arch. Deutschland H 15, Blatt D133–142*.

Schmitt, A. 2005:

Une nouvelle méthode pour estimer l'âge au décès des adultes à partir de la surface sacro-pelvienne iliaque. *Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris, n.s., t. 17/2005*, 1–2: 1–13.

Soudská, E. 1994:

Die Anfänge der keltischen Zivilisation in Böhmen — Počátky keltské civilizace v Čechách. Prague.

Sklenář, K. 1966:

Vlastivědné muzeum v Mělníku. Katalog pravěké sbírky — Landeskundliches Museum in Mělník. Katalog der vorgeschichtlichen Sammlung, *Zprávy Čs. společnosti archeologické – Supplément 2*. Praha.

Sklenář, K. 1973:

Vlastivědné muzeum v Mělníku. Katalog pravěké sbírky II. — Landeskundliches Museum in Mělník. Katalog der vorgeschichtlichen Sammlung II. *Zprávy Čs. společnosti archeologické – Supplément 10*. Praha.

Sklenář, K. 1974:

Laténský kostrový hrob v Kralupech n. Vlt. - Mikovicích — Ein laténezeitliches Körpergrab in Kralupy n. Vlt. - Mikovice. *Archeologické rozhledy 26*, 274–276.

Sklenář, K. 1982:

Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku. *Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a rané době dějinné*. Mělník.

Sklenář, K. 1998:

Pravěk na soutoku. Nejstarší osudy mělnické kotliny a jejího sousedství — La préhistoire et les débuts historiques de la région du confluent de l'Elbe et de la Vltava. Praha.

Sklenář, K. 2004:

Regionální muzeum v Mělníku. Katalog pravěké a raně středověké sbírky V. — Regionalmuseum in Mělník, Mittelböhmen. Katalog der ur- und frühgeschichtlichen Sammlung V. *Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 54*. Praha.

Smolík, J. 1878–1881a:

Hrob u Plíškovic. *Památky archeologické 11*, 87.

Smolík, J. 1878–1881b:

Z různých nálezů v Čechách. *Památky archeologické 11*, 659–666.

Soudská, E. 1994:

Die Anfänge der keltischen Zivilisation in Böhmen — Počátky keltské civilizace v Čechách. Prague.

Stead, I. M. — Flouest, J.-L. — Rigby, V. 2006:

Iron Age and Roman Burials in Champagne. Oxford.

Šaldová, V. 1971:

Pozdně halštatské ploché hroby v západních Čechách a jejich vztah k současným mohylám (pohřebiště Nynice a Žákava-Svářeč) — Die westböhmisches späthallstattzeitlichen Flachgräber und ihre Beziehung zu den zeitgleichen westböhmisches Hügelgräbern (das Gräberfeld von Nynice und Žákava-Svářeč). *Památky archeologické LXII*, 1–134.

Špaček, J. 1995:

Nález dalšího laténského hrobu z Čelákovice — Fund eines weiteren laténezeitlichen Grabes aus Čelákovice. *Archeologické rozhledy 47*, 508–510.

Stloukal, M. 1981:

Kostry z laténského pohřebiště u Radovesic. *Praehistorica VIII, Varia archaeologica 2*. Uiverzita Karlova, 221–223.

Stloukal, M. et al. 1999:

Stloukal, M. — Dobíšková, M. — Kuželka V. — Stránská, P. — Velemínský, P. — Výhnánek, L. — Zvára, K.: Antropologie. Příručka pro studium kostry. Praha: Národní muzeum.

Stloukal, M. — Vyhnanek, L. 1975:

Die Arthrose der grossen Gelenke. Untersuchung über Auftreten bei einer altslawischen Population. *Homo* 26, 121–136.

Štolcová, T. 2010:

Vývoj výroby textilu a odevu v severnom Podunajsku od konce praveku po včasný stredovek. Nepublikovaná disertační práce. Archeologický ústav SAV Nitra.

Stránská, P. — Velemínská, J. 1999:

Keltové a antropologie – aneb co nám kosti nepoví, už se nikdo nedoví. In: Waldhauser, J. et al.: Jak se kopou keltské hroby. Laténská pohřebiště ze 4.–3. století v Čechách. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 133–154.

Šumberová, R. — Valentová, J. 2011:

Dům mrtvých, nebo dům živých? Laténský objekt s lidskými kostrami z Nových Dvorů, okr. Kutná Hora — A House of Living, or a House of the Dead? A La Tène feature with human bones from Nové Dvory, Central Bohemia. *Archeologické rozhledy* 63, 220–250.

Turek, J. 1997:

Laténské pohřebiště v Tišicích (okr. Mělník). *Archeologie ve středních Čechách* 1, 237–262.

Uenze, H. P. 1982:

Ein Friedhof der frühen Mittellatènezeit von Riekofen, Ldkr. Regensburg/Opf. *Bayerische Vorgeschichtsblätter* 47, 247–262.

Valentová, J. 1993:

Výsledky záchranného výzkumu keltského kostrového pohřebiště v Kutné Hoře - Karlově — Ergebnisse der Rettungsforschung des keltischen Skelettgräberfeldes in Kutná Hora - Karlov. *Archeologické rozhledy* 45, 623–643.

Valentová, J. — Sankot, P. 2011:

Das latènezeitliche Gräberfeld Kutná Hora - Karlov (okr. Kutná Hora / CZ). Eine Rettungsgrabung aus den Jahren 1988–1989. *Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseums Mainz* 58, 279–401.

Venclová, N. et al. 1998a:

Mšecké Žehrovice in Bohemia. Archaeological background to a Celtic hero. 3rd–2nd cent. B.C. Sceaux.

Venclová, N. 1998b:

Black materials in the Iron Age of Central Europe. In: Müller, F. /ed./: Münsingen-Rain, ein Markstein der keltischen Archäologie. *Schriften des Bernischen Historischen Museums Band 2*. Bern, 287–298.

Venclová, N. 2001:

Výroba a sídla v době laténské. Projekt Loděnice — Production and settlement: the Loděnice Project, Bohemia. Praha.

Venclová, N. et al. 2008:

Archeologie pravěkých Čech 7 – Doba laténská. Praha.

Vogt, Th. 1968:

Latènezeitliche Halsringe mit Schälchenenden zwischen Weser und Oder. *Jahreschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte* 52, 143–232.

Vyhnanek, L. 1999:

Nárys kosterní paleopatologie se zaměřením na radiodiagnostiku. In: *Stloukal, M. et al.*: 386–432.

Vyhnanek, L. — Stloukal, M. 1971:

Arthrosa, spondylosa a jejich význam pro určování věku. In: Vlček, E. /ed./: Symposium o určování stáří a pohlaví jedince na základě studia kostry. Praha: Národní muzeum, 150–159.

Waldhauser, J. 1979:

Konfrontation der anthropologischen und archäologischen Ermittlung von Männer-, Frauen- und Kindergräber auf keltischen Nekropolen in Böhmen. *Anthropologie XVII/1*, 55–62.

Waldhauser, J. 1987:

Keltische Gräberfelder in Böhmen. Bericht der Römisch-germanischen Kommission Bd. 68, 25–179.

Waldhauser, J. et al. 1978:

Das keltische Gräberfeld bei Jenišův Újezd in Böhmen I.–II. *Archeologický výzkum v severních Čechách* 6–7. Teplice.

Waldhauser, J. — Krásný, F. 2006:

Problémy konce doby laténské v Pojizeří — Probleme vom Ende der Latènezeit im Isergebiet. In: Droberjar, E. — Lutovský, M. /eds./: *Archeologie barbarů. Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“*, Kounice 2005. Praha, 91–153.

Waldhauser, J. — Sedláček, Zb. 1987:

Letky, Mittelböhmen. In: Waldhauser, J. 1987: *Keltische Gräberfelder in Böhmen. Bericht der Römisch-germanischen Kommission Bd. 68*, 89–105.

Walton, P. — Eastwood, G. 1988:

A brief guide to the cataloguing of archaeological textiles. London.

Woldřich, J. N. 1889:

Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. *MAGW XIX*, 71–104.

Zylmann, D. 2006:

Die frühen Kelten in Worms-Herrensheim. Mainz.

Žebera, K. 1949:

Zpráva o půdoznaleckém výzkumu širšího okolí Mělníka. *Věstník Státního geologického ústavu Československé republiky* 24, 197–200.

Žebera, K. — Ložek, V. 1953:

Profil kvartérními sedimenty v posadovickém šterkopískovniku u Vlněvsí na Mělnicku. *Anthropozoikum* 3, 29–36.

Žebera, K. 1980:

Švartnové šperky z Čech. *Geologický průzkum* 22, č. 8, 236–238.

Mgr. et Mgr. Petr Limburský, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, CZ 118 01 Praha 1;
e-mail: limbursky@arup.cas.cz

PhDr. Pavel Sankot, Národní muzeum, Václavské nám. 68, CZ 115 79 Praha 1;
e-mail: pavel_sankot@nm.cz

PhDr. Helena Březinová, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, CZ 118 01 Praha 1;
e-mail: brezinova@arup.cas.cz

MUDr. Jakub Likovský, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, CZ 118 01 Praha 1;
e-mail: likovsky@arup.cas.cz